

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 8.

ÅREN

1891—1895.

VESTERBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Under den tid, som omfattas af denna femårsberättelse, har Vesterbottens län till sina yttre *gränser* icke undergått någon annan förändring, än att hemmanen 1 mantal n:r 1 och 1 mantal n:r 2 Bellvik, enligt nådigt bref den 1 november 1889, blifvit från och med år 1891 i administrativt, ecklesiastikt och judicielt hänseende öfverflyttade från Tåsjö socken, Ramsele tingslag och Södra Ångermanlands öfre fögderi i Vesternorrlands län till Dorotea socken, Åsele tingslag och Lappmarksfögderiet i Vesterbottens län.

I *judicielt* hänseende är länet fortfarande indeladt i fyra domsagor, men den ständigt fortgående ökningen af befolkningen torde snart göra en omreglering i detta hänseende nödvändig. Endast i Vesterbottens norra domsaga har hittills kungl. förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting tillämpats, men genom nådigt bref den 24 maj 1895 är numera bestämdt, att inom mellersta domsagan Bygdeå, Nysätra och Löfångers tingslag skola sammanslås till ett tingslag, benämndt Nysätra tingslag, samt att tingen inom domsagan skola hållas med sammanträden i öfverensstämmelse med ofvan åberopade nådiga förordning. Ordmandet af denna angelägenhet pågår för närvarande.

Under perioden har Jörns församling, som förut varit en under Norsjö hörande kapellförsamling, blifvit sjelfständigt pa-

storat med egen kyrkoherde. Någon annan förändring i *ecklesiastikt* hänseende har länet icke under perioden undergått. Fråga har visserligen blifvit väckt om delning af Skelleftea pastorat genom afskiljande af åtskilliga byar tillhörande Skellefteå Södra länsmansdistrikt, för hvilka kyrka skulle byggas i någondera af byarne Bure eller Sjöbotten, men denna fråga är ännu icke af Eders Kungl. Maj:t pröfvad och afgjord.

Fortfarande är länet indeladt i tre *fögderier* och tjugusex *länsmansdistrikt*, af hvilka Tärna distrikt, som förut varit ett extra distrikt, genom nådigt bref den 10 mars 1893 förvandlats till ordinarie länsmansdistrikt.

Derjente har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 oktober 1895 efter Riksdagens hörande förordnat, att en särskild uppsyningsman för lapparne, med benämning *lappfogde*, skulle inom länet anställas med station i Lycksele, hvarigenom ett för länet länge känt behof blifvit afhjelpat och hvaraf man torde hafva att påräkna mycket godt med afseende på förhållandena mellan lapparne och den bofasta befolkningen.

Hans åligganden äro sammanfattade uti en för honom af Eders Kungl. Maj:t utfärdad instruktion, innehållande, att det skall tillkomma honom bland annat:

att vaka deröfver, att gällande lagbud rörande renskötelsen, och hvad med denna står i samband, efterkommas såväl af

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-38.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
Tab. A. Vesterbottens läns indelning.....	3.
Tab. B. Medeltal af temperaturen i Umeå kl. 8 f. m.....	4.
Tab. C. Islossning och isläggning i Umeå elf åren 1891-1895.....	4.
Tab. D. Nederbörden i Umeå åren 1891-1895, i millimeter.....	4.
2. Invånare.....	6.
Tab. E. Nykterhetsföreningar i Vesterbottens län åren 1891-1895..	9.
3. Näringar.....	9.
Tab. F. Utsäde och skörd i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	13.
Tab. G. Kronans kostnader för afvittringsverket i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	15.
Tab. G. Bruttoinkomsten af kronans skogar i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	19.
Tab. H. Anhängiggjorda mål angående åverkadt virke och dettas belopp åren 1891-1895.....	21.
Tab. I. Exporterade skogsalster från Vesterbottens län åren 1891-1895.....	22.
Tab. K. Tillverkningen vid de större sågverken i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	22.
4. Kommunikationer och varubyten.....	24.
Tab. M. Fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen i Vesterbottens län försäljningsåren 1890-1895.....	31.
5. Kameralförhållanden.....	32.
Tab. N. Landtmäteriförrättningar i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	32.
Tab. O. Vesterbottens läns landstings inkomster och väsentligaste utgifter åren 1891-1895.....	33.
6. Politi.....	34.
Tab. P. Öfversigt öfver folkskoleväsendet i Vesterbottens län vid 1895 års slut.....	35.
Tab. Q. Antal fångar i Vesterbottens läns cellfångelse i Umeå åren 1891-1895.....	36.
Tab. R. Antalet fångar i Skellefteå och Lycksele kronohäkten åren 1891-1895.....	36.
Tab. S. Vesterbottens enskilda banks verksamhet åren 1891-1895.	37.
Tab. T. Lasaretten i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	38.
Tabellbilagor	39-49.
Tab. 1. Folkmängden i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	39.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Vesterbottens län åren 1891-1895.....	40.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Vesterbottens län år 1895.....	41.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Vesterbottens län år 1895...	42.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Vesterbottens län år 1895.....	42.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Vesterbottens län år 1895.....	45.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Vesterbottens län år 1895.....	45.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 8.

ÅREN

1891—1895.

VESTERBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Under den tid, som omfattas af denna femårsberättelse, har Vesterbottens län till sina yttre *gränser* icke undergått någon annan förändring, än att hemmanen 1 mantal n:r 1 och 1 mantal n:r 2 Bellvik, enligt nådigt bref den 1 november 1889, blifvit från och med år 1891 i administrativt, ecklesiastikt och judicielt hänseende öfverflyttade från Tåsjö socken, Ramsele tingslag och Södra Ångermanlands öfre fögderi i Vesternorrlands län till Dorotea socken, Åsele tingslag och Lappmarksfögderiet i Vesterbottens län.

I *judicielt* hänseende är länet fortfarande indeladt i fyra domsagor, men den ständigt fortgående ökningen af befolkningen torde snart göra en omreglering i detta hänseende nödvändig. Endast i Vesterbottens norra domsaga har hittills kungl. förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting tillämpats, men genom nådigt bref den 24 maj 1895 är numera bestämdt, att inom mellersta domsagan Bygdeå, Nysätra och Löfångers tingslag skola sammanslås till ett tingslag, benämndt Nysätra tingslag, samt att tingen inom domsagan skola hållas med sammanträden i öfverensstämmelse med ofvan åberopade nådiga förordning. Ordmandet af denna angelägenhet pågår för närvarande.

Under perioden har Jörns församling, som förut varit en under Norsjö hörande kapellförsamling, blifvit sjelfständigt pa-

storat med egen kyrkoherde. Någon annan förändring i *ecklesiastikt* hänseende har länet icke under perioden undergått. Fråga har visserligen blifvit väckt om delning af Skelleftea pastorat genom afskiljande af åtskilliga byar tillhörande Skellefteå Södra länsmansdistrikt, för hvilka kyrka skulle byggas i någondera af byarne Bure eller Sjöbotten, men denna fråga är ännu icke af Eders Kungl. Maj:t pröfvad och afgjord.

Fortfarande är länet indeladt i tre *fögderier* och tjugusex *länsmansdistrikt*, af hvilka Tärna distrikt, som förut varit ett extra distrikt, genom nådigt bref den 10 mars 1893 förvandlats till ordinarie länsmansdistrikt.

Derjemte har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 oktober 1895 efter Riksdagens hörande förordnat, att en särskild uppsyningsman för lapparne, med benämning *lappfogde*, skulle inom länet anställas med station i Lycksele, hvarigenom ett för länet länge känt behof blifvit afhjelpat och hvaraf man torde hafva att påräkna mycket godt med afseende på förhållandena mellan lapparne och den bofasta befolkningen.

Hans åligganden äro sammanfattade uti en för honom af Eders Kungl. Maj:t utfärdad instruktion, innehållande, att det skall tillkomma honom bland annat:

att vaka deröfver, att gällande lagbud rörande renskötelsen, och hvad med denna står i samband, efterkommas såväl af

bofaste som af lappar samt att, der så ej sker, söka åstadkomma rättelse;

att verka derhän, att ett godt förhållande förefinnes mellan de bofaste och lapparne;

att bibringa de bofaste och lapparne noggrann kännedom om hvaraderas rättigheter och skyldigheter och att söka förekomma öfvergrepp så från ena som från andra parten;

att öfvervaka de svenske lapparnes flyttningar till Norge och dervid tillhålla dem att ställa sig gällande lagbestämmelser för dylika flyttningar till noggrann efterrättelse samt i öfrigt medla mellan dem och landets innebyggare för att förekomma stridigheter;

att tillse, det lapparnes ordningsmän fullgöra sina åligganden;

att göra sig förtrogen med lapparnes ekonomiska och sociala förhållanden, bispringa dem med goda råd i förekommande fall samt söka bilägga tvistigheter dem emellan rörande renbetenas tillgodogörande och så vidare;

att fästa synnerlig uppmärksamhet vid de åtgärder, som vidtagits eller böra vidtagas för att främja lappbarnens ändamålsenliga uppfostran och undervisning; samt

att verkställa undersökningar å de särskilda lappskatteländen rörande renbetets beskaffenhet och tillräcklighet för det antal renar, som der finnas, och att i öfrigt göra sig förtrogen med möjligheterna för renarne att under flyttningarne utom dessa områden finna tillräckligt uppehälle.

Anstalterna för *fångvården* hafva, sedan sista femårsberättelsen afgafs, icke undergått någon förändring.

Länet utgör fortfarande ett *landstingsområde* och har under perioden i *Riksdagens Första kammare* representerats af fyra ledamöter. I Andra kammaren representerades länet af en riksdagsman för städerna, vald tillsammans med Hernösands stad, som jemte Umeå och Skellefteå utgjort en valkrets, och fyra riksdagsmän för landsbygden eller en från hvarje domsaga intill år 1893, då, jemlikt nådiga kungörelsen den 22 juni sistnämnda år, länets södra domsaga delades i två valkretsar, den ena bestående af Umeå, Säfvar och Vännäs, den andra af Nordmalings, Bjurholms och Degerfors socknar, hvarefter fem riksdagsmän sålunda blifvit valde för landsbygden.

Med hänsyn till *tullväsendet* är länet fördeladt i tvenne tullkammaredistrikt nämligen Umeå och Skellefteå distrikt.

I fråga om *skogsräsandet* utgör länet ett särskildt distrikt, som varit fördeladt i nio revir till år 1894, då, efter det dåvarande jägmästaren i Degerfors revir afidit, Umeå upphörde att vara sjelfständigt revir och fördelades mellan Degerfors och Fredrika revir, hvarefter länet således numera är fördeladt i endast åtta revir.

Uti länets fördelning med afseende på *läkarevården* har under perioden ingen förändring skett beträffande de sex ordinarie provinsialläkaredistrikt, hvari länets landsbygd fortfarande är indelad, nämligen Nordmalings, Umeå, Nysätra, Skellefteå, Lycksele och Åsele distrikt. Deremot finnas numera icke mindre än åtta extra provinsialläkaredistrikt anordnade. Att inom ett så vidsträckt län behovet af flere läkare än de ordinarie provinsialläkarena skulle vara stort och i mån af folkökningen göra sig mer och mer gällande, är naturligt och, tack vare för ändamålet anvisade statsmedel, har, jemlikt de bestämmelser om tillsättande af extra provinsialläkare, som genom nådiga instruk-

tionen för läkare den 31 oktober 1890 kommo till stånd, detta behof mer och mer kunnat tillgodoses. Redan år 1891 beviljade Landstinget, som på framställning af vederbörande kommuner lemnat bidrag till aflönande af extra provinsialläkare, anslag till dylikt bidrag för extra provinsialläkare i Byske, Burträsk, Degerfors och Norsjö socknar. År 1892 beviljade Landstinget liknande anslag till Bygdeå och Vilhelmina, år 1893 till Bjurholm samt år 1894 till Jörn. På alla dessa ställen funnos vid periodens utgång extra provinsialläkare med för en hvar bestämda tienstgöringsdistrikt. För närvarande föreliggande förslag till anställande af extra provinsialläkare jemväl i Dorotea och Tärna kommuner, hvartill Landstinget äfven beviljat bidrag, ehuru dessa frågor icke ännu fått sin slutliga lösning.

Länet är fördeladt uti tvenne lasaretsdistrikt, nämligen det södra, med lasarett i Umeå stad, och det norra, med lasarett i Skellefteå stad. Till följd af de långa afstånden från vissa socknar till vederbörande lasarett och svårigheten att forsla de sjuka den långa vägen hafva, i samma mån som, enligt hvad härofvån angifvits, läkare på åtskilliga ställen blifvit anstälde, sjukstugor vid flere läkarestationer kommit till stånd, der lasaretsvård lemnas åt sjuka, för hvilkas inställande på lasarett, i följd af sjukdomens beskaffenhet, antingen väsentliga hinder möta eller fullt behof ej förefinnes.

Uti städerna Umeå och Skellefteå finnas stadsläkare, som för närvarande äfven äro läkare vid de derstädes förlagda lasarett.

Från och med början af den period, hvarom nu är fråga, har ytterligare en distriktsveterinär blifvit inom länet anställd, nämligen i Nordmaling, hvilken aflönas af kommunen med bidrag från Landstinget. Två läns- och två distriktsveterinärer finnas således numera.

I *militäriskt* hänseende tillhör länet sjetta militärdistriktet.

N:r XIX Kungl. Vesterbottens fältjägarrekår, hvars effektiva mansstyrka, inberäknadt nummerspel, utgjorde 421 man, omorganiserades genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1892 till Kungl. Vesterbottens regemente, som genom nådig generalorder af samma dag erhöi n:r 20. Regementet är numera omorganiseradt på 2 bataljoner och 8 kompanier.

Genom nådigt bref den 18 maj 1894 har Eders Kungl. Maj:t föreskrifvit, att Norrlands dragonregemente skall förläggas till Umeå stad. Förflyttningen är ännu icke skedd, men förberedande arbeten för exercisfältets ordnande äro påbörjade.

På grund af nådiga kungörelsen den 13 juli 1887 angående båtsmanshållets sättande på vakans hafva af de inom länet förlagda 13 nummer af Norrlands fjerde båtsmanskompani under perioden 4 nummer blifvit vakantsatta. Under förra perioden vakantsattes 3 nummer, hvadan således 6 återstå.

Landtmäteristaten inom länet utgjordes vid periodens utgång af 1 förste landtmätare, 10 kommissionslandtmätare och 8 vice kommissionslandtmätare, hvartill komma åtskilliga landtmäteriauskultanter och elever, som äro anstälde hos de på eget ansvar arbetande landtmätarena.

Genom nådigt bref den 13 december 1867 har Eders Kungl. Maj:t bestämt, att en provisionel *gräns* skulle bestämmas *emellan Lappmarkens kulturland och fjällbygd*, och uti 1 § af nådiga stadgan om afvittring i Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873, sådant detta lagrum lyder enligt nådiga kungörelsen den 30 juli 1883, är föreskrifvet, att vid afvittringen en gräns skulle bestämmas mellan de delar af Lapp-

marken, som voro tjenliga för odling, och den mark, der nybyggensanläggningar icke finge tillåtas. Dessa föreskrifter hafva nu beträffande detta län blifvit fullgjorda, sedan Eders Kungl. Maj:t, genom nådigt bref den 20 juni 1890, definitivt bestämt, hvarest denna gräns skulle framgå, samt densamma genom vederbörande afvittringslandtmätare, på grund af nådiga brefvet den 10 april 1891 och på sätt i samma nådiga bref föreskrifves, blifvit utstakad och rörlagd.

Denna gräns, eller den s. k. odlingegränsen, utgår från gränsen mellan Västernorrlands och Vesterbottens län vid en punkt belägen 16 kilometer från den punkt, der länsgränsen träffar Laxelfvens östra strand, och sträcker sig i rät linie till den punkt å gränsen mellan Dorotea och Vilhelmina socknar, hvarest denna sockengräns å norra delen af Blaikfjället bildar en vinkel, samt följer från denna vinkelpunkt samma sockengräns i nordvästlig riktning till en punkt belägen nära norra ändan af Blaikfjället, 8 kilometer från förenämnda vinkelpunkt.

Derifrån går gränsen i räta linier till södra ändan af den vik af Malgomajsjön, som ligger omkring 1½ kilometer öster om Strömnäs och derifrån till norra ändan af Nästansjön samt vidare till sydöstra ändan af den udde, som utgår från sjön Stor-Umans södra strand och i norr bildar gräns mellan denna sjö och dess vik Gililoukten. Derefter följer gränsen Stor-Umans södra eller vestra strand förbi Storholmen och fortsätter öfver nämnda sjö till norra ändan af Ankarsundsviken, hvarest Gärdsjöbacken infaller i densamma; vidare i räta linier till södra ändan af Seijan, hvarest Skärpöbacken faller ur denna sjö; derifrån till den punkt der Loloekbacken nära Granåker infaller i sjön Stor-Vindeln och derifrån till en punkt å gränsen mellan Vesterbottens och Norrbottens län, belägen 11½ kilometer i nordvästlig riktning från Laiselfvens skärning med sistnämnda länsgräns.

I öfrigt hänvisas angående länets indelning till följande tabell A.

Tab. A. Vesterbottens läns indelning.

Stad, socken eller kapellag.	Pastorat.	Kontrakt.	Tingslag.	Domsaga.	Länsmansdistrikt.	Fögderi.	Provinsialläkaredistrikt. ¹⁾					
Nedre landet:												
Umeå stad	Umeå stad.	Vesterbottens första.	Umeå.	Rådstufvurätt.	Stadsfiskal.	—	Stadsläkare.					
Umeå landsförsamling	Umeå.											
Holmsunds kapellförsamling												
Vännäs landsförsamling	Vännäs.											
Säfvar d:o	Säfvar.											
Holmö kapellförsamling												
Nordmalings landsförsamling	Nordmaling.							Vesterbottens södra.	Nordmalings o. Bjurholms.	Vesterbottens mellersta.	Umeå.	Umeå.
Bjurholms d:o	Bjurholm.											
Degerfors d:o	Degerfors.											
Bygdeå d:o	Bygdeå.											
Nysätra d:o	Nysätra.											
Löfvinger d:o	Löfvinger.	Vesterbottens andra.	Nordsjö och Malå.	Vesterbottens norra.	Skellefteå.	Skellefteå.						
Burträsk d:o	Burträsk.											
Skellefteå stad	Skellefteå.											
Skellefteå landsförsamling												
Byske d:o	Byske.											
Jörns d:o	Jörn.											
Norsjö d:o	Norsjö.											
Lappmarken:												
Malå landsförsamling	Malå.						Södra lappmarkens.	Lycksele.	Vesterbottens vestra.	Malå.	Lappmarks.	Lycksele.
Åsele d:o	Åsele.											
Fredrika d:o	Fredrika.											
Dorotea d:o	Dorotea.											
Vilhelmina d:o	Vilhelmina.											
Lycksele d:o	Lycksele.											
Örträsk d:o	Örträsk.											
Sorsele d:o	Sorsele.											
Stensele d:o	Stensele.											
Tärna kapellförsamling												

¹⁾ Degerfors, Bygdeå, Burträsk, Byske, Jörns och Vilhelmina socknar äfvensom Bjurholms och Örträsk samt Norsjö och Malå socknar utgöra särskilda extra provinsialläkaredistrikt.

Länets *naturbeskaffenhet* har icke under perioden undergått någon märkbar förändring. De ständigt pågående och, beträffande nedre landet, ganska afsevärda utdikningarna af frostförande marker medföra dock, enligt hvad erfarenheten bestyrkt, för odlingen väsentliga förbättringar till skydd mot frost inom de områden, som af desamma beröras.

Angående *temperaturförhållandena* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke några noggrannare eller mera omfattande observationer till sitt förfogande. Endast för Umeå stad finnas dylika uppgifter tillgängliga, och tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i detta afseende hänvisa till följande trenne *tabeller B, C och D*.

Uti sin föregående femårsberättelse har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande omtalat de stora eldsolyckor, som drabbat **Umeå stad** dels den 24 december 1887, då stadens kyrka nedbrann, och dels den 25 juni 1888, då nästan hela staden i öfrigt härjades af elden.

För stadens återuppbyggande och för botandet, såvidt ske kunnat, af de stora skador, som genom berörda olyckor drabbat staden, har under femårsperioden ett rastlöst och på många sätt framgångsrikt arbete pågått.

Såsom ofvan angifvits, nedbrann *stadens kyrka* julaftonen 1887, hvarefter gudstjänsterna höllos i stadens missionshus till midsommaren följande år, då äfven detta blef lågornas rof, hvarefter gudstjänsterna höllos i folkskolläroreseminariets samlingshall, till dess ett nytt missionshus i den afbrända stadsdelen *nyo* blifvit uppfördt. Genom de många stora och viktiga frågor, som genom stadens brand vid midsommaren 1888 kommo på dagordningen, blef helt naturligt afgörandet af frågan om ny kyrkas uppförande försenadt. Först under år 1891 nådde frågan den punkt, att ritningarne kunde till Eders Kungl. Maj:t insändas med begäran om deras fastställelse, hvilken äfven meddelades den 29 januari påföljande år. Den 2 december 1894 invigdes den nya kyrkan, hvilken är uppförd i ren götisk stil, uteslutande af tegel utom stenfoten, som är af granit; och har staden i denna byggnad, som är solid till sin konstruktion och såväl till sitt inre som till sitt yttre ter sig på ett mycket fördelaktigt sätt, erhållit ett i alla hänseenden värdigt tempel.

Redan under föregående femårsperioden hade uppförandet af *nytt rådhus* påbörjats, hvilken byggnad under denna period blifvit

fullbordad och för sitt ändamål tagen i anspråk. Den inrymmer lokaler för rådstufvurätten, magistraten, stadsfullmäktige, drättselkammaren, post, telegraf med mera. Tack vare de storartade donationer till staden, som af numera aflidne borgmästaren och riddaren J. G. Rothoff och rådmannen C. O. Scharin gjorts för uppförande af nytt rådhus i Umeå, har äfven denna byggnad kunnat uppföras på sådant sätt, att den blifvit en prydnad för staden, på samma gång som hänsyn kunnat tagas till rymlighet, bekvämlighet och varaktighet för framtiden.

Det *nya länsresidenset* har äfven under perioden eller år 1894 blifvit fullbordadt och innehåller dels lokaler för länsstyrelsen och provinsiallandtmäterikontoret och dels bostadsvåning åt landshöfdingen.

Det har således efter den stora branden på ett utmärkt sätt blifvit sörjdt för återuppförande af nödiga allmänna byggnader för såväl statens som stadens behof. Endast *ny läroverksbyggnad* återstår ännu att uppföra, och torde denna frågas lösning icke komma att särdeles länge låta vänta på sig. Omedelbart efter stadens brand inköpte staden af enskild person ett större hus, som sedan dess användts till läroverkshus, ehuru denna anordning med hänsyn till antalet rum och rummens olämplighet på intet sätt kan anses tillfredsställande. Endast den stora kostnaden och stadens stora utgifter för andra ändamål hafva stått hindrande i vägen för ordnandet af denna viktiga angelägenhet på ett fullt lämpligt sätt.

Emellertid finnes för närvarande af staden och Landstinget anslagna samt insamlade eller eljes för ändamålet disponibla medel till ett belopp af 145,000 kronor, och då hela kostnaden enligt uppgjordt förslag uppgår till 190,000 kronor, vill det synas, som om förhoppning funnes för staden att inom en snar framtid erhålla nytt, tidsenligt läroverkshus. Ändamålsenligt och rymligt gymnastikhus af sten är redan uppfördt.

Tab. C. *Islossning och isläggning i Umeå elfv åren 1891—1895.*

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Elfven isfri . . .	12 maj	22 maj	17 maj	20 april	7 maj
Elfven isbelagd .	22 nov.	27 nov.	28 nov.	7 dec.	11 nov.

Tab. B. *Medeltal af temperaturen i Umeå kl. 8 f. m.*

Månad.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Januari	— 8.2	— 12.7	— 15.5	— 5.5	— 12.4
Februari	— 2.1	— 14.8	— 17.3	— 5.8	— 13.5
Mars	— 7.3	— 6.5	— 7.9	— 5.0	— 9.4
April	+ 1.2	— 0.9	+ 1.6	+ 3.2	— 0.3
Maj	+ 7.5	+ 5.1	+ 6.8	+ 8.7	+ 10.9
Juni	+ 12.9	+ 11.6	+ 12.4	+ 13.9	+ 15.0
Juli	+ 19.4	+ 15.2	+ 16.4	+ 18.7	+ 15.2
Augusti	+ 14.4	+ 13.4	+ 13.5	+ 11.2	+ 14.3
September	+ 15.0	+ 9.0	+ 5.4	+ 6.2	+ 7.9
Oktober	+ 4.3	+ 0.2	+ 3.4	— 1.3	+ 2.3
November	— 2.0	— 0.6	— 4.5	— 1.0	— 1.6
December	— 4.3	— 9.0	— 3.6	— 2.5	— 4.7

Tab. D. *Nederbörden i Umeå åren 1891—1895, i millimeter.*

Månad.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Januari	35.0	46.6	30.6	45.9	3.0
Februari	3.5	12.4	19.9	19.0	7.0
Mars	17.8	12.0	19.8	30.6	38.2
April	14.3	16.1	7.9	7.9	47.6
Maj	45.5	50.3	32.0	34.2	12.5
Juni	4.4	53.5	68.4	33.1	26.6
Juli	24.9	60.8	38.7	84.1	57.2
Augusti	51.0	92.6	36.6	124.4	71.3
September	97.2	113.3	88.9	19.2	24.8
Oktober	59.6	31.1	94.4	31.1	50.5
November	53.1	5.7	42.3	67.0	76.5
December	46.9	26.8	53.2	40.6	28.1

Den *enskilda byggnadsverksamheten* har äfven under perioden varit ganska liflig, så att en stor del af staden, särskildt i närheten af torget, blifvit återuppbyggd. De flesta husen äro uppförda af trä, men åtskilliga stenhus finnas äfven.

Allra största delen af de i stadsplanen upptagna gator äro nu anlagda och ordnade inom staden, i sammanhang hvarmed en dyrbar schaktning och fullständig dränering blifvit verkställd, hvarjemte staden anlagt en värdefull stenkaj vid hamnen.

Belysningen af stadens gator och allmänna byggnader sker med *elektriskt ljus*, för hvilket ändamål staden anlagt en elektrisk kraftstation, som drifves med ånga och hvilken kostar omkring 100,000 kronor, deraf staden dock erhållit omkring 67,000 kronor i testamente efter affidne borgmästaren m. m. J. G. Rothoff. Elektrisk belysning är äfven införd i åtskilliga enskilda hus, men kraftstationen är för liten i förhållande till behovet och efterfrågan, hvarför fråga uppstått att genom inköp af ett vattenfall i Umeå elf förvärfva nödig kraft för utvidgning af den elektriska belysningen.

Sedan bibanan Vännäs—Umeå—Storsandskär blifvit stakad förbi Umeå stad, beslöto stadsfullmäktige den 7 december 1894 med hänsyn till, att en liflig byggnadsverksamhet vore att emotse å det område, som vore beläget mellan stadens nuvarande planlagda område och jernvägslinien, att detta område skulle med den nuvarande *stadsplanen* införlifvas, och hafva för detta ändamål åtskilliga förberedande arbeten blifvit verkställda.

Ett annat för staden viktigt beslut fattades af stadsfullmäktige den 8 februari 1895, angående införande ånyo af *vretpenningar och tomtören för stadens donationsjord*. Enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 7 maj 1844 angående ny aflönings- och omkostnadsstat för Umeå stad samt bestämmelser angående stadens inkomster har Eders Kungl. Maj:t på förslag af stadens borgerskap bland annat fastställt, att följande vretpenningar och tomtören årligen skulle utgå, nämligen:

Jordskatt och vretpenningar för jord i första graden 2 riksdaler, i andra graden 1 riksdaler 16 skillingar, i tredje graden 32 skillingar och i fjerde graden (inhägnad betesmark, oduglig att odla) 8 skillingar, allt banko, per tunnland;

tomtören för tomter af första graden, hvartill räknas tomtorna på båda sidorna af Stora gatan ifrån och med n:r 1 till och med n:r 55, för hvarje qvadrataln 1½ skilling banko;

för tomter af andra graden, hvartill räknas sådana, som äro belägna vid norra sidan af andra gatan eller från n:r 56 till och med n:r 90, 1 skilling banko per qvadrataln; samt

för tomter af tredje graden, hvartill höra tomtorna på norra sidan af tredje och fjerde gatorna samt alla andra tomter inom staden eller ifrån och med n:r 91 till och med n:r 154, äfvensom sjö- och stolpebodtomter, upplags- och andra platser samt rådstufvutomter, 1½ skilling banko per qvadrataln.

Strax efter det nådiga förordningen den 21 mars 1862, angående kommunalstyrelse i stad, börjat tillämpas, beslöto stadsfullmäktige, att dessa afgifter skulle upphöra. Genom nu omförmälda beslut hafva stadsfullmäktige bestämt, att i det närmaste samma afgifter skulle åter införas, och detta beslut, som öfverklagats hos såväl Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande som hos Eders Kungl. Maj:t, har genom nådigt beslut af den 20 maj innevarande år blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställt.

Efter det fråga uppstått derom, att Norrlands dragonregemente möjligen skulle komma att förläggas till närheten af

Umeå stad, beslöto stadsfullmäktige den 13 oktober 1893 att kostnadsfritt erbjuda staten dels till *exercisfält* erforderlig mark, utöfver hvad som komme att användas af staten tillhöriga bostället Hedlunda, och dels åtskilliga tomter lämpliga för regementets *kasernbyggnader*; och som Eders Kungl. Maj:t numera, med antagande af stadens anbud, beslutit, att regementet skall förläggas till Umeå stad, hafva stadens förhoppningar i detta hänseende gått i fullbordan.

För täckandet af de stora kostnader, som varit förenade med utförande af stadens dyrbara, allmänna arbeten och för inköp af den till dragonregementet erbjudna marken har dock staden nödgats i betydlig grad skuldsätta sig, hvilket helt naturligt icke kunnat undvikas. Det är dock att hoppas, att de arbeten, hvarå medlen nedlagts, på ett eller annat sätt allt efter de ändamål, som dermed afsetts, skola lända staden till båtнад och nytta, så att skuldbördan, som dock på intet sätt kan anses öfverstiga stadens förmåga, icke må kännas alltför tung.

Skellefteå stad har under perioden tagit ett viktigt steg till sin utveckling genom anläggning af *vattenledning* och i sammanhang dermed *kloakledning*, hvilket företag torde vara så mycket mera förtjent af erkännande, som, i förhållande till stadens ringa folkmängd, kostnaden därför icke varit obetydlig, i det att densamma uppgått till omkring 130,000 kronor. Vattnet, som är af utmärkt beskaffenhet, ledes från en 3 kilometer från staden på andra sidan Skellefteå elf belägen sjö, Falkträsket, som ligger omkring 100 fot högre än högsta punkten på stadsplanen. Förutom de fördelar i sanitärt med flere andra afseenden anläggningen kommer att medföra, torde derigenom fara för eldsvådor hafva blifvit i betydlig mån minskad, synnerligen som staden i sammanhang dermed inrättat en stående *brandkår* med brandstation, brandtelegraf med mera.

På förslag af förste provinsialläkaren i länet har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom resolution den 7 juni 1893 bland annat förordnat, att hvad i helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 vore föreskrifvet för stad äfven skulle erhålla tillämpning för den inom Umeå socken belägna *hamnplatsen Djupviks* reglerade område, och har denna resolution, jemlikt nådigt bref den 9 februari 1894, blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställd.

Genom nådigt bref den 16 augusti 1895 har Eders Kungl. Maj:t äfven fastställt Länsstyrelsens den 18 maj samma år fattade beslut, hvarigenom blifvit bestämdt, att helsovårdsstadgans föreskrifter för stad skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse för *Lycksele* genom Länsstyrelsens utslag den 12 oktober 1872 reglerade *marknadsplats*.

Genom resolution den 3 november 1893 har Länsstyrelsen på framställning af Fredrika socknemän fastställt regleringsplan för *Fredrika kyrkoplats*. Likaledes har Länsstyrelsen, genom resolution den 20 mars 1894, på framställning af Lycksele socknemän fastställt regleringsplan för den del af *Lycksele kyrkostad*, som genom vådeld år 1893 ödelades, hvilken resolution med en mindre förändring blifvit fastställd genom Kammarkollegii utslag den 5 februari 1895. Genom utslag den 13 april 1895 har Länsstyrelsen fastställt reglering af en del utaf den mark, som genom nådigt bref den 20 maj 1870 blifvit till marknads- och kyrkoplats för alltid till Lycksele socknemän öfverlåten.

2. Invånare.

Enligt härefteråt intagna **tabell I** utgjorde länets sammanlagda *folkmängd* vid 1895 års slut enligt mantalslängderna 133,083 personer, och då, enligt senast afgifna femårsberättelsen, folkmängden vid 1890 års slut utgjorde 122,194 personer, har folkmängden således under denna period ökat med 10,889 personer.

Denna ökning motsvarar något utöfver 8,9 procent. Under femårsperioden 1881—1885 utgjorde folkökningensprocenten 9,5 och under 1886—1890 8,3 procent. Af dessa siffror synes sålunda, att befolkningen inom länet under denna period ökat i ungefär samma proportion som under den närmast föregående. Folkökningen är i det närmaste lika öfver hela länet, dock något större inom Lappmarksfögderiet, der den under nu ifrågavarande period uppgått till 9,8 procent, under det att den för länet i dess helhet, såsom ofvan angifvits, utgjorts af 8,9 procent. I Umeå stad har invånareantalet under perioden ökat från 3,239 till 3,458 eller med 219 personer och i Skellefteå från 1,132 till 1,213 eller med 81 personer.

Såsom vanligt skilja sig presterskapets uppgifter angående folkmängden från mantalslängderna, hvilket är beroende på flere samverkande orsaker, bland annat, att dessa uppgifter ej afse alldeles samma tid på året.

I ofvanstående folkmängdsuppgift ingår äfven antalet *lappar*, utgörande:

	Män.	Qvinnor.	Summa.
Bofaste	283	325	608
Nomadiserande	373	380	753
Summa	656	705	1,361

Såsom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande redan förut anmärkt, har under perioden en lappfogde eller särskild uppsyningsman för de nomadiserande lapparne blifvit antagen.

Äfven om man kan hoppas, att lappfogden genom sin verksamhet skall kunna bringa reda och ordning i lapparnes viktigare förhållanden och utrota en stor del af de missbruk och den försunlighet, som i afseende på renskötseln under senare tider innästlat sig, torde man dock icke kunna antaga, att renskötseln och nomadlifvet derigenom skall återställas, till hvad det fordom varit. Manga omständigheter tyda derpå. En mycket bidragande orsak härtill är naturligtvis jordbruksnäringens framsteg inom Lappmarken och detta ej blott derigenom, att denna inträngt på de områden, som fordom fritt begagnades af lapparne, utan äfven derigenom att den med sina bekvämare bostäder och det lugnare lefnadssätt, den tillåter, drager till sig åtskilliga lappar från renskötseln. Ganska ofta framhålles äfven, att lapparne genom den uppfostran, de numera få i lappskolorna, blifva alltför mycket förvekligade och sålunda olämpliga för det hårda nomadlifvet. Redan vid tidig ålder tagas barnen från föräldrarna och förflyttas till en med alla det bofasta lifvets bekvämligheter försedd skola, der de få vistas i ljusa, städade och jämförelsevis varma rum, förtära varm, lagad föda, sofva i ordentliga sängar och vänja sig vid att använda andra kläder än sadana, som lämpa sig för nomadlifvet. Sedan de

på sådant sätt under några år förvekligats, hafva de föga lust att återgå till renskötareysslan med dess hårda och ansträngande arbete, nattvak, vistelse ute dygnet om i alla slags väder o. s. v.

De förmögnare lappbarnen, som hafva att vänta sitt arf af renar, återvända visserligen till nomadlifvet för att taga vård om sin blifvande egendom, ehuru de icke ega förutsättningar för att blifva goda renskötare, men de fattigare taga hellre tjänst hos nybyggarna.

Genom nådigt bref den 1 april 1895 har Eders Kungl. Maj:ts täckts uppdraga åt en komité att vidtaga revision af gällande bestämmelser angående de svenske lapparnes rätt till renbete i Sverige samt angående renmärken; och är det högst önskvärdt, att resultatet af komiténs arbete med det allra snaraste upphöjes till lag, enär förändrade föreskrifter beträffande förhållandet mellan nomaderna och de bofaste äro af största behovet påkallade.

Någon uppgift på *in- och utflyttade* personer kan lika litet nu som i förra femårsberättelsen lemnas, enär derför nödiga primäruppgifter saknas. Emigration från länet förekommer dock endast i ringa skala. Från Lappmarksfögderiet uppgifves, att tillsammans 171 personer under perioden emigrerat.

Helsotillståndet inom länet kan sägas hafva varit i allmänhet godt under femårsperioden, och dödligheten jämförelsevis liten. Det var dock mindre tillfredsställande under de första fyra månaderna af år 1892, då influensa var temligen mycket utbredd inom länet, hvilken sjukdom då genom komplikation med lunginflammation eller genom framkallade svaghetstillstånd och deraf förorsakad mindre motståndskraft bidrog att höja dödligheten. Äfven under 1894 års första månader var influensa allmänt utbredd i Skellefteå och Bygdeå läkaredistrikt, och inom Lycksele distrikt uppträdde difteri inom Lycksele socken ganska allmänt. Sistnämnda sjukdom gick epidemiskt i större delen af länet under år 1893. Inom Burträsk distrikt var skarlakansfeber under hela år 1895 gångbar och inom Byske distrikt, der under hösten samma år talrika, blodiga diaréer förekommo, uppträdde difteri på åtskilliga ställen, men fick ingenstädes någon större utbredning.

Af smittosamma sjukdomar hafva utom ofvannämnda förekommit smittkoppor, mässling, tyfoidfeber, rödsot och asiatisk kolera, af hvilka sjukdomar dock ej förekommit några utbredda epidemier utan endast enstaka utbrott, samt kikhosta, hvilken sjukdom under år 1893 var mycket utbredd i länet.

I juni 1892 yppade sig fall af smittkoppor i tvenne byar i norra delen af länet, nämligen Fällfors och Storbränna i Byske socken. Nio fall förekommo, hvarefter sjukdomen i juli månad upphörde. Ett nytt fall af samma sjukdom uppträdde i augusti 1894 i Ekträsk af norra Degerfors socken. Genom kraftigt ingripande, de sjukas isolering och noggranna desinfektionsåtgärder m. m. hindrades sjukdomens vidare utbredning. Asiatisk kolera infördes till Umeå i slutet af september 1893 genom en ångbåtspassagerare från Stockholm. Utom detta märkvärdiga fall, som fick dödlig utgång och som genom bakteriologiska under-

sökningar, verkställda i Stockholm, konstaterades vara asiatisk kolera, inträffade i Umeå stad 3 fall, hvaraf dock intet medförde döden.

Liksom under föregående år kan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande äfven nu vitsorda befolkningens *laglydnad, ärlighet, förnöjsamhet* och stora förmåga att uthärda umbäranden och försakelser af många slag.

Under denna period har ock befolkningen, särskildt inom lappmarken, haft att uthärda ett *hårt år*, som i flere hem spred den svåraste brist och nöd. Under hösten 1892 inkommo från vederbörande kronolänsmän till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande rapporter angående årets skörd, hvaraf framgick, att missväxt i större eller mindre grad inom flere af länets socknar inträffat beträffande såväl skörden af spannmål och rotfrukter som af hö och foderväxter, i följd hvaraf en svår vinter förestod för allmogen inom berörda socknar. Till lindrande af de svårigheter och de bekymmer, som äro förenade med ett svagår, eger länet en nödhjelpskassa, hvars behållna kapital år 1892 uppgick till 154,726 kr. 79 öre. Af denna kassa, hvilken förvaltas utaf en af Landstinget utsedd direktion, i hvilken landshöfdingen i länet är sjelfskrifven ordförande, får dock endast den årliga räntan vid förefallande behof disponeras utan återbetalningsskyldighet, hvaremot kapitalet får mot den ränta, som af direktionen bestämmes, utlånas med vilkor, att lånen på tre år amorteras. Den för afhjelpande af nöden under 1892—93 års vinter disponibla räntan utgjorde 10,963 kr. 61 öre, hvilket belopp således fick utan återbetalningsskyldighet af direktionen bortskänkas. Då det var att emotse, att ansökningar såväl om rent understöd som om lån skulle till stort antal inkomma från de nödställda socknarna, beslöt direktionen, att inom hvarje socken skulle tillsättas en komité, hvilken egde att, efter inhemtande af noggrann kännedom om ortens förhållanden, handhafva, hvar och en inom sin socken, frågor om understöd åt hjälpbehöfvande samt att afgifva yttranden angående tillståndet inom orten m. m.

På framställning af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anvisade Eders Kungl. Maj:t till understöd åt dem inom länet, som lidit af missväxten, ett anslag af 10,000 kronor, hvilket af Länsstyrelsen användes till inköp af lämpligt utsädeskorn för sådden påföljande vår, hvilket korn utdelades inom de mest behöfvande socknarna.

Sedan emellertid den nödställda belägenhet, hvari befolkningen inom vissa delar råkat till följd af missväxten, blifvit allmänne känd inom landet, började nästan öfverallt bidrag i form af penningar och spannmål m. m. att insamlas till de nödstäldas undsättande och denna offervillighet visade sig i sanning storartad. En lycka för länet var, att norra stambanan blifvit förklarad öppen för allmän trafik till Vännäs och att derjemte regelbundna tåg 2 gånger i veckan anordnats till Hällnäs, beläget 6 $\frac{1}{4}$ mil från Lycksele. Arbetena norr om Hällnäs hade hunnit så långt, att, med vederbörande byggnadsbefäls medgifvande, nödhjelpsvaror kunde transporteras ända inemot Bastuträsk. För spannmålen och öfriga naturprodukter utverkade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fri transport å jernvägen.

Äfven från svenskar bosatte i Amerika inflöto ett par belopp. De insamlade och till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlemnade penningebeloppet uppgingo till 120,426 kr.

14 öre. Men gåfvorna i spannmål m. m. voro icke mindre storartade. Genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg fördelades nämligen följande kvantiteter deraf:

Socken.	Spannmål till utsäde.	Spannmål till underhåll.	Kraftfoder.	Diverse.
	Tunnor.	Tunnor.	Kg.	
Dorotea . . .	100	659	26,000	700 kg. ärter m. m.
Åsele	100	466	10,173	427 » ärter.
Lycksele . . .	105	686	12,860	— — —
Vilhelmina . .	120	1,291	54,200	1,300 kg. ärter m. m.
Stenzele . . .	105	1,007	39,800	10 säckar ärter, 17 d:o grym m. m.
Sorsele	105	1,082	35,110	991 kg. ärter, 17 säckar grym m. m.
Tärna	99	384	—	— — —
Fredrika . . .	60	272	5,000	— — —
Örträsk	15	90	—	— — —
Vännäs	—	52	—	— — —
Degerfors . . .	6	64	—	— — —
Burträsk . . .	—	54	—	38 säckar mjöl och ärter.
Norsjö	—	92	—	— — —
Bjurholm . . .	—	67	1,000	— — —
Säfvar	—	58	—	— — —
Summa	815	6,324	184,143	— — —

Dessa uppgifter, som äro sammanfattade efter de bref, som från olika håll till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ankommit om afgående varutransporter, äro icke fullt riktiga, enär sändningarna ofta undergått förändringar, under tiden från det bref derom aflåtits, och till dess de afgått. Sannolikt är det utdelade något mera. Dessutom hafva några sändningar gått direkt till vederbörande, utan att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande dermed haft någon befattning, men dessa äro jemförelsevis små.

Vid utdelande af penningar togs mycken hänsyn till inköp af utsädesspannmål. Äfven anordnades arbeten af hufvudsakligast allmännyttig beskaffenhet, hvarigenom tillgång till arbetsförtjenst bereddes.

Lån utlemnades från nödhjelpskassan till ett sammanlagt belopp af omkring 70,000 kronor.

Tack vare de rikliga bidrag, som således stodo till buds, kunde den hotande olyckan göras någorlunda dräglig. Ingen verkligt behöfvande blef utan understöd och ingen saknade utsäde att nedlägga i jorden, ehuru detta, såsom sammanfördt från olika orter, icke alltid var fullt lämpligt för de klimatiska förhållandena och derigenom äfven inverkade menligt på följande årets skörd.

Numera äro de utlemnade lånen från nödhjelpskassan i det närmaste betalda, och några svårare följer af detta missväxtår hafva icke försorts.

Beträffande befolkningens *religiösa* ståndpunkt, torde derom i allmänhet icke vara annat än godt att förmäla. Kyrkorna äro temligen talrikt besökta, i synnerhet vid de stora helgerna i lappmarken, men, till följd af de långa afstånden inom de stora socknarna och brist på farbara vägar, måste den längre bort från kyrkorna boende delen af befolkningen mången gång afstå från att bevista gudstjensten derstädes, äfven om häg derför

eljes finnes. I stället öfvas andakt i hemmen eller vid sammankomster inom byarna.

Med sin vanliga konservatism fasthåller befolkningen vid statskyrkan, och de separatistiska rörelser, som vunnit så stor utbredning inom landets sydligare delar, hafva här icke funnit någon tacksam jordmån. Hårtill bidrager ock helt naturligt, att länet är så vidsträckt och glest befolkadt. Å de mera tätt bebyggda ställena hafva vissa sekter nog vunnit anhängare, ehuru endast i ringa mån. Talrikast hafva baptisterna varit, men deras verksamhet synes snarare vara i af- än i tilltagande. Frälsningsarmén har äfven börjat att verka på åtskilliga ställen inom länet, men dess läror synas icke vinna någon vidare utbredning.

Lefnadssättet är ungefär detsamma som förut. De hufvudsakligaste födoämnen äro produkterna af jordbruket och boskapskötseln samt fisk, som till afsevärd myckenhet fångas dels vid kusten och dels vid de talrika och oftast fiskrika insjöarna och floderna. Till bröd användes kornmjöl, som bakas till s. k. tunnbröd, dock börjar rågröd att blifva mer och mer användt inom hushållen. Inom kustsocknarna utgör fisk och i synnerhet strömming ett mycket viktigt födoämne, och mycken saltad strömming går äfven till länets inre delar. I Lappmarken spelar fisken ock en stor rol inom hushållet, i synnerhet omkring de stora fjällsjöarna. Kaffe användes allmänt och i så omåttliga kvantiteter, i synnerhet inom Lappmarken, att helsotillståndet deraf tager skada. De till *kläder* nödiga tyg förfärdigas i allmänhet i hemmen. Tjockt och starkt hemväfdt vadmal användes allmänt på landet och torde icke till följd af det hårda klimatet, som kräfver varma kläder, kunna så lätt utträngas af fabriksstyger, hvilka det i hållbarhet och täthet öfverträffar. Visserligen synes det yngre, uppväxande släktet, i synnerhet i närheten af städerna, visa förkärlek för de vackrare s. k. köptygen, men de deraf förfärdigade kläderna användas endast vid högtidligare tillfällen och icke i hvardagslag.

Inom detta vidsträckta län finnas endast tre *lagliga försäljningsställen för spritdrycker*, nämligen i städerna Umeå och Skellefteå samt i Nysätra kyrkoby, ungefär midt emellan Umeå och Skellefteå. Från Lycksele är det således 13 och från Åsele 18 $\frac{1}{2}$ mil till närmaste försäljningsställe och från Vilhelmina, Stensele och Sorsele är det omkring 26 mil. Till Lappmarken, med undantag af Lycksele och Örträks sockar, få för öfrigt spritvaror icke införas. Att lönkrögeri under sådana förhållanden skall i ganska hög grad förekomma, särskildt inom Lappmarken, är helt naturligt, och man skulle hafva skäl att frukta, att det skulle vara värre, än det verkligen är, då man betänker, hvilken mängd löst folk som under timmerdrifningarna från alla håll och äfven från andra län samlas i skogarna och vid flottlederna, der de föra ett temligen fritt och tygellöst lif, hvaraf den närboende fasta befolkningen icke heller kan undgå att taga intryck.

Att bestämmelserna angående *handeln med vin och öl*, för hvilka varor ingen undantagslagstiftning förefinnes beträffande Lappmarken, icke heller alltid respekteras, faller äfven af sig sjelft, men i allmänhet äro kommunalnämnderna ganska vaksamma, och under perioden hafva flere beslut om inskränkning i försäljningsrätten, särskildt med afseende på dagarne före helgdagar och de tider på dagen, då försäljning får ske, blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på begäran fastställda.

För *olaga försäljning* å landsbygden af bränvin eller andra spirituösa drycker och för sådana dryckers införande till Lappmarken hafva följande antal personer blifvit sakfälda till nedan anförda bötesbelopp:

År.	Antal.	Böter, i kr.
1891	89	5,320
1892	123	7,865
1893	120	6,165
1894	120	6,350
1895	96	5,250
	Summa 548	30,950

Deraf i:

	Antal.	Böter, i kr.
Lappmarksfögderiet	305	16,755
Umeå fögderi	137	9,135
Skellefteå fögderi	106	5,060

Såsom af denna tabell synes, är antalet bötfälda personer inom Lappmarksfögderiet mer än dubbelt så stort som inom hvardera af de andra fögderierna, och detta oaktadt dess befolkning icke är mer än hälften så stor.

För olaga handel med vin och maldrycker hafva under femårsperioden blifvit dömda:

År 1891	33 personer	att böta	1,110 kronor
» 1892	53	» » »	2,205 »
» 1893	73	» » »	2,335 »
» 1894	54	» » »	1,875 »
» 1895	53	» » »	1,730 »
	Summa 266 personer		9,255 kronor

Jemföras dessa uppgifter med motsvarande uppgifter från föregående femårsberättelse, visa de, att antalet bötfälda personer vuxit i betydlig grad, nämligen beträffande olaga bränvinshandel från 345 till 548 och angående oloflig vin- och ölhandel från 112 till 266. Att söka utröna orsaken till detta förhållande torde vara ganska vanskligt, så mycket mera som från olika delar af länet uppgifves, att nykterheten bland befolkningen tilltagit.

Hufvudorsaken till, att antalet förbrytelser af ifrågavarande art under perioden ökats, torde dock vara att söka deri, att under byggnadsarbetet vid stambanan en mängd arbetare och löst folk sammanfördes på platser, från hvilka afståndet till lagligt spirituosa försäljningsställe var jemförelsevis stort, hvartill kom, att de ödsliga och vidsträckta skogstrakter, genom hvilka banan framgår och der arbetet sålunda bedrefs, voro i hög grad gynsamma för lönkrögeriet.

Det vill ock understundom synas, som om lagstiftningen, äfven der den kommer till sin fulla tillämpning, skulle sakna nödig skärpa för att gifva respekt åt de meddelade föreskrifterna, och torde detta i synnerhet vara förhållandet gent emot förbrytelsernas upprepande. En lönkrögare, som driver sin olofliga handtering under gynsamma förhållanden, kan understundom hafva så stor fördel deraf, att han trotsar det straff, som, derest tillräcklig bevisning kan åstadkommas, ådömes honom, åtminstone då han för första och andra gången kännes skyldig till ansvar.

Med hänsyn till dessa förhållanden har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län gjort underdånig framställning om vidtagande af åtgärder för skärpning af straffen för lönkrögeri, en framställning som synes särdeles beaktansvärd.

Inom Lappmarken, der befolkningen är spridd på en ofantligt stor areal, äro de lokala förhållandena naturligtvis särdeles gynsamma för lönkrögeriets bedrifvande. Betänker man t. ex., att Vilhelmina länsmandsdistrikt omfattar en ytvidd af 75²², Stensele af 66⁵³ och Sorsele af 62⁶¹ kvadratomil, inser man lätt, huru snart sagdt omöjligt det är för länsmännen att öfvervaka, att lagöfverträdelse i ofvanberörda hänseende icke ega rum, särskildt beträffande förbudet mot spritvarors införande till Lappmarken. Det torde för resten med skäl kunna sättas i fråga, huruvida detta förbud numera kan medföra så stort gagn, att det motsvarar de olägenheter, som dermed äro förenade. De förhållanden, som voro för handen, då detta förbud, som meddelades genom nådiga bref den 3 december 1740 och den 29 november 1743 och som förnyades genom nådigt bref den 29 november 1839, kom till stånd, äro numera helt olika. För närvarande medför förbudet ringa eller ingen nytta, men verkar deremot demoraliserande på befolkningen, enär det gör en stor del eljest aktningvärda människor till lagbrytare och i flere hänseenden gynnar lönkrögeriet.

Ett mindre vackert drag hos en stor del af befolkningen är dess uppfattning, att föga eller ingen skam är förenad med att i fängelset aftjena ådömda böter, hvarför många af de bötfälde, som skulle kunna åstadkomma bötesbeloppet, föredraga att aftjena detsamma, hvilket möjliggöres dels i följd af stadgandet i 2 kap. 9 § strafflagen och dels genom undanhållande af äfven för böter utmättningsbar egendom. En bidragande orsak härtill torde kanske vara, att sedan »vatten- och bröd»-straffet upphörde, underhållet å häktet för mängden är bättre än i hemmet och att vistelsen derstädes under några dagar således icke anses såsom något straff.

För nykterhetsakens befrämjande hafva åtskilliga nykterhetsföreningar och särskildt *goodtemplarne* varit under perioden verksamma. Angående deras verksamhet meddelar Länsstyrelsen uppgifter i vidstående *tabell E*.

Orden utöfvar sin verksamhet dels genom aflönade resetalare, dels genom nykterhetsskrifters spridande och dels genom enskild agitation samt genom nykterhetsorganet »Reformatorn».

Byggnadssättet är ungefär detsamma som under närmast föregående perioden, dock kan det lika litet som allt annat undgå att röna inverkan af tiden och förändringen i åskådningssätt. I Umeå stad, som före stadens brand var bebyggd uteslutande med trähus, sammanpackade utefter smala gator, hafva

nu flere hus uppförts af sten. Dertill kommer, att de nyuppförda husen i allmänhet äro bekvämare inredda och bättre ombonade. På landsbygden går framåtskridandet i detta hänseende långsammare. Ehuru boningshusen icke äro särdeles sorgfälligt uppförda, äro de dock mer än tillräckliga för behofvet, och å de flesta hemman finnes äfven en bryggstugebyggnad, innehållande ett eller två särskilda rum, der familjen bor under sommarmånaderna. Emellertid finnes i hufvudbyggnaden oftast ordentlig eldstad endast i ett rum eller det s. k. köket, der hela familjen bor under vintern och der vistelsen så småningom blifver allt annat än helsosam, under det att de andra rummen få stå oanvända. På våren flyttar familjen ut i bryggstugebyggnaden, hvarunder vinterbostaden erhåller en nyttig och välbehöflig vädring.

Beträffande ladugårdshusen äro de oftast för trånga och osunda, men, i den mån de ombyggas, uppföras bättre hus i stället för de gamla. För att bekvämt kunna vattna kreaturen under vintern, gräfvos brunnen i omedelbar närhet af ladugården. Detta åter förorsakar, att brunnsvattnet, som äfven användes i hushållet och till dricksvatten, i synnerhet höst och vår är allt annat än helsosamt, och dylikt brunnsvatten tillsammans med det omätliga förtärandet af kaffe är helt säkert i många fall upphofvet till magkatarrer och andra dylika rätt allmänna sjukdomar.

Skarpskytterörelsen har helt och hållet upphört inom länet, men deremot hafva åtskilliga skyttegillen bildats och flere äro förberedda och således att emotse. Tre sådana gillen finnas inom Lappmarksfögderiet och sex på nedre landet, af hvilka en del åtnjutit understöd af allmänna medel.

Soekenbibliotek finnas inom nästan alla sockar, men de användas föga till följd af den stora spridning, tidningar och tidsskrifter erhållit.

Tab. E. Nykterhetsföreningar i Vesterbottens län åren 1891—1895.

År.	Umeå stad.		Skellefteå stad.		Umeå fögderi.		Skellefteå fögderi.		Lappmarksfögderiet.		Summa.	
	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.
1891 . . .	2	131	2	156	12	380	14	551	3	196	33	1,414
1892 . . .	2	95	2	143	14	427	15	424	3	194	36	1,283
1893 . . .	2	86	2	167	15	499	12	361	4	178	35	1,291
1894 . . .	2	74	2	199	15	480	10	319	3	129	32	1,201
1895 . . .	2	99	2	248	15	579	10	425	3	206	32	1,557

3. Näringar.

A) **Jordbruket.** Ehuru trävaruindustrien till följd af den rika skogstillgången inom länet under senare tider nått en stor utveckling, är dock jordbruket allt fortfarande länets hufvudnäring dels såsom varande i och för sig en större inkomstkälla och dels derigenom, att den lemna arbete och uppehälle åt ett ojemförligt större antal personer. Att emellertid den jordbrukande befolkningen i trävaruindustrien har ett godt stöd, är

otvivelaktigt, enär den derigenom på flere ställen såväl i skogs-trakterna och utmed flottlederna som vid sågverken och utskleppningsställena erhåller goda och närbelägna afsättningsplatser för sina jordbruksprodukter. Å vissa tider af året, då arbetet med jordbruket är mindre, kan den jordbrukande befolkningen äfven skaffa sig en ofta välbehöflig biförtjenst genom arbete i skogarna, vid flottlederna eller sågverken och, då jordbruket i all-

mänhet, åtminstone i Lappmarken, knappast lemnar, hvad som för husbehovet är nödvändigt, äro dessa tillfällen till extra förtjenster så mycket mera välkomna, som de kontanta belopp, som erfordras till utskylder och en del förnödenheter, derigenom kunna förvärfvas. A andra sidan sysselsätter sig en stor del af den jordbrukande befolkningen alltför mycket med dylikt arbete, hvarigenom sjelfva jordbruket i afsevärd män och till stor skada för detsamma äsidosättes. Att så skall vara förhållandet, är icke heller att undra på, när den vinstgifvande trävaruindustrien kan erbjuda betydligt högre dagpenning, än hvad jordbruket kan bära, hvarigenom en stor del af den yngre och kraftigare befolkningen lockas ifrån jordbruksarbetet. Det i trävaruörelsen nedlagda arbetet lemnar och sin ersättning ofördörligen i kontanta penningar, då deremot det å jordbruket utförda arbetet visar sig fruktbringande så småningom i bättre skördar, hvilket dock skapar en varaktigare fördel.

I ett län, beläget under en så nordlig breddgrad som Vesterbottens, är det uppenbart, att väderleksförhållandena skola spela en nästan afgörande rol med afseende på skördarna. Då sommaren, under hvilken skörden skall växa upp och mogna, här är så kort, är det af största vikt, att utsädet så tidigt som möjligt på varen kommer i jorden och att växten icke försenas genom kall och ogynsam väderlek, enär grödan i annat fall blir utsatt för den på hösten tidigt inträdande kylan.

Året 1891 utmärkte sig för en ovanligt blid och vacker väderlek med liten tillgång på snö. Varen var vacker och gynsam samt ingaf goda förhoppningar om en tillfredsställande skörd, hvilka dock blefvo betydligt reducerade genom den starka och ihärdiga torka, som inträffade under juni och juli månader och som utöfvade ett mycket menligt inflytande på såväl foder- som sädesgrödorna. De sistnämnda blefvo äfven å ganska många ställen skadade genom i augusti månad inträffade nattfroster.

Sådden verkställdes i allmänhet under senare hälften af maj och i början af juni. Höslättern började tidigt till följd af den rådande torkan, och sädesskörden inföll äfven tidigt synnerligast å lättare jordmän, der säden brådmognat. Såväl hö- som spanmalsgrödorna inbergades under i allmänhet ganska gynsam väderlek, och såväl höet som halmen blef af god beskaffenhet, ehuru till kvantiteten ringa.

1892 års vinter var visserligen ej af strängaste slag, men dock ganska kall och snörik och efterföljdes af en lång, regnig och kall var, hvarunder redan tidigt förspordes, att foderbrist var rådande, synnerligast i länets lappmarkssocknar, der mossa, ljung och granris mängenstädes till sist måste användas till djurens utfodring. Sjöar och vattendrag lågo isbelagda långt in i maj och i öfre landet ännu längre. Denna sena islossning och en myckenhet i skogarna ännu kvarliggande snö bidrog att hålla temperaturen låg, hvarför vårbruket först i slutet af maj och hufvudsakligast under förra delen af juni kunde afslutas. Väderleken under sommaren höll sig kall och regnig och näterna visade redan tidigt frost. Till följd af den rika nederbörden och den ej för hastigt drivvande värmen utvecklades fodergrödan och halmväxten på ett mycket lofvande sätt, hvidan foderskörden i allmänhet blef god, ehuru den å åtskilliga ställen skadades af regn och på låglända trakter till och med förstördes af det ovanligt höga vattenståndet i elfvar och bäckar. Sädeslagens mognad deremot försenades på ett oroväckande sätt och

mången landtman såg med bekymmer den ena dagen komma och den andra gå, utan att hans åkrar började skjuta ax. Det säde, som visade största utvecklingen, var rågen å de få ställen, der den motstått den föregående ogynsamma vinterns verkningar, ty den blommade samtidigt med det att kornet började skjuta ax, och hade gifvetvis ett godt försteg framför det sistnämnda sädet. Den kom och mångenstädes till den utveckling, att den lemnade ett tillfredsställande skörderesultat. Hafren torde ingenstädes inom länet hafva lemnat fröbar kärna och blef nog äfven i de allra flesta fall mejad såsom grönfoder. Potatisen, som till följd af de tidiga nattfrosterna blef hindrad i sin utveckling, lemnade äfven en klen skörd, mångenstädes ej ens utsädet åter.

1893 års vinter var en bland de strängaste, som på årtionden förekommit i dessa bygder. Den var visserligen ej så snörik, men den gjorde sig i stället bemärkt genom en ovanligt ihållande och sträng köld, hvilken under hela januari månad höll sig vid en temperatur af -25° å -40° Celsius, undantagandes den 19 januari, då temperaturen märkvärdigt nog höjde sig till $+2^{\circ}$ för att kort derefter åter falla till -25° å -30° . Samma väderlek fortfor till den 21 mars, då ett omslag inträdde med vackra dagar och en temperatur af stundom ända till $+9^{\circ}$ och obetydliga nattfroster. Den kalla vintern, hvarunder djup käl i marken uppkommit och alla vatten belagts med tjocka isar, gaf anledning att befara ytterligare ett ogynsamt år, men dessa farhågor började dock så småningom att skingras, då den vackra väderlek, som under senare delen af mars inträdde, äfven fortfor under början af april och ymnigt regn påskyndade snö- och issmältningen. Dessa vårens förebud voro dock alltför tidiga för att efter en sådan vinter kunna tillkämpa sig herraväldet. Omkring den 10 april inträdde åter en kallare, af storm, snö och hagelbyar åtföljd, väderlek, hvilken fortfor till den 7 maj, då väderleken ånyo blef varmare. Vårsådden började å ett och annat ställe omkring den 18 maj, men afslutades i allmänhet ej förrän de första dagarne af juni. Under juni månad föll ganska mycket regn och temperaturen var i allmänhet låg, hvilket hade en menlig inverkan synnerligast på kornsädet, hvilket delvis var af svag och dålig beskaffenhet och hvilket å många ställen blifvit nedlagdt i illa beredd jord. Äfven i början af juli var temperaturen låg och natten mellan den 3 och 4 sjönk termometern å vissa trakter till 0 och derunder, men derefter rädde under juli och augusti månader en ganska gynsam väderlek ända till den 28 augusti, då ett hastigt omslag inträffade och temperaturen natten mellan den 28 och 29 sänkte sig ända ned till -6° å -8° . Lyckligtvis var då, åtminstone i det inre af landet, större delen af sädesgrödan afmejad och en och annan i kustlandet, som med uppmärksamhet följt väderleksförhållandena och i öfrigt hade så mogen säd, att den kunde tagas, lyckades rädda något deraf, men å sådana ställen, der säden ej hunnit denna mognad, torde nog litet deraf efter denna frostnatt kunnat nyttiggöras. Hvad som mycket bidrog, till att många detta år erhöillo sämre kornskörd, än hvad eljes varit möjligt, var, att en del till utsäde användt korn af föregående års svaga skörd och att andra, som köpt utsäde söderifrån, delvis erhöillit tvåradigt korn, hvilket behöfde längre växttid, än Norrlands korta sommar medgifver. Äfven detta år visade sig rågen vara det säde, som först mognade och som gaf bästa resultatet.

1894 års vinter var aldeles motsatsen till föregående års, när en mild och vacker väderlek med ringa nederbörd var rådande nästan hela vintern. Redan i senare delen af februari månad började termometern att hålla sig omkring 0° och deröfver, ehuru den vissa nätter kunde sjunka ända till — 20°. Från den 18 mars kunde vårens inträde räknas, ty då började termometern visa + 10° i skuggan, hvilket med ringa variationer fortfor, till dess det blef sommar. Då maj månad ingick med både regn och värme, voro alla förutsättningar gifna för ett gynnsamt säningsväder och under veckorna närmast före pingst kom det mesta utsädet i jorden under de gynsammaste förhållandena. Under juni månad inträdde en envis torka, hvilken i betänkligh mån reducerade de lofvande förhoppningarna om en utmärkt grässkörd. Gräset brådmognade och på torrare ställen rent af torkade bort, hvarjemte den späda sädesbrodden hämmades i sin utveckling. Såsom något högst ovanligt och såsom ett bevis för den nordiska sommarens alstringsförmåga, då förhållandena äro gynsamma, må anföras, att korn, som i veckan före pingst blifvit utsäat i lämplig och väl beredd jord, hade fullt utvecklade ax i veckan efter midsommar, sålunda på en tid af 7 veckor. Under skördetiden var väderleken icke alltid den tjenligaste, men med de goda bergningsmetoder, som här i länet brukas, blef skadan deraf obetydlig.

Året 1895 utmärkte sig för en mild och för landtmannen gynsam väderlek, ehuru torka äfven detta år under den bästa groningstiden i någon mån vållade, att skörderesultatet af gräs från odlad jord ej blef, hvad man hade anledning hoppas. Detta år utmärkte sig genom det höga vattenstånd, som på våren var rådande i elfvar och bäckar och som gjorde, att islossningen påskyndades och i de flesta af länets större vattendrag blef så våldsamt, att broar, dammar, bommar och andra vattenbyggnader förstördes.

Angående *afkastningen* af spannmål och hö under femårsperioden, har af länets hushållningssällskap afgifvits följande omdöme:

Spannmål: år 1891 under medelmåttan; år 1892 under medelmåttan, nära missväxt; år 1893 medelmåttig; år 1894 å nedre landet medelmåttig, i Lappmarken god; år 1895 god.

Hö: år 1891 under medelmåttan; år 1892 medelmåttig i nedre landet, men i Lappmarken under medelmåttan; år 1893 medelmåttig; år 1894 nära medelmåttig i Lappmarken, under medelmåttan i kustlandet; år 1895 medelmåttig i kustlandet, under medelmåttan i Lappmarken.

Två af femårsperiodens sädesskördar hafva sålunda varit under medelmåttan, två medelmåttiga och en god, och foderskördarna hafva hela perioden varit under medelmåttan i Lappmarken och endast tre år medelmåttiga i kustlandet, hvilket ingalunda kan anses för tillfredsställande skörderesultat. Ehuru det är en stor olycka, då sädesskörden icke blifver tillfredsställande, torde det dock vara mera förlustbringande, då foderskörden slår fel. Till detta nordliga län måste alltid spannmål årligen införas till befolkningens underhåll och en dålig sädeskörd endast ökar införseln för det året, en ökning som är lättare att bära och som kan mycket reduceras, om foder till framfödande af kreaturen erhållits. Blir deremot foderskörden dålig, måste en afsevärd del af kreaturstammen nedslagtas eller till låga priser afyttras, och då landtmannen helt naturligt söker att behålla så många kreatur som möjligt, uppställas i många

fall flere kreatur för vintern, än fodertillgången medgifver, hvaraf följden blifver, att de måste svältfödas och sålunda lemna ringa eller ingen afkastning. Den på detta sätt uppkomna skadan kräfvär flere år, innan den blir till fulla botad.

Ett glädjande faktum är dock, att, trots de svårigheter, med hvilka den har att kämpa, jordbruksnäringen är stadd i ständig utveckling på alla sätt.

Biträde af *statens landbruksingenjör* påkallas allt mera för jordens utdikning och torrläggning. Särskildt har ett genom sin stora omfattning anmärkningsvärdt utgräfningsföretag kommit till stånd, nämligen vid det stora Ratuträsket i Bygdeå socken, för hvilket företaget Eders Kungl. Maj:ts genom nådigt bref den 15 november 1895 beviljat vederbörande intressenter ett lån ur odlingslånefonden af 35,000 kronor. Arbetet, som icke ännu är fullbordadt, anses komma att lemna en god vinst genom de stora höskördar, som väntas från den derigenom torrlagda marken.

I öfrigt äro följande *län ur odlingslånefonden* beviljade, nämligen:

genom nådigt bref den 28 oktober 1892 till afdikning och odling af Rönntjern- och Rödingtjernmyrarna, tillhörande Åsele by och hemmanet Åbränna i Jörns socken, 9,300 kronor;

genom nådigt bref den 7 juli 1893 för afdikning och odling af Tassmyran i Skellefteå socken 11,600 kronor; samt

genom nådigt bref den 12 juli 1895 till sänkning af Stöckes- och Strömsafvan samt torrläggning af marker, tillhörande Stöcke och Ströms byar i Umeå socken, 15,000 kronor.

I och för *minskande af frostländigheten* hafva ganska många utdikningar blifvit under perioden med bidrag utaf statsmedel verställda; och tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att i detta hänseende meddela följande uppgift:

Byar eller hemman, inom hvilkas område afdikningar egt rum med understöd af allmänna medel utan återbetalningsskyldighet.	Anslag. Kronor.	Summa. Kronor.
1891.		
Hössjö by i Umeå socken	800	
Storsandjö by i Degerfors socken	5,600	
Åby by i Byske socken	5,200	
Tvärå by i Byske socken	1,400	
Längsele by i Örträsk socken	3,400	
Kokträsk by i Malå socken	2,500	18,900
1892.		
Stikeå by i Bygdeå socken	900	
Villvattnets by i Burträsk socken	4,000	
Granbergets hemman i Bygdeå socken	400	
Selsmors och Hällfors byar i Byske socken	1,400	
Södra Bodbyns, Svartjärns och Småbacka byar i Burträsk socken	11,200	
Storbärmans by i Byske socken	1,000	
Krononybygget Norra Rismylriden i Byske socken	560	
Krononybygget Norra Nyfors i Byske socken	330	
Hemmanen nr 1 och 2 Aspliden i Byske socken	600	
Krononybygget Degerliden i Byske socken	330	
Lägenheten Andersfors i Innansjö by i Burträsk socken	800	
Lundfors, Ålund, Blåfors och Bränna byar i Byske socken	6,000	

Byar eller hemman, inom hvilkas område afdikningar egt rum med understöd af allmänna medel utan återbetalningsskyldighet.	Auslag. Kronor.	Summa. Kronor.
Hemmanen Norrbacka i Byske socken och Styckfors i Jörns socken	1,820	
Hässjö by i Burträsk socken	2,800	
Krononybyggna Nygård nr 1 och 2 samt Nyliden i Skellefteå socken	570	
Hemmanen Örsbäck, Längsjö och Klintsjö i Vännäs socken Östra och Vestra Valliden, Bjurfors, Djupliden, Bergliden och Björnberget i Skellefteå och Burträsk socknar	2,800	
Kronohemmanet Orrträsk i Skellefteå socken	3,200	
	680	39,420
1893.		
Innerkasamarks by i Umeå socken	930	930
1894.		
Flurkmark, Långbränna, Strömsör och Stenbäcken i Umeå socken	9,000	
Klutmark, Stafbäck, Nyliden, Gummark och Gräberget i Skellefteå socken	12,300	
Ersmarks by i Umeå socken	23,000	
Bure by i Skellefteå socken	2,660	
Hörsjö och Gräsmyre byar i Nordmalings socken	1,200	
Rusele by i Lycksele socken	1,800	
Käsböle by i Löfångers socken	4,000	
Nolby by i Löfångers socken	1,830	
Daglösten och Bäck i Löfångers socken	8,200	
Hemmanen Östervik, Norrby och Sörby i Bjurholms socken	1,800	65,790
1895.		
Nyby, Vesterås och Vännäs byar i Vännäs socken	2,000	
Missenträsk by i Jörns socken	7,000	
Långvattnets by i Stensele socken	1,600	
Kronohemmanet Brattåker i Stensele socken	500	
Nyåkerstjärn och Sunnansjö byar i Degerfors socken	2,900	
Stensvattnet, Brån och Bråtby i Bjurholms socken	4,600	
Qvarnby och Graunnäs i Burträsk socken	1,110	
Strömsjönäs by i Degerfors och Bjurholms socknar	5,100	
Ströms by i Bjurholms socken	1,900	
Vänjanbäcks by i Lycksele socken	3,300	
Strömbäck, Brattåker och Jernåker i Umeå socken	6,100	
Lofträsk by i Sorsele socken	1,000	
Bure by i Sorsele socken	1,900	
Bjurfors by i Burträsk socken	150	
Östra Blisterliden i Burträsk socken	550	
Lillarsjö och Mellantjärn i Bjurholms socken	1,900	
Hemmanen Granbäckfors nr 2 och 3, Vesternäs nr 1 och 2 samt Vesteråker och Södervik i Umeå socken	4,400	
Mellansjö by i Bjurholms socken	1,500	47,510
Summa kronor	—	172,550

Vid en jämförelse i detta hänseende mellan denna och de tvänne närmast föregående femårsperioderna visar sig, att under perioden 1881—1885 statsanslag till 36 utdikningsföretag lemnades med tillhopa 203,450 kronor och under perioden 1886—1890 till 20 företag med 52,305 kronor, under det att under nu

ifrågavarande period 1891—1895 beviljats till 53 utdikningsföretag 172,550 kronor. Det visar sig sålunda, att utdikningsföretagens antal under denna period ökats och att de till understöd af dylika företag anslagna medel äfven tagits i anspråk för utdikningsföretag af mindre omfång. Insigten om den stora nyttan och betydelsen af dessa utdikningar börjar också oneligen att allt mer och mer tränga in bland allmogen, men ofta torde den goda viljan icke kunna göra sig gällande till följd af bristande ekonomisk förmåga.

Äfven om sålunda glädjande tecken till en nyttig sträfvan i nu angifna riktning visa sig, måste man å andra sidan framhålla, att mycket i detta hänseende finnes att göra och måste göras för att främja länets kultivering, ja så mycket, att det redan utförda, i jämförelse med hvad som återstår, ter sig såsom en obetydlighet. Mellan floddalarna förekomma nämligen vidsträckt myrmarker, som upptaga afsevärda områden, hvilka nu icke framalstra annat än ett ytterst magert och tunnt starrgräs och sparsamt förekommande furor, som till följd af markens beskaffenhet stannat i växten och sålunda måste anses nästan värdelösa. Utom att dessa stora vidder ligga obrukade och icke lemna någon afkastning, utgöra de en ständig fara för i närheten varande odlad jord genom den frost och kyla, de sprida omkring sig.

Visserligen äro dessa myrar till en stor del otjenliga till odling, men genom torrläggning göras de deremot skogbärande och för sådant ändamål har äfven en enskild större skogsegare inom länet verkställt ganska omfattande utdikningar, och det är väl att hoppas, att detta exempel skall vinna efterföljd å såväl statens som enskildes marker. Åtminstone är det att hoppas, att torrläggningar å kronans stora områden skola komma till utförande i allt vidsträcktare omfattning; och staten, som årligen tager stora summor ur skogarne i länet, särskildt inom den fattiga Lappmarken, borde kunna gifva något deraf tillbaka till höjande af kulturen och mildrande af de klimatiska förhållandena.

Till jordbruksnäringens främjande finnas jemväl inom länet anstälde en *länsagronom*, som aflönas af Landstinget, under det att Hushållningssällskapet bekostar hans resor, och en *dikningsförmän*, som helt och hållet aflönas af Hushållningssällskapet.

Den förre af desse tjänstemän besöker, enligt af Hushållningssällskapets förvaltningsutskott uppgjord plan, länets olika delar, hvarvid han genom föredrag och praktisk handledning söker libringa befolkningen bättre kännedom om denna närings utöfvande. Dessutom tillhandagår han allmänheten med uppgörande af diknings- och odlingsplaner m. m., som kan anses höra till hans befattning. Dikningsförmannen biträder de mindre hemmansegarne med råd och anvisningar angående afdikningar samt leder och utför äfven sådana arbeten.

Båda dessa tjänstemäns biträde har under perioden mer och mer anlitats, hvilket visar, att befolkningens vilja att tillägna sig bättre metoder är i stigande, ehuru dess benägenhet att vidhålla förfäders vanor och bruk är starkt rotad hos densamma.

Nyare *landbruksredskap*, såsom slättermaskiner, tröskverk, bättre harfvar, hästräfsor m. m. hafva under perioden vunnit allt större utbredning inom länet — äfven inom Lappmarken. Den gamla plojen deremot användes fortfarande allmänt, och nekans kan ej, att dermed åstadkommes ett vackert arbete, men

den är för tungskött och resultatet af arbetet med densamma blifver för litet. Icke sällan får man se först en man med häst köra en särskild knif framför plojen för att skära ut en lagom bred jordremsa och derefter tvenne karlar med tvenne hästar, som framdraga plojen och vända jordskifvan. Således tre man och tre hästar till en plog. Om detta kan gå för sig, så länge den odlade jordens areal är liten och största delen deraf under många — åtta å tio — år ligger i »slindor» för att bära gräs, torde, i den mån nyodlingar verkställas och ett rationellare jordbruk kommer i gång, befolkningen nödgas använda en plog, som är lättare att handskas med.

Användningen af *artificiella gödningsämnen* har äfven tilltagit i ofantligt hög grad.

Nyodlingar, synnerligen å myrmark, hafva under femårsperioden blifvit utförda till ej obetydlig vidd, men arealen deraf är icke känd och kan därför icke meddelas. Vanligen tillgår så, att, sedan en hemmansegare börjat att odla en därför tjenlig myra, en eller två nya tegar för hvarje år afdikas och införlifvas med den förutvarande odlingen, som sålunda mer och mer sväller ut. Dessa odlingar verkställas ofta å mycket god jord, och om än under de första åren någon mera omsorgsfull skötsel ej egnas dem, torde dock egaren snart komma underfund med, att denna nya åker, väl dikad och skött, lemnar lika goda skördar, synnerligen af foderväxter, som den s. k. »gammel-åkern».

Sädesbruket inom länets kustland utgöres numera af s. k. koppelbruk med tvåårigt sädesbruk och fleråriga gräsvallar. Omloppstiden är i allmänhet obestämd, beroende på de olika jordmånernas större eller mindre alstringsförmåga. Insåning med gräsfrö vid vallars igenläggning tilltager med hvarje år. Inom Lappmarken vidhålles dock ännu ensädesbruk å vissa ställen, men, i den mån åkerarealen genom nyodlingar vidgas, följer äfven der öfvergången till koppelbruk.

Hufvudsädet är fortfarande korn. Rågodlingen börjar så småningom vinna insteg, men har dock ännu ej ernått någon större utbredning.

Hafreodlingen deremot vinner med hvarje år allt större förtroende och få, om ens några, äro de hemman inom länet, der ej hafre numera odlas såväl för erhållande af mogen skörd som för erhållande af ökad fodertillgång, det senare särskildt i Lapp-

marken. De i allmänhet klena foderskördarna under femårsperioden och den här och der inom länet tidtals uppträdande gräsmasken, hvilken med förkärlek angriper sjelfväxande, helst äldre gräsvallar, hafva kraftigt bidragit till det allmänna användandet af hafresäd.

Af rotfrukter utgör potatis hufvudsädet. Rofvor och kälrorötter odlas obetydligt, men lemna i allmänhet såväl i kvantitet som i kvalitet goda resultat. Öfriga rotfrukter, såsom morötter och dyligt, gå äfven väl till, men odlas egentligen endast såsom köksträdgårdsväxter.

Lin odlas ganska mycket inom södra delen af länets kustland och hampa inom vissa trakter af länets norra del.

Angående *utsäde och skörd* får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till nedanstående *tabell F*, som grundar sig på de genom Hushållningssällskapetets försorg insamlade statistiska uppgifterna.

Såsom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ofvan angifvit, är dock den spanmål, som inom länet produceras, icke tillräcklig för befolkningen; och detta har så mycket mera varit förhållandet under ifrågavarande period, som skördarne varit mindre goda. Ehuru det torde vara omöjligt att någorlunda exakt uppgifva *den kvantitet spanmål, som införes till länet*, vill dock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande enligt föreliggande uppgifter här intaga nedanstående tabeller, som torde gifva en någorlunda riktig föreställning derom:

Uppgift å den ungefärliga införseln till länet af spanmål från inrikes ort.

År.	Omalen spanmål, i hl.			Malen spanmål, i kg.			
	För hela länet.			Å landsbygden.			I städerna.
	Hafre.	Råg.	Korn.	Råg.	Korn.	Hvete.	Råg, korn och hvete.
1891 . .	37,928	58,446	13,358	3,599,937	1,133,000	1,291,565	4,318,075
1892 . .	44,314	66,261	42,621	3,331,800	1,378,560	1,657,480	6,331,775
1893 . .	38,208	46,066	23,796	4,279,232	1,467,750	1,739,295	3,366,475
1894 . .	43,888	86,847	29,296	3,131,550	1,129,000	1,709,480	4,538,250
1895 . .	48,939	90,390	17,629	2,643,876	907,030	1,688,890	3,865,950
Summa	213,277	348,010	126,700	16,986,395	6,015,340	8,086,710	22,420,525

Tab. F.

Utsäde och skörd i Vesterbottens län åren 1891—1895.

År.	Utsädesbeloppet.							Skördebelpet (utan afdrag för utsädet).											
	Råg.		Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Potatis.	Lin och hampa: frö.	Foderväxter: frö.	Råg.		Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Lin och hampa.		Gräs och andra foderslag.	
	Höst.	Vår.							Höst.	Vår.						Frö.	Spånadsämne.	Frö.	Hö.
	Hektoliter.							Hektoliter.							Deciton.				
1891	813	139	46,834	6,717	1,186	32,039	121	137	5,984	805	259,034	29,849	7,014	207,497	1,101	62	213	2	708,161
1892	1,118	185	53,864	7,594	841	40,089	188	118	6,266	820	184,804	21,329	2,019	198,229	957	53	330	—	897,791
1893	1,243	166	53,697	8,110	798	40,122	190	146	9,715	908	259,818	22,626	4,130	229,397	1,063	—	484	—	980,025
1894	1,786	153	54,692	8,456	784	41,181	192	159	14,651	1,100	398,926	52,098	6,117	375,610	896	—	540	—	870,248
1895	968	133	56,118	8,664	737	42,810	209	161	9,411	908	370,875	49,512	5,126	341,382	2,508	—	576	—	1,014,676

Uppgift å införseln till länet af spannmål från utrikes ort.

År.	Omalen spannmål, i hl.				Malen spannmål, i kg.		
	Hvete.	Hafre.	Råg.	Korn.	Råg.	Korn.	Hvete.
1891 . . .	10	901	49,805	4,141	859,166	470	597
1892 . . .	2,217	1,488	63,470	23,387	171,500	20,580	254
1893 . . .	13,059	5,075	38,951	5,379	651,602	—	161,436
1894 . . .	2,362	7,579	91,000	18,612	557,904	—	225,400
1895 . . .	5,797	9,331	84,878	7,380	—	—	—
Summa	23,445	24,374	328,104	58,899	2,240,172	21,050	387,687

Prisen på spannmål och potatis liksom på förnödenheter i allmänhet äro mycket olika inom olika delar af länet. I Lappmarken äro alla varor i allmänhet dyrare än på nedre landet, beroende på de långa sträckor, dessa varor måste transporterats efter landsväg, innan de nå bestämmelseorten. Nedanstående öfversigt utvisar priset på malen och omalen spannmål samt potatis efter medelberäkning utaf de pris, som inom olika delar af länet varit gällande under perioden, i kronor:

År.	Rågmjöl pr kg.	Kornmjöl pr kg.	Råg pr hl.	Korn pr hl.
1891	0.22	0.20	10.30	9.33
1892	0.21	0.23	10.65	9.72
1893	0.18	0.18	9.49	9.07
1894	0.16	0.17	8.60	8.22
1895	0.17	0.18	8.27	7.81

Dagsverksprisen hafva varit för män: vår- och sommartid 1 kr. 50 öre till 2 kr. 50 öre samt höst- och vintertid omkring 1 à 2 kronor, och för kvinnor: vår- och sommartid 1 krona till 1 kr. 50 öre samt höst- och vintertid 1 krona eller något derunder. Tjenstehjonslönerna hafva vexlat för dräng från 100 till 250 kronor och för piga från 50 till 100 kronor, eller med tillagdt värde af kost och husrum för dräng från 300 till 450 kronor och för piga från 230 till 280 kronor. Priset på ett ökedagsverke har varit 2 kr. 50 öre till 5 kronor och vid skogs-körslor ännu mera.

Den inom länet anstälde länsträdgårdsmästaren, som aflönas af Landstinget, har äfven under innevarande period dels i trakten, der han har sitt hemvist, och dels under resor inom länets olika delar meddelat råd och anvisningar i trädgårdsskötsel, utfört ritningar till och utstakning af en mängd nya trädgårdar och omläggning af gamla samt biträdt med planteringar och annat dylikt trädgårdsarbete. Angående hans verksamhet har lemnats följande redogörelse:

År.	Antal planterade				
	fruktträd.	parkträd.	bärbuskar.	häckväxter.	pydnads- växter.
1891	16	370	705	1,769	1,104
1892	24	551	271	1,600	1,352
1893	41	984	604	2,880	681
1894	35	909	1,400	2,159	1,249
1895	27	608	886	3,615	1,384
Summa	143	3,422	3,866	12,023	5,770

Länets landbruksskola, som fortfarande är förlagd till Yttertaffe egendom, har under hela perioden varit i reglementslenig verksamhet och har elevantalet städse varit fullt.

Kemiska stationen har äfven på samma sätt som förut och under samma föreståndare varit för allmänheten tillgänglig; och hafva följande undersökningar derstädes blifvit verkställda:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Utsäde	23	25	28	33	41
Jordarter	—	5	1	4	2
Gödningsämnen	17	9	8	5	9
Vatten	3	13	28	8	4
Mjöl	—	—	1	19	7
Smör	—	2	—	—	—
Ost	—	—	1	—	—

Till mycken fördel för jordbruket hafva arbetena vid skiftesverket fortgått i stor omfattning under hela perioden. Å nedre landet äro endast få byar oskiftade och i Lappmarken hafva de största och bästa byarna äfven undergått laga skifte. Mången gång torde nog skiftena der framkallas mindre af omsorg för jordbruket än för att få skogsmarken delad och för att genom den blifvande ståndskogslividen få stora utstämplingar, men de för jordbruket nyttiga verkningarna deraf uteblifva därför icke, och i dessa fall torde den nyttigaste användningen af inkomsten för det utsynade virket ske, enär skifteskostnaderna dermed oftast gäldas och inkomsten af den skog, som bortföres från hemmanen, således användes till ett för dessas skötsel och utveckling högst viktigt ändamål. För den mera skuldsatte bonden blifver dock skiftet mången gång ganska ödesdigert, enär han icke förmår gälda den i förhållande till hemmanets värde oskäligt höga skifteskostnaden, utan i stället nödgas gå från gård och grund. Månet hemman har på detta sätt bragts i sågverksbolagens ego; en följd utaf skiftet som understundom anses hafva varit beräknad, då skiftet begärdes.

Afvittringen har under perioden blifvit helt och hållet afslutad nedanför den s. k. odlingsgränsen.

Genom nådigt bref den 18 november 1892 har Eders Kungl. Maj:t bestämt, att de hemman och lägenheter ofvan odlingsgränsen, hvilka beviljats till anläggning före utfärdandet af nådiga brefvet den 13 december 1867, angående bestämmandet af en provisionel gräns mellan Lappmarkernas kulturland och fjällbygden, och för hvilka vid upplåtelseorna meddelade föreskrifter om jordens häfd m. m. blifvit fullgjorda, skola genom afvittring få sig tilldelade nödiga områden från kronans marker, i sammanhang hvarmed Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat, att stadgan om afvittring i Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873 med deri sedermera gjorda ändringar skall med iakttagande af åtskilliga särskilda föreskrifter lända till efterrättelse. Med anledning häraf hafva arbetena med berörda afvittring ofvan kulturgränsen blifvit påbörjade med mätningar inom Sorsele socken.

Angående Kronans kostnader för afvittringsverket tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa efterföljande tabell G (sid. 15).

Afvittringsverkets fortgång i länet under femårsperioden inhemtas af efterföljande deröfver gjorda sammandrag:

År.	Afmätta.	Uträknade.	Utbrutna.	Utstakning och rörläggning	Kompleteringsarbeten m. m.
	H e k t a r.			Kilometer.	Dagar.
1891	—	—	4,600	—	—
1892	—	—	—	26	—
1893	—	—	—	—	303
1894	18,993	19,412	—	46	—
1895	91,692	31,782	—	—	—
Summa	110,685	51,194	4,600	72	303

Sedan Riksdagen med anledning af Eders Kungl. Maj:ts derom framställda nådiga proposition i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda *tillfälle att bilda egna jordbruk* år 1894 bland annat medgifvit, att för upprättande af planer och kostnadsförslag till afdikning och odling af sådana myrtrakter å kronomark inom Vesterbottens och Norrbottens län, som lämpade sig till odlingslägenheter, nödiga medel till angifna belopp finge förskjutas att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas, så har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 13 juli samma år förordnat, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande skulle för ett eller flere för kolonisation lämpliga ansedda områden af myrmark inom länet låta upprätta ej mindre fullständiga, af kostnadsförslag åtföljda afdiknings- och odlingsplaner än äfven förslag till områdenas fördelning i lägenheter af lämpligt omfång och deras förseende med anslag af kronan tillhörig utmark för lägenhetsinnehafvarens behof af virke och vedbrand samt till mulbete.

Förberedande arbeten i det i ofvan återopade nådiga bref angifna syfte hafva under perioden blifvit vidtagna å kronoparkerna Stockmyrsliden och nr 19 Långmyråsen i Vännäs socken samt å kronoparken nr 26 Antmyrsliden och å kronoöfverloppsmarken nr 23 i Bjurholms socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut i detta hänseende komma sannolikt icke så få områden och lägenheter att till jordbruk upplåtas och, att döma efter det antal ansökningar om besittningsrätt till dylika lägenheter, som redan till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inkommit, vill det synas, som om desamma omedelbart skola komma att tagas i anspråk, då tiden därför är inne.

B) Boskapsskötseln. Inom detta län, der utsigten att få mogna sädesskördar är i så hög grad beroende af temperaturförhållandena, måste jordbruket i hufvudsak vara grundadt på boskapsskötsel. Detta omdöme gäller i synnerhet om Lappmarken och mera frostländigt belägna hemman i nedre landet. Då härtill kommer, att de norrländska foderväxterna hafva den egenskapen att lemna en särdeles fet och god mjölk, hvaraf utmärkta mejeriprodukter kunna beredas, så synes det, som om sjelfva naturen velat hänvisa den jordbrukande befolkningen till boskapsskötseln.

Tyvärre står denna dock icke på den ståndpunkt, som den borde, ehuru äfven i detta hänseende otvetydiga tecken på en förbättring och på en riktigare uppfattning om djurens skötsel på många ställen visat sig. De största bristerna framträda, såsom ock naturligt är, vid kreaturens skötsel under vintern. Tidigt på hösten insättas de i till det mesta mörka, trånga och i alla hänseenden otillräckliga ladugårdar och lössläppas sedan icke under hela vintern, förrän de på våren skola föras ut på bete, då de ofta blifvit så förstörda i benen, att de hafva svårt att gå. Att hålla ett djur under så lång tid, omkring 8 månader, klafbundet i en trång spilta närmar sig djurplågeri, men, då förfädrin gjort på samma sätt, har allmogen svårt att frångå detta bruk. Afsigten har naturligtvis varit att, så godt sig göra låtit, söka skydda djuren mot den stränga vinterkylan, men, för att uppnå detta mål, beröfvas kreaturen i stället tillräcklig mängd frisk luft och nödig rörelse. Om än kreaturen icke kunna utsläppas, när kylan är störst, finnes det alltid under vintern många vackra dagar, då de utan att taga skada kunde vistas en stund i fria luften. Härtill kommer särskildt inom Lappmarken, och i synnerhet under svagare foderår, att flere kreatur på hösten uppställas, än fodertillgången medgifver, hvarigenom de blifva dåligt födda och lemna ringa afkastning.

Emellertid torde, såsom ofvan antydts, en förbättring härutinnan vara att emotse. Då nya ladugårdar uppföras, göras de numera vanligen större och rymligare.

Genom föredrag af länsagronomen och den inom länet anstälde mejerikusulenten arbetas äfven på att bibringa allmogen en bättre uppfattning om kreaturens vård och skötsel.

Den allmänast förekommande *kreatursrasen* är den i länet inhemska s. k. fjällrasen, hvilken dock särskildt inom kustorterna blifvit uppblandad med andra raser såsom ayrshire-, allgauerras med flere, som blifvit införda för att förbättra den förutvarande kreatursstammen. Emellertid har erfarenheten

Tab. G. Kronans kostnader för afvittringsverket i Vesterbottens län åren 1891—1895.

År.	Års-arfvoden.	Arfvoden enl. taxa o. d.	Arfvodesförhöjningar efter 500 kr. för helt år.	Ersättning för		Arfvodes-tillökningar enl. särsk. nådiga beslut.	U t g i f t e r			Summa
				tjenstesor.	husrum under sommarmånaderna.		till godemän.	för handlungning.	till åtskilliga ändamål.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1891	1,958.35	3,975.50	708.33	250.00	50.00	162.32	31.04	1,645.00	1,462.46	10,243.00
1892	—	2,442.23	500.00	250.00	50.00	200.00	182.51	239.00	461.51	4,325.25
1893	—	2,514.97	500.00	—	—	650.00	—	—	226.75	3,891.72
1894	5,516.66	24.00	—	1,333.60	150.00	—	224.00	6,629.37	842.66	14,720.29
1895	8,378.42	4,741.47	—	1,115.10	130.00	—	—	10,969.00	810.21	26,144.20
Summa	15,853.43	13,698.17	1,708.33	2,948.70	380.00	1,012.32	437.55	19,482.37	3,803.59	59,324.46

ädagalagt, att dessa raser icke varit lämpligare eller fördelaktigare än fjällrasen, utan tvärtom, hvarför Hushållningssällskapets sträfvan numera är att arbeta för kreaturstammens befriande från de deri förekommande, främmande element. Den inhemska eller fjällrasen anses vid god utfodring och med god skötsel lemna mera mjölk med rikare fetthalt än öfriga här förekommande raser, eller med ett ord större afkastning. Dessutom lämpar sig fjällrasen bättre för klimatet och har större förmåga att tillgodogöra sig betet å de vidsträckta betesmarkerna och att kunna reda sig med en mindre riklig utfodring. Genom urval af goda afvelsdjur, samt bättre skötsel och utfodring torde ur fjällrasen den bästa och för länet mest lämpade kreaturstammen kunna så småningom utvecklas.

För uppnåendet af detta mål och för uppmuntrandet till en bättre kreaturskötsel i allmänhet, har Hushållningssällskapet med bidrag af Landstinget under perioden infört *nötboskapspremiering* i enlighet med det s. k. skaraborgssystemet. Länet, som utgör ett premieringsdistrikt, är för detta ändamål indeladt uti tre underdistrikt, hvilka åter sönderfalla, första och andra underdistriktet hvardera uti 12 och tredje underdistriktet uti 14 premieringsområden, och skola premieringsmöten anordnas hvar tredje år inom samtliga områdena i ett underdistrikt. Inom den tid, denna berättelse omfattar, hafva två premieringar hållits, nämligen år 1894 inom första och år 1895 inom andra distriktet.

Endast djur tillhörande fjällrasen hafva blifvit prisbelönade.

Den erfarenhet, som af dessa premieringar vunnits, har varit, att stor brist å dugliga handjur är rådande och att äfven handjuren lemna mycket öfrigt att önska. Hållandet af handjur anses mycket allmänt som ett onus, hvarför man nöjer sig med ett å två års gamla kalfvar. Så snart en tjur börjar blifva något mera utvuxen, nedslagtas han såsom för dyr att underhålla och en yngre sättes i hans ställe. Dessutom underhållas de dåligt. För att påskynda det med premieringen afsedda ändamålet, har Hushållningssällskapet därför bemyndigat premieringsnämnden att med egare af prisbelönade eller prisgilla tjurar, till ett antal, som Hushållningssällskapets förvaltningsutskott för hvarje år bestämmer, ingå kontrakt om tjurarnes tillhandahållande för betäckning å vissa af nämnden såsom lämpliga ansedda platser mot erhållande af en årlig underhållspremie af 50 kronor för hvarje tjur.

Hästafveln förbättras synbarligen mer och mer, hvartill en mycket bidragande orsak är det stora antal jemförelsevis goda beskillare, som numera finnas på flere ställen inom länet, till stor del härstammande från de hingstar af norsk ras, som genom Hushållningssällskapets försorg blifvit till länet införda. Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts beslut om Norrlands dragonregementes förläggande till länet, har Hushållningssällskapet efter samråd med dåvarande regementschefen inköpt en fullblodshingst och en halfblodshingst, afsedda att, parade med ortens ston, frambringa en till remonter lämplig afkomma.

Hästpremieringsmöten hafva årligen hållits inom olika delar af länet.

Ett stort fel, som vidlåder *hästskötseln* inom länet, är, att de unga hästarne köras alltför tidigt. Redan i andra året börjar körningen, och i tredje året behandlas djuret i det närmaste, som om det vore fullväxt, det vill säga, användes både för jordbruk och andra tyngre körslor. Anledningen härtill torde vara dels den, att en bonde, som icke har behof af mera än en häst,

önskar att så fort som möjligt använda det unga djuret för att kunna afyttra det gamla, och dels anser allmogen, att hästen ju förr desto hellre bör köras in, enär han eljes, efter att hafva uppnått större krafter, skulle blifva vild och omöjlig att tämja. Det är därför icke sällan man får se hästar, som redan vid unga år äro behäftade med spatt och andra svåra åkommor, som göra dem obrukbara i förtid.

Att utrota detta föreställningssätt synes så mycket omöjligare, som äfven de mera bemedlade till största delen följa denna metod och sålunda icke lemna allmogen det goda exempel i detta hänseende, som man kunde hafva skäl att vänta. Eljes underhållas hästarna ganska väl och det är mera sällan man ser något alltför magert djur.

Den verksamhet, som under perioden utöfvats af länets *hästförsäkringsbolag*, framgår af följande uppgift:

År.	Emottagna försäkringar.	Utbetalda ersättningar.	Antal ersatta hästar.	Försäkringsvärde vid årets slut.	Utdebiteringsgrund: öre per 100 kr.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1891	50,350	9,361.80	33	600,969	200
1892	33,050	13,265.26	46	536,569	290
1893	23,750	11,741.00	43	460,124	280
1894	11,950	10,159.00	37	467,670	190
1895	14,800	8,987.00	38	404,180	210

Svinafveln har något förbättrats genom den mängd djur af bättre ras, som årligen söderifrån införas, men någon svinuppfödning i större skala synes ej vilja komma till stånd inom länet. Kringresande svinhandlare förse befolkningen till en stor del med dess behof af mindre grisar, som under namn af »skänkska» grisar i mängd införas till länet. Införseln af svin från Finland har så godt som alldeles upphört.

I allmänhet uppfödas svinen inne i ladugården i en särskild kätte, hvarigenom djuren icke erhålla tillräcklig luft och rörelse, hvilket åter gör, att benen blifva svaga och missbildade, hvaraf djuret lider. Ett annat bruk, som inrotat sig, är, att modern två å tre dagar, efter det grisarna blifvit framfödda, nedslagtas, hvarefter grisarna måste undvara sin naturliga föda eller modersmjölken. Så späda, som de då äro, taga de deraf en så stor skada, innan de hunnit lära sig att förtära och vänja sig vid annan föda, att den icke så snart låter bota sig. Eljes underhållas svinen så väl och rikligt under hela uppväxttiden, att uppfödningen ställer sig mycket dyr, emot hvad den kunde vara. Äfven i detta hänseende torde en förbättring vara att så småningom emotse, enär Hushållningssällskapet verkar för spridande af bättre insigter om svinskötseln.

Renskötseln har under perioden varit utsatt för särdeles ogynnsamma år, så att denna näringsgren, som länge varit stadd i nedåtgående, ej heller under denna period visat tecken till framåtskridande, utan tvärtom. Antalet inom länet befintliga renar uppgifves till omkring 42,000, men denna siffra är icke tillförlitlig, bland annat till följd af lapparnes obenägenhet att uppgifva det antal renar, de ega. Vigten af försäldt renkött har beräknats till ungefär 35,000 kilogram, hvilket betingat ett pris af 50 å 60 öre per kilogram. Priset på renoxar har

vexlat mellan 20 och 30 kronor och på renkor mellan 15 och 20 kronor.

I sammanhang med frågan om boskapskötseln torde det kunna hafva sitt intresse att omnämna, att, på föranstaltande af länets djurskyddsförening, befolkningen inom vissa delar af länet blifvit undervisad om *bättre metoder i slagt*. Föreningen, som åtnjuter mindre anslag af såväl Landstinget som Hushållningssällskapet, har nämligen kringsändt en kunnig person, som på förut bestämda tider infunnit sig i byarne och verkställt slagtning, dervid han bibragt allmänheten kunskap om sättet för slagtmaskens användande m. m. Äfven har föreningen inköpt slagtmasker, som sedan för billigare pris afyttrats inom länet.

Antalet inom länet varande *hästar, nötkreatur m. m.* framgår af nedanstående tabell, som är grundad på Hushållningssällskapets statistiska uppgifter för perioden:

År.	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt (under 2 år).	Får och lam.	Getter och killingar.	Svin och grisar.	Fjäderfä.
	öfver 3 år.	under 3 år.								
1891 . .	11,392	2,020	137	1,636	43,059	11,152	39,500	3,942	5,864	15,035
1892 . .	11,645	2,202	111	1,813	46,031	20,032	49,214	3,255	6,434	14,552
1893 . .	11,985	2,181	73	1,905	49,954	11,542	50,674	3,673	6,513	15,726
1894 . .	11,820	1,998	64	1,814	50,497	11,158	52,540	3,712	6,540	15,930
1895 . .	12,086	1,962	70	1,815	52,114	10,570	56,480	3,704	6,737	17,283

Jemförd med motsvarande tabell för nästföregående period, visar den i allmänhet en jemn stegring i antalet djur utom beträffande oxar och getter; men dessa uppgifter, ehuru alltmara arbete på deras insamlade nedlägges, torde nog icke vara alldeles tillförlitliga, utan tala vissa jemkningar.

Mejerihandlingens. De fem år, som afses i denna berättelse, hafva genom missväxt å foder och låga pris å mejeriprodukter varit mycket ogynnsamma för mejerihandlingen, som därför inom vissa delar snarare gått tillbaka än framåt. Inom länets mellersta kustsocknar har den dock gått så betydligt framåt under perioden, att der numera knappast finnes en enda by, ifrån hvilken mjölken icke föres till mejeri för att förädlas. I Lappmarken deremot finnes ännu icke något mejeri, men efter hand som varuforsling, skogsafverkning och andra mera tillfälliga förvärfskällor, hvilka till förfång för jordbruket upptaga allmogens håg och tid, utsina, måste uppmärksamheten mer och mer riktas åt modernäringen och intet kan då, efter hvad erfarenheten synes gifva vid handen, inom dessa bygder kraftigare bidra till att upphjelpa jordbruket och dermed den ekonomiska ställningen än mejerihandlingen. Man kan därför hafva förhoppning om, att denna näringsgren fortfarande skall gå framåt och vinna en större utbredning.

På vissa trakter inom länet, der en större befolkning är samlad, såsom i närheten af städerna, sågverken och så vidare, betingar mjölken ett så högt pris, att ingen fördel är förenad med anordnande af mejerier derstädes, och med jernvägens tillkomst inom länet har, till fromma för jordbruket, tillfälle öppnats till mjölkens försäljning å orter belägna på långt afstånd från produktionsställena. Dessa förhållanden torde vara orsaken till nedläggandet af ett eller annat mejeri.

K. Majats Befallningshafvandes femårsberättelser 1891—1895. Vesterbottens län.

I nedanstående tabell lemnas en öfersigt af mejerihandlingen inom länet under femårsperioden:

År.	Antal mejerier i verksamhet.	Till mejerierna inlemnad mjölk.	Deraf tillverkad ost.	Ostens pris pr kg.	Ostens hela värde.	Antal mjölkleverantörer.	Antal nyau-lagda mejerier.
		Kg.	Kg.	Kr.	Kr.		
1891 . .	41	3,300,000	244,500	1:15	281,000	—	2
1892 . .	39	2,800,000	215,400	1:10	237,000	—	—
1893 . .	37	3,133,400	241,000	1:25	301,000	—	—
1894 . .	41	3,641,500	280,100	1:10	308,000	—	3
1895 . .	40	2,959,700	227,600	1:00	227,600	1,143	—
Summa	—	15,834,600	1,208,600	—	1,354,600	—	5
Medeltal	—	3,166,920	241,720	1:12	270,920	—	1

Tillverkningen har nästan uteslutande utgjorts af helfet s. k. norrlands- eller vesterbottensost. Smör har tillverkats mycket litet och endast för afyttring inom orten. Priset å mejerismör har vexlat emellan 1 kr. 60 öre och 2 kr. 25 öre per kilogram.

Ostens kvalitet har mer och mer förbättrats, hvilket och bekräftas af de talrika utmärkelser, som under dessa fem år kommit den till del å följande utställningar utom länet, nämligen: i Göteborg år 1891 5 första, 11 andra och 14 tredje pris; i Stockholm år 1894 1 heders-, 2 första och 3 andra pris samt 3 hedersomnämmanden på endast 11 nummer; i Luleå samma år 11 pris på 13 utställare och i Stockholm år 1895 2 heders-, 2 första och 4 andra pris samt 14 hedersomnämmanden, eller tillhopa 22 utmärkelser på 47 utställda nummer.

För mejerihandlingens befrämjande har under hela femårsperioden samma *mejerikonsulent*, som dertill antogs år 1887, varit anställd och har han under tiden dels inspekterat mejerierna och dels hållit föredrag uti mejeri- och mjölkhushållning, boskapskötsel m. m. uti skilda delar af länet, såväl i Lappmarken som i kustlandet. Kostnaderna härför hafva bestridits af Landstinget och Hushållningssällskapet.

Vid Robertsfors *mejeriskola* hafva sex elever årligen utbildats till mejerskor, hvilka till större delen vunnit anställning inom länet. Förutom anslag af statsmedel, 3,000 kronor årligen, har skolan af Hushållningssällskapet uppburit 1,000 kronor likaledes årligen.

För befrämjande af mjölkhushållningen inom Tärna aflägsna kommun, der boskapskötseln, för hvilken betingelserna äro ganska gynnsamma, utgör befolkningens viktigaste inkomstkälla, har mejerikonsulenten under sommaren 1895 vid ett för sådant ändamål af Hushållningssällskapet inrättadt, tillfälligt, mindre mejeri i Björkfors by lemnat praktisk undervisning uti smör- och ostberedning, sådan den bör bedrivas i allmogehemmen, hvarefter mejeriredskapen till billigt pris fick af allmogen öfvertagas.

○ **Husslöjden** — i synnerhet beträffande de arbeten, som åstadkommas af den qvinliga delen af befolkningen — ådagalägger en ganska långt uppdrifven färdighet, särskildt i tillverkningen af väfnader till beklädnadspersedlar af alla slag såväl för män som för kvinnor. Emellertid börjar här säson i andra delar af landet smaken för virkade och broderade varor, hvar-

med hemmen prydas, att allt mera utbreda sig bland den yngre delen af det qvinliga släktet och, om det i och för sig icke är något ondt häri, försummas dock mången gång derigenom den af mera vigt varande tillverkningen af goda och varma tyger till kläder.

Den manliga delen af befolkningen har i allmänhet mycken fallenhet för slöjd, särskildt i trä. Någon tillverkning af slöjdalster för försäljning utom länet förekommer i allmänhet icke utom i Tärna socken, der åtskilliga dylika arbeten såsom skidor, näfverarbeten m. m. tillverkas, hvilka afyttras vid norska handelsplatser.

Vid *centralslöjdskolan i Umeå* har undervisningen under denna femårsperiod fortgått efter samma plan och på samma sätt som under den föregående. Kurserna hafva varit tvååriga och eleverna, som åtnjutit ett årligt understöd af 70 kronor, förutom 10 procent af inkomsten för de arbeten de utfört, hafva alla åren varit 14 till antalet.

Enär de efter att hafva lemnat skolan, då de i allmänhet kunnat anses för dugliga slöjdare, städse funnit nyttig och bra verksamhet, har efterfrågan på platser vid skolan hela tiden varit ganska stor.

Inkomsterna af arbeten, förfärdigade vid slöjdskolan, voro:

År 1891	1,773 kr. 23 öre
» 1892	1,785 » 20 »
» 1893	1,342 » 95 »
» 1894	1,314 » 08 »
» 1895	1,538 » 32 »

Af de anslag, som af Staten, Landstinget och Hushållningssällskapet stälts till Hushållningssällskapets förvaltningsutskotts förfogande för befrämjande af husslördjen inom länet, har skolan bekommit: 4,000 kronor år 1891, 3,500 kronor år 1892, 2,500 kronor år 1893, 2,000 kronor år 1894 och 4,000 kronor år 1895, af hvilka belopp dock omkring 4,000 kronor af den del, som Hushållningssällskapet tillskjutit, användts till åtskilliga reparationer å slöjdskolehuset under åren 1891, 1892 och 1895. Återstoden af dessa anslag äfvensom inkomsterna af utförda arbeten samt den influtna hyran för en mindre lägenhet i skolans hus hafva helt och hållet användts till aflöningar, understöd åt eleverna samt inköp af virke, materialier, verktyg, ved m. m.

Den i slöjdskolan inrymda *tekniska söndags- och afton-skolan* har äfven hela perioden varit i verksamhet och hafva slöjdskolans elever der åtnjutit fri undervisning i skrifning, räkning, bokföring och ritning.

Ute i landsorten synes intresset för inrättandet af *slöjdskolor* i förening med folkskolorna vara mer och mer i stigande, i det att antalet dylika skolor för hvarje år ökats. Till dessa skolor lemnar Hushållningssällskapet enahanda bidrag som staten, och utgingo dylika bidrag under år 1895 till 20 dylika skolor, deraf en till följd af det stora antal lärjungar varit delad i två afdelningar.

Uti näst föregående femårsberättelsen meddelades, att under år 1890 antagits en af Hushållningssällskapet och Landstinget aflönad *slöjdlärare*, hvilken har till åliggande dels att vid trenne undervisningskurser årligen, hvardera om tre månader, å de platser, som af Hushållningssällskapets förvaltningsutskott bestämmas, bibringa eleverna förmåga att bruka vanligast förekommande verktyg m. m. och dels att åt sådana folkskollärare,

som så önska, lemna sådan undervisning, som kan göra dem lämpliga att på egen hand meddela undervisning i slöjd åt folkskolans barn. Denne slöjdlärare, som särskildt tagits i anspråk för ordnandet första gången af slöjdkursen vid folkskolorna, har under hela perioden varit i verksamhet.

Dessutom har under ledning af *statens slöjdinstruktör J. Vallander* trenne kurser för folkskollärares undervisning i slöjd varit under perioden på Landstingets och Hushållningssällskapets bekostnad anordnade i Umeå stad, med 14 deltagare i hvarje kurs.

Med den undervisning i slöjd, som sålunda numera lemnas inom länet, och det intresse, som numera allmänt ådagaläggas för slöjdskicklighetens höjande, torde man kunna hoppas, att goda resultat i detta hänseende skola vinnas och att allmogens håg och lust för hemslöjd derigenom skall upplifvas och stärkas.

D) Skogshushållning. Såsom redan förut framhållits, intager skogshushållningen en mycket viktig plats bland näringsarna inom detta län och skulle i ännu högre grad, än nu är förhållandet, kunna bidraga till det allmänna välståndet och länets framåtskridande, om den bedrifvits och bedrefves mera rationellt och afkastningen af densamma komme länet till godo i större omfattning, än nu sker. Inom länet i allmänhet och på nedre landet i synnerhet har skogsafverkningen bedrifvits alltför intensivt, hvaraf brist på afverkningsbar skog å många hemman uppkommit. Egarena till dessa hemman erhålla derför ingen eller ringa inkomst från skogen, som, rätt skött, kunnat, liksom hemmanets öfriga mark, lemna en jemu, årlig afkastning. Detta förhållande är nog rådande öfverallt inom vårt land och torde vara en oundviklig följd deraf, att den enskilde jordegaren haft full rätt att efter behag disponera öfver skogen. Derigenom har till honom öfverlemnats en lätt åtkomlig tillgång, som han helt naturligt tillgripit vid uppkommande behof af hvarjehanda slag, utan att fästa vederbörligt afseende vid, att han öfverskridit, hvad som motsvarats af återväxten.

Beträffande de stora belopp, som influtit för skog, afverkad inom detta län, har nettovinsten till största delen hamnat hos utom länet boende kapitalister, som användt densamma för ändamål helt och hållet främmande för länet och dess bästa, ett förhållande som allt fortfarande eger rum. Att skogen göres till föremål för rena affärsspekulationer, der det endast är fråga om vinsten utan tanke på de bygdens fördel och förkofran, hvarifrån materialet till dessa affärsspekulationer hemtas, torde icke kunna undvikas och utan dessa spekulationer hade skogsnäringen sannolikt icke uppnått sin nuvarande lifaktighet, men lyckligt vore, om spekulationen kunde inskränkas till den årliga afkastningen af skogen eller med andra ord den myckenhet deraf, som årligen kan uttagas, utan att skogens bestånd sättes i fara. Hittills har detta ingalunda varit fallet, men på senare tider har en gifven tendens i denna riktning visat sig genom tillämpningen af lagen den 19 mars 1888, som afser att skydda ungsbogen i nedre landet, och genom utsyningsvängt i Lappmarken.

En stor fara för jordbrukets utveckling och den jordbrukande befolkningens bestånd såsom sjelfständig jordbruksidkande klass har under de senare åren framträdtt deri, att de stora, kapitalstarka sågverksbolagen köpt ett stort antal hemman med

både jord och skog, hvarefter skogen stälts under förvaltning af bolagets inspektorer och jordbruket, som för bolagen är af intet eller ringa intresse, lemnats till en fattig landbonde. I detta oroväckande förhållande torde en ändring till det bättre vara att emotse genom den nya lagen om egostyckning, ty genom tillämpningen af dess bestämmelser kan den odlade eller odlingsbara jorden bibehållas med full eganderätt i bondens hand, under det att skogsmarken afskiljes och kommer under lämpligare och riktigare vård af de starka bolagen, hvilkas verksamhet bedrivs med mera tanke på framtiden, än som kan förutsättas hos den enskilde. Under senare åren hafva till och med, i fråga om afgäldsbestämmande, fall förekommit hos Länsstyrelsen, der sågverksbolag från egande hemman för alltid afsondrat inegojorden med nödig husbehovsskog och således behållit endast skogsmarken.

Någon väsentlig förändring i *arealen* af den skogbevuxta marken inom länet har icke inträffat sedan senaste femårsberättelsen afgafs, men Länsstyrelsen är lika litet nu som då i tillfälle att uppgifva storleken deraf.

Ej heller har storleken af kronoparkerna undergått någon förändring, men den direkt under statens vård ställda skogsarealen har dock utvidgats derigenom, att åtskilliga privilegijskogar vid olika tillfällen, allt efter de derom uppgjorda kontrakt, återfallit till kronan.

Öfver *bruttoinkomsten af kronans skogar* enligt de uppgifter, som af vederbörande revirförvaltare afgifvits, lemnas uppgifter i *tabell G*.

Till länets ränteri hafva under perioden levererats följande belopp:

År 1891	581,289-97 kronor
» 1892	873,960-37 »
» 1893	929,933-38 »
» 1894	1,064,179-58 »
» 1895	1,242,803-94 »
Summa	4,692,167-24 kronor
eller i medeltal per år	938,433-45 »

Största delen af virket från kronoparkerna har försålts å auktioner inför Länsstyrelsen och, beträffande vissa revir, sam-

tidigt å auktioner inför vederbörande kronofogdar eller länsmän inom de kommuner, der afverkningstrakterna varit belägna. De virkespartier, hvarå antagliga pris icke erhållits vid första auktionen, hafva utbudits å en senare auktion längre fram på hösten. Derjemte har en del mindre värdefull skog under hand försålts af vederbörande revirförvaltare.

Vid de auktioner, som hållits inför Länsstyrelsen eller genom dess försorg, hafva följande *medelpris* erhållits för å rot stående träd: 2⁴⁰ kr. år 1891, 2³¹ kr. år 1892, 2⁵⁵ kr. år 1893, 2⁷⁰ kr. år 1894 och 2⁶⁰ kr. år 1895.

Inom de olika reviren hafva enligt samma beräkningsgrund erhållits följande medelpris:

Revir.	År 1891. Kr.	År 1892. Kr.	År 1893. Kr.	År 1894. Kr.	År 1895. Kr.
Umeå ¹⁾	3-81	2-62	3-26	—	—
Degerfors	2-79	1-66	1-47	1-73	2-38
Burträsk	1-21	1-19	—	1-63	2-46
Skellefteå	1-80	2-20	2-65	2-34	2-42
Norsjö	1-47	1-93	2-28	2-94	2-45
Norra Lycksele	2-04	1-66	2-40	2-50	2-42
Södra Lycksele	1-94	1-66	2-41	2-86	2-59
Åsele	4-10	3-58	3-35	3-48	2-90
Fredrika	2-65	2-52	2-23	2-41	2-61

Såsom af ofvanstående uppgifter framgår, hafva försäljningsprisen mot slutet af perioden i flertalet revir varit något högre än i dess början, hvartill flere orsaker samverkat, dock hufvudsakligen stegrad konkurrens. Emellertid vill det synas, som om sågverksegarena utefter vissa vattendrag skulle veta att skydda sig mot en alltför stark konkurrens genom att sammansluta sig i föreningar, hvilkas medlemmar antingen på förhand fördela försäljningsposterna mellan hvarandra eller ock efter viss grund fördela allt det virke, som af föreningsmedlemmarne förvärfvas. Dylika föreningar eller ringar uppgifvas förekomma efter Gideåns, Lögdeåns samt Skellefteå och Byske elfvars flodområden. I följd af den minskade skogstillgången hafva

¹⁾ Från och med år 1894 delades Umeå revir mellan Degerfors och Fredrika revir, dervid Umeå och Säfvar socknar tillföllö det förra samt Nordmalings och Bjuholms socknar det senare.

Tab. G.

Bruttoinkomsten af kronans skogar i Vesterbottens län åren 1891—1895.

Revir.	År 1891.		År 1892.		År 1893.		År 1894.		År 1895.	
	Virkesmassa. Kub.-m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.-m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.-m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.-m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.-m.	Penningar. Kr.
Degerfors	6,577-65	18,438-84	23,254-50	68,065-88	15,723-20	29,042-83	32,832-80	52,633-99	18,065-81	37,887-93
Burträsk	1,000-00	3,828-15	1,199-00	2,580-00	¹⁾	783-46	1,000-00	2,695-00	2,880-00	14,774-70
Skellefteå	20,231-46	35,256-44	26,645-04	53,969-26	22,458-14	52,562-19	17,393-43	45,655-81	19,726-71	43,652-87
Norsjö	19,890-31	49,245-33	21,122-46	47,419-05	23,975-34	64,747-56	24,880-06	85,094-95	27,190-43	71,178-01
Norra Lycksele	80,190-40	207,849-41	47,941-60	132,942-02	84,742-00	244,045-44	73,438-00	236,401-67	69,158-97	209,590-10
Södra Lycksele	73,949-50	176,041-84	86,151-75	206,819-07	68,721-75	208,642-63	113,448-00	383,851-85	88,456-20	388,907-54
Åsele	30,468-58	148,566-98	55,125-56	253,450-15	45,858-72	190,781-67	46,324-54	202,123-12	60,296-76	231,061-45
Fredrika	33,127-89	102,513-57	29,109-23	95,996-86	28,074-10	88,378-71	31,969-96	106,846-89	35,540-65	116,410-39

¹⁾ Angående virkesmängden detta år har någon uppgift från revirförvaltaren icke kunnat erhållas.

emellertid sagverksbolagen för att förse sina sågar med nödigt råmaterial börjat bogsera timmer långa sträckor från de olika vattendragen och man torde kunna antaga, att på denna väg en riktig och fri konkurrens så småningom skall tränga sig fram äfven till sådana vattendrag, utefter hvilka timmerdrifningen hittills legat i händerna på endast några få intressenter. Ett annat hinder för den fria konkurrensen i detta hänseende framhålles af jägmästaren i Degerfors revir. Detta skulle bestå deri, att de äldre sågverk, som förskotterat nödiga medel till uppremsning af vissa vattendrag och utförande deri af nödiga flottningsbyggnader, skulle hafva tillerkänts så höga afgifter för amortering af de förskjutna beloppen och ränta derå, att flottningen efter samma vattendrag skulle blifva alltför dyr och sålunda utestänga konkurrensen. Äfven om detta i ett eller annat fall skulle vara händelsen, måste dock dessa fall anses som undantag och i samma mån, som de fastställda amorteringstiderna utgå, inträder en förändring i detta hänseende.

Den skog, som flottas utefter Ångermanelfven, har i allmänhet betingat det högsta priset, hvartill dels skogens utmärkta beskaffenhet, dels billig flottning och den lifliga konkurrensen bidragit. Icke minst torde dock bristen på gröfre timmer utefter vattendragets nedre del bidraga till den lifliga spekulativen å timmer från detta läns kronoparker utefter samma vattendrag. Inom Lycksele norra och södra revir hafva försäljningarna lemnat mera tillfredsställande resultat, sedan ett nytt större sågverk blifvit anlagdt vid Umeå elfs utlopp, hvarigenom konkurrensen efter detta vattendrag blifvit lifigare.

Åtminstone under de senare åren af perioden hafva de af vederbörande revirförvaltare föreslagna försäljningsprisen i det stora hela uppnått och till och med överskridits, och vid sådant förhållande torde de erhållna prisen å det från kronans skogar försålda virket icke kunna anses otillfredsställande, äfven om de, såsom af det ofvan anförda framgår, varit något ojemna i förhållande till hvarandra inom de olika reviren.

Nästan utan undantag försiggår *afverkning* å såväl kronans som enskildas skogar genom s. k. timmerblädning och beträffande Lappmarken kan svårigen någon annan afverkningsmetod förekomma, enär virke af små dimensioner icke kan bära den höga utdrifnings- och flottningskostnaden. Inom Degerfors revir hafva, enligt hvad revirförvaltaren uppgifver, ett bolags skogar varit af skogstjensteman indelade delvis till trakthuggning, men denna plan följes icke numera. Jägmästaren i Åsele revir meddelar angående afverkningen å kronoskogar derstädes, att den friska skogen i allmänhet uttagits till 31 centimeters diameter vid brösthöjd, dock med kvarlemnande af växtlig och till fröträd lämplig skog äfven af gröfre dimensioner. För den skadade och undertryckta skogen har minsta dimensionen utgjort 23 centimeter vid brösthöjd — dock är minimidimensionen betydligt större på mera aflägsset belägna kronoparker, der den växlar mellan 27 och 33 centimeter, enär smärre virke icke bär de dryga flottningskostnaderna. Då emellertid dessa oupphörligt nedgå och de mindre dimensionerna af virket blifva mer och mer begärliga, torde det ej dröja länge, förrän äfven nu värdelös småskog skall vinna efterfrågan och dermed grundvilkoret för en god skogshushållning vara uppnådt. Hvad jägmästaren i Åsele revir sålunda anför, torde nog så småningom blifva tillämpligt inom hela länet.

Sådana åtgärder för *skogens återväxt* som skogsodling, utdikningar af myrar m. m. hafva endast i ringa mån förekommit å kronans skogar.

Hushållningen med de *enskildes skogar* inom länet sker ingenstädes efter ordnad plan beträffande de skogar, till hvilka egaren har full dispositionsrätt. I Lappmarken, der all skog är underkastad utsyningsväng, har taxering af de enskildes skogar alltsedan år 1890 pågått, och är skogstillgången å nästan alla dessa hemmans skogar numera uppskattad och afverkningsplaner med ledning deraf upprättade. Å nedre landet är förhållandet detsamma med afseende på de skattehemman, som på grund af kungl. förordningen den 20 juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å vissa skattehemman, erhållit endast inskränkt skogsrätt. Dessa hemman äro dock jemförelsevis få. Å nu omförmälda skogar i Lappmarken och på nedre landet kan man sålunda säga, att afverkningen sker efter bestämd plan, hvarvid dock bör bemärkas, att denna plan endast afser det virke, som skall säljas och icke det, som användes till husbehof, hvarigenom planen icke kan anses till fullo genomförd. Denna omständighet saknar ingalunda betydelse för skogens bestånd, enär vid uttagande af husbehofsvirke stor misshushållning eger rum, ett påstående som i allmänhet eger giltighet beträffande alla enskilda skogar inom länet, ehuru naturligtvis en och annan hemmansegare, som kommit till insigt om skogens värde, derifrån utgör glädjande undantag. Dessa undantag torde i hufvudsak vara framkallade af laga skiftena. Derigenom att hvar och en fått sitt skogsskifte, sporrar naturligtvis egaren till sparsamhet.

Å de hemman, hvilkas egare haft oinskränkt dispositionsrätt till skogen, har utan tvifvel afverkningen gått betydligt utöfver, hvad som varit förenligt med skogens bestånd, och hade icke införandet af den s. k. *Norrbottenslagen*, eller nådiga förordningen den 19 mars 1888, angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Vesterbottens och Norrbottens län, kommit emellan, hade ställningen i nuvarande stund säkerligen varit ganska bekymmersam. I närheten af städerna, der afsättning af byggnadstimmer, ved m. m. kan ske, äro nog skogarne i alla fall hårdt anlitade, men eljes visar sig verkan af berörda lag i vackra tillväxtskogar, som lofva godt för framtiden.

Det vill ock synas, som om allmogen, delvis åtminstone, kommit till insigt om den stora nytta, som Norrbottenslagens tillämpning inom länet medfört. Åtminstone äro klagomålen öfver densamma få, och då befolkningen genom jägeribetjeningen kan få undermålig skog utsynad, om den är skadad eller till hinder för växtligheten, beredes derigenom en, om ock ringa, inkomst af den mindre skogen, utan att skada den öfriga skogen, som tvärtom har gagn deraf. Beträffande tillämpningen af berörda lag har det framhållits, att numera sådana förändrade förhållanden inträdt, att den icke längre skulle kunna i lika hög grad som förut skydda ungskogen för öfverdrifven afverkning. I detta hänseende har påpekats, att lagens bestämmelser icke skydda ungskogen för att användas till kolning, och att en dylik användning af skogen numera skulle löna sig å orter, som ej äro alltför aflägsna från kusten, synes framgå af de höga pris, som erhållas för träkol, tillverkade vid de stora sågverken, ehuru dessa till följd af råmaterialet endast äro af sekunda beskaffenhet. Ej heller lägger lagen något hinder i vägen för att

utföra undermåligt virke med jernväg. Vid tiden för lagens stiftande fanns ingen jernväg inom länet, men sedan numera norra stambanan blifvit framdragen till Boden, har möjlighet att på nu angifna sätt illudera lagen inträdd. Dock har befolkningen, för såvidt Länsstyrelsen känt är, ännu icke använt sig af nu angifna möjligheter att afyttra, enligt Norrbottenslagens bestämmelser, undermåligt skog.

Angående *sågverkens förvärf af hemnan* inom länet hänvisas till tabell 5. Vid en jämförelse mellan denna och motsvarande tabeller till de tvenne senaste femårsberättelserna visar sig, att sågverksbolag vid 1885 års slut inom länet egde nära 49 mantal, vid 1890 års slut, om från slutsumman i tabellen för denna period fråräknas $\frac{3}{32}$ mantal, tillhörigt Kåge kvarnaktiebolag, nära 103 mantal och vid 1895 års slut 124 mantal. Denna ökning har onekligen varit så stor, att, enligt hvad här ofvan framhållits, den innebär en stor fara för den sjelfegande jordbruksklassens bestånd inom vissa delar af länet.

Beträffande *bolagens förvärf af rätt till afverkning af skog*, har sådant skett i ännu större skala och fortgår alltjemt. De äldsta afverkningskontrakten, som för det mesta varit ställda på femtio år, börja nu att gå till ända, men de förnyas ofta och det till mindre dimensioner, än som förut varit bestämda. Afverkningskontrakt på kortare tid eller till vissa dimensioner inom ett bestämt område synas allt mera komma i bruk. Till följd af den numera ganska lifliga konkurrensen betinga säljarna sig jemförelsevis tillfredsställande pris för skogen och torde de högsta prisen erhållas vid försäljningar på kort afverkningstid eller till vissa dimensioner.

På grund af bestämmelserna i nädiga förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Vesterbottens och Norrbottens län den 19 mars 1888 har *utsynning af undermåligt virke* egt rum till följande myckenhet:

Revir.	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.	Summa.
Degerfors . . .	6,660	—	600	40,459	7,720	55,439
Burträsk . . .	—	11,135	32,192	22,008	23,898	89,233
Skellefteå . . .	159,780	219,898	285,931	148,241	141,744	955,594
Norsjö	40,487	50,240	72,263	158,699	123,710	445,399
Fredrika ¹⁾ . . .	—	—	—	1,197	8,038	9,235
Summa	206,927	281,273	390,986	370,604	305,110	1,554,900

¹⁾ Afser Nordmalings och Bjurholms socknar, hvilka år 1894 förlades till Fredrika revir, jfr noten härom å sid. 19.

De sålunda skedda utstämplingarna hafva dels verkstälts å mark, som skolat odlas, eller efter laga skiften och dels afsett skadad skog eller träd, som icke haft sådan växtlighet, att de kunnat uppnå fullmålig storlek.

Inom de flesta socknar å nedre landet idkas *tjärbränning* såsom binäring i icke ringa utsträckning. Några exakta uppgifter angående den myckenhet tjära, som tillverkas, kunna icke lemnas, men, att denna näring tillför länet en afsevärd inkomst, är säkert. Visserligen torde detta arbete lemna endast en ringa dagspenning, men det utföres under sådan tid, att det icke hindrar jordbruksarbetet, och den samlade summa, som erhålles, sedan tjärdalen är afbränd, är af stor betydelse för den mindre hemmansbrukaren. Då dertill kommer, att skogens återväxt befordras genom stubbrytningen, torde intet annat än godt vara att säga om denna näringsgren.

Enligt samtliga revirförvaltarnes inom länet sammanstämmande uppgifter fullgöra de antagna *brandrottemästarena* nästan utan undantag sina åligganden på ett tillfredsställande sätt, hvilken omständighet torde på det kraftigaste hafva medverkat till, att skogseldarne under femårsperioden varit jemförelsevis få och af ringa omfattning.

Icke heller hafva skogarna under perioden lidit någon afsevärd *skada af stormar, insekter eller dylikt*.

Af tabell H inhentas myckenheten af under femårsperioden *olofligen överkadt virke* och antalet af de mål angående ansvarstalan för sådan förseelse, som varit anhängiggjorda.

Af tabellen framgår, att det är endast inom Skellefteå revir, som åverkan i någon större omfattning egt rum, och att mängden af derstädes åverkad virke under perioden stigit i ganska oroväckande grad. Dessutom har inom samma revir en ganska stor mängd undermåligt virke afverkats, dervid, för att dölja den förbrytelse, som derigenom begåtts, virket försetts med stämplrar från falska stämpeljern. Flere personer hafva blifvit tilltalade och dömda för dylika förbrytelser och det är väl att hoppas, att detta onda skall inom kort kunna helt och hållet utrotas.

Endast Vajbäcken och Vargån, båda tillhörande Öre elfs vattendrag, hafva under perioden förklarats för *alnmätta flottleder*.

Slutligen får Länsstyrelsen angående den *afkastning*, skogarna inom länet lemnat, hänvisa till följande *tabeller I och K* (sid. 22), hvilka dock icke kunna anses fullt tillförlitliga. Å ena sidan afverkas nämligen mycket virke, som flottas efter

Tab. H.

Anhängiggjorda mål angående åverkad virke och dettas belopp åren 1891—1895.

Revir.	Åverkan mål.					Revir.	Åverkad virke i kubikmeter.					
	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.		År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.	Summa.
Degerfors	14	5	2	23	1	Degerfors	26'30	40'90	317'45	230'40	360'03	975'08
Burträsk	4	1	5	7	—	Burträsk	—	—	—	—	169'55	169'55
Skellefteå	13	10	9	23	21	Skellefteå	526'52	710'86	1,411'18	1,377'85	3,007'58	7,033'99
Norsjö	11	22	15	15	18	Norsjö	114'91	251'76	116'47	26'80	51'02	560'96
Fredrika	4	—	—	3	2	Fredrika	100'50	—	—	212'50	175'75	488'75
Åsele	1	1	—	—	—	Åsele	2'25	171'95	46'80	—	1'06	222'06
Södra Lycksele	—	1	1	1	2	Södra Lycksele	—	57'75	17'25	—	71'65	146'65
Norra Lycksele	—	3	2	9	1	Norra Lyckselc	30'60	—	15'00	0'75	36'30	82'65
Summa	47	43	34	80	45	Summa	801'08	1,233'22	1,924'15	1,848'30	3,872'94	9,679'69

Ångermanelvens och Gideåns vattendrag och som förädlas inom Västernorrlands län och derifrån utskippas, och å andra sidan försågas inom detta län ganska mycket virke, som kommit från Norrbottens län, eluru dock betydligt mindre, än som går härifrån till Västernorrland.

Enligt från sågverken inhemtade uppgifter stälde sig värdet af under perioden försåldt virke sålunda:

	Export- teradt virke.	Export- värde.	Inom landet försåldt virke.	Försälj- ningsvärde.
	Kub.-m.	Kr.	Kub.-m.	Kr.
Plank och bräder	1,466,030	27,492,897	23,112	223,555
Plank- och brädstamp	160,121	936,048	9,939	11,894
Bjelkar och sparrar	6,958	75,540	691	6,477
Summa	1,633,109	28,504,485	33,742	241,926

E) **Rofdjurs utdödande, jagtvård m. m.** De inom länet förekommande *rofdjur* äro björn, varg, jerr, lo och räff, af hvilka i regel endast räffven förekommer i det nedre landet. Vargen och jerrven, som äro renarnes värsta fiender, jagas af lapparne för att skydda renhjordarna, hvarjemte de såväl som de öfriga arterna för pelsverkets skull utgöra ett eftersökt jagtbyte äfven för andra personer.

Jagten efter elg har under de fyra första åren af perioden varit tillåten under tiden från och med den 1 till och med den 15 september, dock att fångande eller dödande af årskalfvar efter elg under hela perioden varit helt och hållet förbjudet. Trots

Tab. K. Tillverkningen vid de större sågverken i Vesterbottens län åren 1891—1895.

Sågverk.	Ramar.		Medeltal för åren 1891—1895.				Kub.-m. försågadt virke per såg-timmer.	Antal arbetare.
	Dubbla.	Enkla.	Antal försågadt timmer.	Tillverkade kalfer plank, battens och bräder.	Tillverkning i kub.-m.			
<i>Umeå fögderi.</i>								
Sandvik	—	10	306,615	112,474	39,567	0.13	200	
Holmsund	—	7	1,052,260	456,120	168,050	0.17	250	
Obbola	2	6	1,124,119	—	197,710	0.17	325	
Hörneå	—	3	146,380	—	13,451	0.16	25	
Nordmaling	—	6	990,012	421,195	132,678	0.13	65	
Mo	—	12	365,834	—	54,121	0.14	160	
Robertsfors	—	5	148,966	—	14,756	0.10	82	
Dalkarlså	—	1	1,200	—	120	0.10	5	
<i>Skellefteå fögderi.</i>								
Lejouström	2	—	76,830	—	9,200	0.12	65	
Sävenäs	—	4	191,164	—	23,042	0.12	144	
Björnsolmen	—	4	123,667	—	13,920	0.11	94	
Bure	2	5	170,920	—	23,841	0.14	81	
Örviken	—	2	81,700	34,100	10,900	0.13	28	
Ytterstfors	—	8	228,000	—	29,797	0.13	146	
Vattensågen	—	3						
Ångsågen	—	3					60	
Klemensnäs	—	4	112,932	—	14,787	0.13	150	
Halsögrund	—	1	36,306	—	3,901	0.11	20	
Summa	6	81	5,156,905	1,023,889	749,841	2.09	1,900	

Tab. I.

Exporterade skogsalster från Vesterbottens län åren 1891—1895.

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	Summa.
<i>Umeå tullkammerdistrikt.</i>						
Plankor och bräder kub.-m.	157,180	155,964	168,295	183,482	210,548	875,469
Plank- och brädstamp »	22,146	15,054	14,832	23,207	31,002	106,241
Bjelkar och sparrar »	3,795	2,132	6,089	8,638	6,140	26,794
Timmer »	—	2,843	4,749	3,102	1,885	12,579
Spiror »	—	—	20	—	—	20
Grufstolpar (pitprops) »	—	795	—	983	—	1,778
Stäflver, lagg och battens »	1,024	1,514	1,792	936	2,623	7,889
Tjära kg.	1,045,017	587,440	997,681	836,536	737,356	4,204,030
<i>Skellefteå tullkammerdistrikt.</i>						
Plankor och battens kub.-m.	145,612	107,224	114,465	136,529	109,080	612,910
Bräder »	48,163	25,421	40,989	49,915	43,926	208,414
Bräd- och plankstamp »	20,779	12,650	7,559	12,798	11,709	65,495
Bjelkar och sparrar »	47,785	46,251	40,296	48,919	40,357	223,608
Stäflver, lagg och battens »	—	1,101	1,175	1,486	3,088	6,550
Brandstakar, bärtingar, båtshaksskaft »	7	11	9	9	28	64
Årämmen »	—	6	11	12	21	50
Ribbor »	36	270	45	348	969	1,668
Bakved »	2,440	685	—	—	—	3,125
Tjära kg.	1,227,969	1,224,508	981,980	1,120,943	1,467,156	6,022,556
Timmer kub.-m.	—	—	—	496	2,583	3,079

den korta tid, jagten sålunda varit tillåten, och förbudet mot fångande och dödande af årskalfvar har dock elgstammen blifvit i betänklig grad decimerad.

Efter det all jagt å elg varit helt och hållet förbjuden inom länet från år 1879 till år 1887, hade elgarnes antal betydligt ökat, men derefter har jagten bedrifvits alltför intensivt, och det erhållna jagtbytet utgör ett talande bevis för, att deras antal i betänklig grad minskats. Enligt tillgängliga uppgifter dödades inom Åsele revir:

År 1887 98 elgar	År 1891 55 elgar
» 1888 117 »	» 1892 29 »
» 1889 48 »	» 1893 17 »
» 1890 71 »	

Detta förhållande framkallade till 1894 års landsting en motion om elgens fridlysning till den 1 september 1900 under hela året, och efter det Landstinget, med bifall till motionen, hos Eders Kungl. Maj:t gjort underdånig framställning derom, har Eders Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 15 mars 1895 förordnat, att all jagt efter elg inom Vesterbottens län skall vara förbjuden under den tid Landstinget begärt; och torde man kunna hoppas, att detta förbud mot jagt efter elg skall medföra samma lyckliga resultat, som förra gången sådant meddelats.

Ett annat för jagtvärden viktigt stadgande har under perioden tillkommit genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse likaledes af den 15 mars 1895, angående förändrad lydelse af § 16 i nådiga jagtstadgan af den 21 oktober 1864, hvarigenom förbud stadgats mot användande utom Lappmarken af *giller eller snaror* för fångande af vildt. I sin senast afgifna femårsberättelse har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande framhållit de skäl, som talade för ett dylikt förbud.

Öfver hela länet bedrifves jagt ganska allmänt efter *hare, tjäder, orre, ripa, hjerpe* och *sjöfogel*; och särskildt inom vissa delar af Lappmarken utgör fångsten af skogsfogel en ganska viktig näringskälla.

F) Bergs- och brukshandteringen. I nästföregående femårsberättelse yttrade Länsstyrelsen, att någon *malmbrytning* under perioden icke förekommit, och detsamma gäller äfven nu ifrågasvarande femårsperiod, såvida man icke vill fästa sig vid de små malmkvantiteter, som möjligen erhållits vid s. k. försvarsarbeten inom några inmutade områden. Någon egentlig grufdrift förekommer deremot icke inom länet. Åtskilliga mutsedlar å malmfyndigheter hafva dock under perioden utfärdats, ehuru de sålunda verkställda inmutningarna icke föranledt någon malmbrytning i större skala. Så hafva å nyupptäckta fyndigheter utfärdats 9 mutsedlar, deraf 6 afsett jernmalm, 2 kopparmalm och 1 nickelmalm, samt å förut inmutade fyndigheter 36 mutsedlar, deraf 34 för jernmalm och 2 för kopparmalm.

De flesta mutsedlarne för jernmalm afse fyndigheter, belägna å det sedan gammalt för sina malmfynd kända Näsberget i Jörns socken.

Af de tre *masugnar*, som numera finnas kvar inom länet, har endast en begagnats, nämligen den vid Olofsfors, och ej heller denna har varit i verksamhet hvarje år under perioden utan endast under åren 1891—1894. Den använda malmen har, om icke uteslutande, så åtminstone till största delen hemtats

från sydligare delar af riket. Angående tillverkningen hänvisas till efterföljande tabell:

År.	Begagnade masugnar.	Blåsningstid. Dygn.	Tillverkning i ton.		
			Smides-tackjern.	Gjut-gods.	Summa.
1891	1	55	519	—	519
1892	1	178	1,940	45	1,985
1893	1	49	562	11	573
1894	1	92	1,157	13	1,170
1895	—	—	—	—	—
Summa	4	374	4,178	69	4,247
Medeltal per år	0.8	74.8	835.6	13.8	849.4

Gjuterirörelsen har hufvudsakligen utöfvats på ett ställe inom länet, nämligen vid Robertsfors bruk, der under perioden tillverkats sammanlagdt 341,243 kilogram gjutgods. Derjemte har i närheten af Umeå stad anlagts ett gjuteri i förening med mekanisk verkstad, der diverse gjutgods tillverkas, såsom jernspisar, tröskverk m. m.

Stångjernstillverkning har under alla åren bedrifvits vid Robertsfors och Olofsfors bruk samt under ett år vid Hörnefors, och framgår tillverkningen med mera af följande tabell:

År.	Begagnade		Tillverkning i kg.		
	verk.	härdar.	Stång- och ämnesjern.	Smältstycken.	Summa.
1891	2	5	214,903	288,347	503,250
1892	2	3	213,820	804,997	1,018,817
1893	2	3	222,127	551,153	773,280
1894	3	5	364,000	566,000	930,000
1895	2	3	213,000	278,000	491,000
Summa	11	19	1,227,850	2,488,497	3,716,347
Medeltal per år	2.2	3.8	245,570	497,699.4	743,269.4

Endast vid Robertsfors och Olofsfors bruk har *manufaktur-tillverkning* egt rum, hvilken består i 7,744 kilogram spik, 7,082 kilogram redskapssniden och 288,217 kilogram diverse arbeten, eller tillhopa 303,043 kilogram.

Vid grufvor och jernverk hafva under perioden varit anstälde 79 arbetare per år i medeltal.

G) Andra näringar. *Fisket* utgör inom länet en ganska viktig näring, dels genom det stora bidrag, det lemna till befolkningens underhåll, dels genom den inkomst, som erhålles genom försäljning af fisk, hufvudsakligen lax. Vid laxfiskena utefter kusten och i de större elfvarna fångas nämligen ganska betydande kvantiteter lax, hvilken hufvudsakligen till temligen högt pris försäljes till andra delar af landet.

Uppgifter angående den myckenhet lax, som fångas, saknas, utom för *Umeå elf*. Afkastningen af dervarande fisken inhemtas af följande på vederbörande fiskeritillsyningsmäns uppgifter grundade tabell:

År.	Vigt i kg.	Värde i kr.
1891	48,005	46,228
1892	45,913	46,276
1893	42,314	36,432
1894	38,284	35,039
1895	31,918	32,632
Summa	206,434	196,607

På Hushållningssällskapets bekostnad underhålles en *fiskodlingsanstalt* vid Piparböle i Umeå socken, hvarjemte Hushållningssällskapet utbetalar ett mindre understöd för uppehållande af en annan dylik inrättning i Sillskatan i Skellefteå socken, hvilken eges af enskild person. Skellefteå socken underhåller äfven en fiskodlingsanstalt vid Skellefteå elf. Vid Öre elf finnes en fiskodlingsanstalt, som underhålles af Mo och Domsjö sågverks aktiebolag. Från dessa anstalter utsläppes årligen ett rätt stort antal laxyngel.

För att förmå befolkningen att använda vederbörlig omsorg och riktiga metoder vid insaltning utaf strömming aflönar Hushållningssällskapet *kontrollanter*, som efter undersökning stämpla de strömmingskärl, som af dem befinnas väl packade. Den sålunda kontrollerade varan betingar i allmänhet något högre pris än annan strömming.

Bränvinsbränning förekommer icke inom länet.

Salpeterstillverkningen har under perioden i det närmaste upphört. Genom nådigt bref den 19 maj 1893 har nämligen Eders Kungl. Maj:t bestämt, att inlösen för kronans räkning i då föreskrifven ordning af den inom Vesterbottens län tillverkade salpeter skulle efter ingången af år 1894 upphöra med inlösen af 1893 års tillverkning samt att salpeterstillverkare, som sådant åstundade, skulle ega att efter nämnda tid och intill utgången af år 1897 i Stockholm leverera sin tillverkning af salpeter emot ett lösningspris af 80 öre per kilogram.

Salpeter levererades inom länet:

År.	Kronor.
1891	10,653.18
1892	6,875.49
1893	5,968.77
1894	6,440.72

hvarrefter, i öfverensstämmelse med ofvan angifna nådiga bref, salpeteruppbörden inom länet upphört; och torde under år 1895 högst obetydlig myckenhet salpeter hafva levererats i Stockholm direkt hos Kungl. Arméförvaltningen.

4. Kommunikationer och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** För kommunikationsväsendet inom länet har den femårsperiod, som i denna berättelse afses, varit af den allra största betydelse, i det att *norra stambanan* under denna period blifvit öppnad för allmän trafik genom hela länet. På hösten 1891 förklarades den öppen till Vännäs och vid samma tid 1894 till Boden i Norrbottens län. Byggnadsarbetet inom detta län har pågått omkring fem år. Banan genomgår Nordmalings, Vännäs, Degerfors, Säfvar, Burträsk, Norsjö och Byske socknar med följande stationer, nämligen: Nyåker, Hörnsjö, Vännäs, Tvärälund, Vindeln, Hällnäs, Ekträsk, Asträsk, Bastuträsk, Jörn och Myrheden. Längden från gränsen mot Västernorrlands län till Norrbottens län är omkring 25 nymil.

Enligt det vilkor, Riksdagen fäst vid anslaget till banans byggande, har Landstinget tillhandahållit all för banan erforderlig mark och bestridt ersättningen till enskilda för all skada och allt intrång, som förorsakats af byggnadsarbetet. Det är således icke utan stora uppostringar från länets sida, som denna kommunikationsled kommit till stånd, men med hänsyn till fördelarna deraf och den stora verkan i afseende på länets utveckling i alla hänseenden, som är att deraf emotse, måste man dock anse de medel, länet därför anslagit, vara väl använda. Särskildt hafva fördelarna af jernvägen på ett mera i ögonen fallande sätt visat sig under de år, då skörden varit svag. För jernvägens öppnande har all spannmål intagits sjöledes med den påföljd, att, så snart sjöfarten varit stängd någon tid på vintern och länet varit så godt som afskuret från förbindelse med landets öfriga delar, spannmålsprisen i regel stigit med ganska afsevärda belopp, men tack vare jernvägen kan numera spannmålsförrådet

när som helst på året förstärkas, hvarigenom priset blifver jemnare och bättre. Under svaga foderår hafva stora kvantiteter hö och andra foderämnen med jernvägen införts till länet, till ofantligt gagn för ladugårdsskötseln. I stället för att antingen svältföda eller nedslagta kreaturen, hafva dessa kunnat framfödas med foder, hemtadt från andra delar af riket. Det torde i öfrigt vara fåfängt att söka framhålla alla fördelar, som genom stambanans framdragande genom länet bereds detsamma, enär en så betydande trafikled ovilkorligen kommer att utöfva en genomgående inverkan på alla näringsgrenar och förhållanden, hvilken inverkan dock i många afseenden endast så småningom torde komma att gifva sig till känna och icke omedelbart framträda så tydligt som i afseende på de förhållanden, Länsstyrelsen här ofvan angifvit.

Sin rätta betydelse för länet erhåller dock denna stora genomgående trafikled först, då den blifvit satt i förbindelse med de viktigare orterna vid kusten. För sådant ändamål har ock Riksdagen efter proposition af Eders Kungl. Maj:t beviljat nådigt anslag till anläggandet af en *bibana* från Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskår vid Umeå elfs utlopp i Bottniska viken. Arbetet med denna banas byggande är bedrifvet med sådan kraft, att en stor del deraf var utfördt vid periodens utgång och att banan under innevarande år blifvit invigd och för allmän trafik öppnad. Genom denna bibana hafva stora delar af länet och särskildt af Lappmarken blifvit satta i lättare förbindelse med Umeå stad och hamnplats vid kusten. Från Vännäs, der stambanan ligger kusten ganska nära, sträcker denna sig mera inåt landet utefter Vindelns floddal till Hällnäs, som ligger 6.4 mil från Lycksele handelsplats, som är en centralplats för

länets lappmark. Då man betänker, att trafiken till Lycksele före jernvägens tillkomst nästan uteslutande gick öfver Umeå, beläget 14½ mil derifrån, inser man lätt, hvilken stor betydelse stambanan jemte bibanan till Umeå haft äfven för de vestligare delarna af länet.

Om således södra delen af länet fått sitt behof af jernvägsförbindelser i väsentlig mån tillgodosedt, återstår dock ett lika stort behof af dylika förbindelser inom norra delen af länet. Skellefteå stad är belägen 5½ mil från närmaste jernvägsstation å stambanan eller Bastuträsk. Det är under sådana förhållanden gifvet, att hvarken staden eller den rika hygden deromkring kan hafva den nytta af jernvägen, som önskligt vore, på samma gång jernvägen är i saknad af inkomsterna för den ökade trafik, som en bibana till kusten derstädes skulle tillföra densamma; men, då det sålunda är af stort intresse såväl för orten som för staten, att en sådan förbindelse kommer till stånd, torde man kunna hysa grundade förhoppningar om, att detta behof äfven skall inom kort blifva tillgodosedt.

Af bifogade **tabell 2** inhemtas, att *allmänna vägar* funnos inom länet vid periodens utgång till en sammanlagd längd af 202·63 nymil. Ehuru denna siffra är ganska hög i förhållande till länets folkmängd, är dock behovet af vägnätets utvidgning mycket stort. Det är helt naturligt, att inom ett så vidsträckt, men glest befolkadt län som Vesterbottens underhållet af de långa vägsträckorna skall vara ganska tyngande för allmogen, men utvecklingen af vägförbindelserna likasom af kommunikationerna i allmänhet är en alltför viktig faktor vid höjandet af länets kultur, för att icke de stora uppoffringar, som därför göras, skola i riklig mån blifva ersatta. För att visa, dels hvilka vägarbeten, som under perioden pågått inom länet, och dels de belopp af statsmedel, som dertill blifvit anslagna, meddelas här nedanstående uppgifter å de *statsmedel*, som under femårsperiodens olika år genom särskilda nådiga bref *anslagits till vägbyggnader och vägomläggningar* i Vesterbottens län:

1891 den 27 februari:

till anläggning af den del af ny väg från Sörböle vid Skellefteå stad till Ljusroten i Burträsk, som sträcker sig från Burträsk sockengräns till Ljusroten	8,800 kr.
till anläggning af ny väg från Vännäs kyrka genom Degerfors till Hvilan i Lycksele å delen från Granö bys norra område till närheten af Holmbäcken	22,100 »
till anläggning af ny väg från Åsele i riktning mot Anundsjö kyrka å delen mellan Stafseleån och länsgränsen	6,900 »

1892 den 19 februari:

till omläggning å delen mellan Bjurtjärn och Nysätra sockengräns af allmänna landsvägen inom Löfångers socken	17,900 »
till anläggning af den del af Vännäs—Hvila-vägen, som sträcker sig från närheten af Holmbäcken till gränsen mellan Degerfors och Lycksele socknar	15,300 »

1892 den 15 juni:

till anläggning af ny väg mellan Brattfors i Lycksele och Elgsjö i Åsele socken å den del deraf, som sträcker sig inom Lycksele socken från Brattfors till Granträsk	31,000 »
--	----------

1893 den 17 februari:

till anläggning af ny väg mellan Käge hamn i Skellefteå socken och Jörns kyrka å sträckan från hamnen till och genom Kusmarks by	13,500 »
--	----------

K. Maj:ts Befälningshafvandes femårsberättelser 1891—1895. Vesterbottens län.

1893 den 17 februari:

till anläggning af den del af ny väg mellan Holmfors i Sorsele socken och Malå kyrka, som sträcker sig mellan Holmfors och Nynäs	24,300 kr.
till anläggning af utfartsväg från Hällnäs jernvägsstation	4,600 »
till anläggning af viss del af vägen Dorotea—Risbäcks kapell	14,900 »
till anläggning af den del af Brattfors—Elgsjö-vägen, som sträcker sig mellan Elgsjö och vintervägen Tallberg—Löfnäset i Åsele socken	20,400 »
till förbättring af häradsvägen inom en del af Vännäs kyrkoby	1,800 »
till anläggning af den mellan Burträsk och Storbrännan fallande delen af ny väg mellan kyrkan och Vestra Brännäset i Burträsk socken	20,000 »
till anläggning af Vännäs—Hvila-vägen å sträckan inom Lycksele socken	14,100 »

1893 den 23 december:

för brobyggnad öfver Umeå elf invid staden Umeå	27,300 »
---	----------

1894 den 17 mars:

till anläggning af en del af vägen mellan Dorotea kyrka och Risbäcks kapell	18,900 »
till anläggning af ny väg från allmänna vägen vid Åby till Åby hamn i Byske socken	4,700 »
till anläggning af utfartsväg från Tvärilunds jernvägsstation till häradsvägen mellan Vännäs och Hvilan	4,800 »
till anläggning af den del af Brattfors—Elgsjö-vägen, som sträcker sig från vintervägen Tallberg—Löfnäset till trakten af Siksjön, Åsele socken	17,300 »
till den del af samma väg, som inom Lycksele socken sträcker sig mellan Granträsket och sockengränsen mot Åsele	7,000 »

1895 den 10 april:

till anläggning af den mellan Nynäs och Malå fallande delen af väg från Holmfors i Sorsele socken till Malå kyrka	14,000 »
till anläggning af den inom Jörns socken fallande delen af väg från Käge hamn till Jörns kyrkoby	18,800 »
till anläggning af den mellan Siksjön och södra gränsen för Ottonträsk område fallande delen af väg från Brattfors i Lycksele till Elgsjö i Åsele	16,300 »
till anläggning af den söder om sockengränsen, men på Ottonträsk område fallande delen af samma väg	1,900 »
till anläggning af de mellan Storbränna och vestra sundet i Villvattnet samt mellan Åsens by och Åsträsk jernvägsstation fallande delar af väg från Burträsk kyrka till Kalträsk	29,500 »

1895 den 1 november:

till anläggningar och förbättringar af den mellan Lycksele sockengräns och lägenheten Sirapsbacken fallande delen af landsvägen inom Degerfors socken	15,600 »
---	----------

Summa 391,700 kr.

Enär statsanslag i regel erhållits till två tredjedelar af den för hvarje väg beräknade kostnadssumman, torde *kostnaden i sin helhet för vägomläggningar* inom länet under perioden hafva uppgått till omkring 587,550 kronor, men i många fall har den beräknade kostnaden visat sig vara alltför låg, då vederbörande vägbyggnadsskyldige nödgats tillskjuta det felande, hvarför total-kostnaden helt visst betydligt öfverstiger ofvan angifna summa.

Under nödåret 1893 verkställdes med s. k. nödhjelpsmedel en del mindre vägbyggnader samt spångningar af gångvägar i åtskilliga delar af Lappmarken, hvarigenom ej blott arbetsförtjenst bereddes, utan äfven ett för framtiden gagneligt arbete åstadkoms.

För bestridande af *kostnader till vägundersökningar* har Länsstyrelsen under perioden haft följande anslag till sitt förfogande:

för år 1891 statsmedel	3,000 kr.	
landstingsmedel	1,000 >	4,000 kr.
» » 1892 statsmedel		4,000 »
» » 1893 statsmedel	4,000 kr.	
landstingsmedel	2,000 >	6,000 »
» » 1894 statsmedel	5,000 kr.	
landstingsmedel	2,000 >	7,000 »
» » 1895 statsmedel	5,000 kr.	
landstingsmedel	2,000 >	7,000 »
	Summa	28,000 kr.

Af det anslag, Riksdagen å extra stat för år 1894 anvisat till undersökningar af mindre hamnar och farleder äfvensom till upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar, da dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag, har Kungl. Maj:t den 11 maj 1894 beviljat till upprättande af *arbetsplan för farled* mellan Malgomajsjön och Volgsjön i Vilhelmina 1,500 kronor.

Följande *utslag angående anläggning och underhåll af nya eller förbättring af gamla allmänna vägar* inom länet hafva af Länsstyrelsen under perioden meddelats:

1892 den 21 maj:

angående väganläggning mellan Åby hamn och Åby by i Byske socken.

1892 den 2 juni:

angående anläggning af ny väg mellan Malå kyrka och Holmfors i Sorsele socken.

1892 den 15 december:

angående omläggning af häradsvägen inom Bjurholms by.

1893 den 10 april:

angående anläggning af utfartsväg från Tvärålunds jernvägsstation.

1894 den 13 december:

angående underhållsskyldigheten af den del af vägen mellan Glommersträsk och Ruskträsk eller den s. k. militärvägen, som sträcker sig inom Norsjö socken.

1895 den 2 januari:

i fråga om anläggande af allmän väg mellan Fredrika kyrkoby och Vester Myrriiset i Åsele socken.

1895 den 9 januari:

i fråga om anläggning af allmän väg mellan Lycksele kyrkoplatz och Örträsk kyrka, hvilket utslag dock öfverklagats. Målet ej ännu slutligen afgjort.

1895 den 23 april:

i fråga om underhållsskyldigheten af den del af väg mellan Glommersträsk och Ruskträsk, som sträcker sig inom Lycksele socken.

1895 den 26 juni:

i fråga om förklarandet af vägen mellan Tvärålunds jernvägsstation och Degerfors kyrkoby samt vägen mellan Hällnäs jernvägsstation och Burträsk sockengräns för bygdevägar.

1895 den 29 juni:

angående omläggning af en del af allmänna vägen inom Vännäs socken; angående omläggning af en del af allmänna vägar inom Degerfors socken.

1895 den 18 oktober:

i fråga om anläggning af den del af föreslagen allmän väg mellan Nordmaling och Vännäs, som sträcker sig mellan Lefvar och Grösmärs byar i Nordmalings socken. Äfven detta utslag är öfverklagadt.

1895 den 25 november:

i fråga om anläggning af utfartsväg från Myrhedens jernvägsstation; i fråga om anläggning af utfartsväg från Jörns jernvägsstation.

1895 den 16 december:

angående omläggning och förbättring af allmänna landsvägen mellan Skellefteå sockengräns och Bastuträsk by i Norsjö socken.

Den s. k. *militärvägen* mellan Glommersträsk i Norrbottens län och Lycksele i Vesterbottens län är under perioden påbörjad och anlägges uteslutande på statens bekostnad.

Flera *undersökningar för anläggande af nya eller förbättrande af gamla vägar* äro under perioden verkställda. Af dessa undersökningar hafva de viktigaste afsett:

ny väg mellan Bjurholms och Fredrika kyrkor med anknytning medels en biväg öfver Gideå elf vid Aspeleforsen till Vester-norrlands läns vägnät;

omläggning af allmänna kustlandsvägen från Johannesfors i Säfvar socken till Umeå stad;

anläggning af ny väg från Lustigkulla i närheten af Umeå genom östliga och norra delarna af Umeå socken;

ny väg från Tärna kyrka till Umfors vid Stora Umevattnet samt från lämplig punkt vid nordvestra ändan af denna sjö till anknytning vid riksgränsen med redan befintlig väg å norska sidan;

anläggning af ny väg från Robertsfors bruk i Bygdeå socken, genom öfre delen af Säfvar socken till Vindelns jernvägsstation i Degerfors socken;

ny väg från Stensele kyrka till Långvattnet i Stensele socken; samt

ny vinterväg från Vojmsjön i Vilhelmina socken och Dikanäs kapell till Umnäs för förbindelse med vintervägen mellan Stensele och Tärna.

Sämst lottad med afseende på kommunikationer är helt naturligt befolkningen inom den längst upp belägna delen af Lappmarken. Sommarvägar saknas der helt och hållet. Trafiken sker längs vattendragen och, der dessa icke kunna befaras, efter gångvägar, som fördenskull understundom äro spångade öfver de vidsträckta myrarna. De hufvudsakligaste transporterha måste derfor ske vintertiden. Dessa traktens befolkning är angående sina varuutbyten hänvisad till norska handelsplatser, belägna inom Nordlands amt. En beskrifning öfver denna trafik, de trafikleder den följer, och de svårigheter, den haft och har att kämpa med, torde icke sakna sitt intresse.

Samfärdseln mellan detta län och Nordlands amt i Norge sker utefter trenne hufvudkommunikationsleder, nämligen:

1:o) Kommunikationsleden Sorsele kyrka—Gautsträsk kapell—Bonäs (vid riksröset n:r 224)—Krogstrand—Mo;

2:o) Kommunikationsleden Stensele—Tärna kapell—Umbugten (mellan riksrösen n:r 218 och 219)—Mo; och

3:o) Vilhelmina kyrka—Fattmomacks kapell—Stenerbomslien (mellan riksrösen n:r 206 och 207)—Hatfjelddalen—Mosjön.

1:o) *Kommunikationsleden Sorsele kyrka—Gautsträsks kapell—Bonäs (vid riksröset nr 224)—Krogstrand—Mo.* Denna led, som följer stora sträckor af Vindelelfvens i Sverige och Dunderlandselfvens i Norge vattendrag, har en längd af omkring 230 kilometer. Redan år 1880 ingaf dåvarande distriktschefen, majoren R. Schough, förslag till anläggning af fullständig och sammanhängande sommarväg från Sorsele kyrka till Bonäs — omkring 151 km. — för en kostnad af 468,000 kronor. Då denna stora kostnadssumma icke syntes stå i rimligt förhållande till den kringboende lappmarksbefolkningens talrikhet och tillgångar, var det lätt förklarligt, att densamma måste verka afskräckande äfven på dem, som till fullo insågo vigten och behovet af den ifrågakommande vägförbindelsen.

Då emellertid denna befolkning städse tillväxt i antal och äfven i välstånd, har frågan om kommunikationsledens förbättring icke kunnat helt och hållet blifva hvilande. Redan år 1888 gafs förordnande åt dåvarande distriktschefen, majoren G. Lindeqvist, att undersöka lämpligaste sträckningen af en vinterväg från Öfre Gautsträsk till riksgränsen vid Bonäs. Att frågans återupptagande skedde under form af vinterväg med utgångspunkt i den längst mot gränsen belägna byn Öfre Gautsträsk, äfven benämnd Ammarnäs, afsåg kostnadernas nedbringande för att göra vägens anläggning möjlig, och ansåg man sig äfven med hänsyn till de lokala förhållandena tillsvidare kunna nöja sig med denna vinterväg.

Ofvanför Sorsele kyrkoplatz genomgår nämligen Vindel elfven den nära 50 km. långa sjön Storvindeln och högre upp flere mindre sjöar ända fram till Gautsträsk, hvarigenom sålunda den omkring 90 km. långa sträckan mellan dessa ställen är med få afbrott roddbar, och då Storvindeln vanligen tillfryser i medlet af november, äro förhållandena för förbindelsen mellan Sorsele och Gautsträsk längs vattendraget ganska gynsamma. Mellan Gautsträsk och riksgränsen höjer sig landet hastigt och elfven framflyter således här med talrika och strida forsar, men icke dess mindre finnas på denna sträcka icke obetydliga lugnvatten eller »sel», hvilka för en vinterväg äro mycket lämpliga. Af hela väglängden från Gautsträsk till gränsen — omkring 60 km. — upptagas sålunda omkring 16 km. af dylika »sel», hvadan väganläggning öfver land skulle blifva behöflig å tillsammans omkring 44 km. Det af majoren Lindeqvist aflemnade förslag till ifrågasatta vinterväg slutade med en anläggningskostnad af 100,900 kronor, i hvilket förslag likväl ingick uppförandet af trenne fjällstugor för en kostnad för hvarje af 3,850 kronor.

Sedan detta förslag öfverlemnats till granskning af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, uppdrog styrelsen åt majoren Lindeqvist att utarbete ett alternativt förslag till ifrågakommande vintervägs anläggning i syfte att nedbringa vägens anläggningskostnad. Ett dylikt förslag aflemnades af honom år 1889, deruti denna kostnad, genom nedsatta fordringar hvad angår profiens lutningsförhållanden, vägbanans planering o. s. v., nedbragtes till 52,700 kronor. De flesta i första förslaget upptagna broar ansåg förslagsställaren dock icke kunna undvaras, då de voro beräknade att byggas öfver strida, från fjällen nedstörtande bäckar, hvilka i allmänhet ej med säkerhet kunna antagas bottenfrysa, utan föra ständigt framrinnande vatten. De väghållningsskyldige i Sorsele, hörda öfver detta sistnämnda förslag, fordrade, att vägen skulle byggas helt och hållet med statsmedel, och gjorde till vilkor, för att de för framtiden skulle underhålla vägen, att

samtliga broar och trummor såsom mindre behöfliga och kräfvande stor underhållskostnad skulle ur förslaget utgå. Vid sådant förhållande har vägförslaget tillsvidare blifvit hvilande, då statsanslag till vägens anläggning i så ofullständigt skick, som af de väghållningsskyldige ifrågasatts, icke kunnat vara att påräkna.

Då således en förbättring af kommunikationsleden Sorsele—Bonäs—Mo stött på svårigheter, hafva undersökningar egt rum om möjligheten och lämpligheten att draga trafiken från Vindelns elfdal till Umans och derigenom komma in på den här nedan behandlade kommunikationsleden Stensele—Umbugten—Mo, der redan åtskilliga lätnader för trafiken blifvit beredda och der inom den närmaste framtiden ytterligare sådana äro att förvänta. År 1893 förordnades distriktsingenjören, löjtnanten Fr. Wijnblad, att genom resor i fjällbygden mellan Umans och Vindelns vattendrag verkställa en sådan undersökning af terrängförhållandena derstädes, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande blefve i tillfälle att bedöma, huruvida möjlighet förefunnnes att utan alltför stora svårigheter medelst vinterväg förena Vindelns och Umans ådalar för underlättande af förbindelsen mellan Sorsele sockens vestligaste fjällbygd och Mo handelsplats i Norge äfvensom angifva, i hvilken riktning en sådan väg lämpligast skulle framdragas. I det af löjtnanten Wijnblad afgifna utlåtande framhållas tvenne förbindelser såsom möjliga, nämligen linierna Kraddsele—Öfverst Juktan—Laisotjaur och Gautsträsk—Tjulträsk—Tärnajaure—Öfre Uman. Af dessa vore den senare att föredraga såsom kortare och bekvämare och kräfvande mindre anläggningskostnad, hvaremot den förra berörde flere bebodda platser. Emellertid lemna detta utlåtande full klarhet om, att endast med stora kostnader vinterväg kan anordnas vare sig i den ena eller andra riktningen, och att densamma i alla händelser ingalunda blir bekväm och trygg samt att den endast med svårighet och med högst betydande kostnader skulle kunna i framtiden utvecklas till sommarväg. Vid dylikt förhållande kan man således lätt fatta fjällbefolkningens i Sorsele obenägenhet att öfvergifva den af dem hitintills i allmänhet begagnade kommunikationsleden i Vindelns elfdal öfver Bonäset, som, om också omkring 5 km. längre än den ifrågasatta förbindelsen öfver Tärnajaure, dock alltid blir väsentligt bekvämare och låter sig lättare och säkerligen äfven med mindre kostnader utvecklas till en tidsenlig kommunikationsled, då trafiken sådant kräver.

Vid sammanträden under juli månad 1895 inför under-tecknad landshöfding med befolkningen i Sorsele socken, dels å kyrkoplatzen, dels vid Öfre Gautsträsk, uttalades af denna en liflig anslutning till tanken att för framtiden arbeta på sistnämnda kommunikationsleds upphjelpande. Redan under åren 1893 och 1894 hafva åtgärder företagits i detta syfte, dels genom bidrag från Sorsele socken, dels med medel, som stätt till Länsstyrelsens förfogande (nödhelpsmedel). Sålunda har vägbanan blifvit afbröjd och afjemnad, der isväg ej begagnas. Mot riksgränsen är vägen dessutom utmärkt med långa gränsstänger å de trakter, der marken är skoglös. Dessutom äro tvenne fjällstugor med stallar uppförda, den ena 25 km. vester om Öfre Gautsträsk vid ett ställe benämndt Lustgård, i närheten af Goeletesbäckens utflöde i Vindeln, den andra 20 km. vester om den förra eller 15 km. öster om riksgränsen nedanför Dolovardsfjället i närheten af Gilfvenbäckens utflöde i nämnda elf. Fjällstugorna hafva visserligen endast ett större bostadsrum med spis samt stall för

10 hästar, men torde detta utrymme för den nuvarande trafiken vara tillfyllest. Sedan dessa anordningar blifvit utförda, synes trafiken redan hafva ökats, och är det nu ett önskemål bland befolkningen, att vinterväg å norska sidan från riksgränsen till Krogstrand uppröjes och en fjällstuga med stall på lämpligt ställe uppföres.

2:o) *Kommunikationsleden Stensele—Tärna kapell—Umbugten (mellan riksrösen n:r 218 och 219)—Mo.* Denna led, som i allmänhet följer Umans vattendrag till riksgränsen och derefter Tveraan till Mo, har en längd af omkring 260 km. och utgör hufvudförbindelsen mellan Vesterbottens län och Nordlands amt. Redan år 1871 ingaf dåvarande distriktschefen, majoren R. Schough, förslag till anläggning af fullständig och sammanhängande sommarväg från Stensele kyrka till riksgränsen vid Umbugten — omkring 220 km. — för en kostnad af 400,000 kronor. År 1880 förklarade emellertid Eders Kungl. Maj:t, att såväl detta som åtskilliga andra förslag till fullständiga vägförbindelser från både Vesterbottens och Norrbottens län till riksgränsen mot Norge icke för det dåvarande skulle till vidare åtgärd föränleda. Majoren Schough var emellertid redan i november samma år färdig med ett förslag till vintervägsanläggning från Tärna kyrka till riksgränsen vid Umbugten — omkring 85 km. I detta förslag ingick äfven uppförande af en fjällstuga vid Strimasund (på Öfre Umans norra strand), bestående af en hufvudbyggnad med, förutom kök, tvenne rum för resande å nedre botten samt logement för förbönder å vinden, ett stall för tvenne hästar, sammanbyggt med ett färdstall för tolf hästar, äfvensom ladugård och öfriga uthus. Det hela för en kostnad af 15,900 kronor, deraf ungefär 6,650 för anläggningen af fjällstugan, under förutsättning att nödiga skogseffekter för byggnader, broar o. s. v. finge kostnadsfritt tagas å kronans mark. Detta förslag till vinterväg godkändes år 1881 af Eders Kungl. Maj:t, som derjemte anvisade statsmedel för dess genomförande, sedan Tärna kapellbor förklarat sig villige att, så godt sig göra låte och efter yttersta förmåga, söka fullgöra underhållet af ifrågavarande vinterväg och fjällstugubyggnader, särdeles om socknemännen kunde hoppas erhålla understöd af allmänna medel till uppförande ånyo af brobyggnader, derest sådana genom vattenflöde förstördes, och blef arbetet utfördt mot åtnjutande af förutnämnda belopp af Tärna kapellbor, så att detsamma afsynades år 1883.

Sistnämnda år hade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat dåvarande distriktschefen, majoren L. Berg, att upprätta förslag till vintervägsanläggning mellan Tärna kyrka och Luspen i närheten af Stensele kyrka — omkring 132 km. — dit landsväg från residensstaden och andra orter inom länet leder. Ett dylikt förslag aflemnades redan år 1884 och slutade med ett kostnadsbelopp af 22,600 kronor; och blef detta förslag af Eders Kungl. Maj:t godkänt påföljande år, då äfven nödiga medel för dess genomförande anvisades, med vilkor att Tärna och Stensele sockenbor förklarade sig villige att kostnadsfritt afstå mark för vägens framdragande och för framtiden underhålla vintervägen. Först år 1889 blef detta arbete afsynadt och godkänt.

Med anordnandet af vintervägsförbindelse mellan Stensele och riksgränsen vid Umbugten har ett första steg tagits från svensk sida till upphjelpande af här ifrågavarande kommunikationsled mellan de förenade rikena. Huru otillfredsställande en dylik vinterväg än kan vara i jämförelse med en väganläggning för

bruk hela året om, har trafiken efter dess tillkomst dock väsentligen ökats. Detta förhållande jemte befolkningens oafbrutna tillväxt inom den fjällbygd, för hvilken denna kommunikationsled är till gagn, påfordra ytterligare ansträngningar för utveckling af densamma, som icke allenast är till nytta för Stensele och Tärna utan äfven för vissa delar af Sorsele och Vilhelmina kommuner. Inom sistnämnda kommuner är det befolkningen omkring Juktans ådal inom Sorsele och omkring Dikanäs kapell och Vojmsjön inom Vilhelmina, som betjena sig af densamma för sina förbindelser med Norge.

Den otillgängliga terrängen, som förefinnes mellan Vindelns och Juktans vattendrag, föranleder befolkningen vid det senare vattendraget att söka sig förbindelse med kommunikationsleden Stensele—Umbugten dels vid Umnäs (Slussfors) och dels utefter Tärnaån vid Tärna kyrka.

Befolkningen omkring Dikanäs kapell sökte tidigare sina förbindelser med Norge utefter Vojmoån. Med anledning deraf förordnades år 1889 dåvarande distriktschefen, majoren G. Lindeqvist, att uppgöra förslag till vintervägsanläggning från Dikanäs kapell utefter nämnda å till norska gränsen i riktning mot Vefsen i Norge, och skulle i sammanhang härmed äfven utarbetas ett förslag till vinterväg från Fattmacks kapell i samma socken till anknytning med denna. Som den gjorda undersökningen emellertid gaf vid handen, att befolkningen vid Fattmacks kapell icke vore synnerligen betjent af en dylik väganläggning, omfattade det af majoren Lindeqvist år 1890 aflemnade förslaget endast en vintervägsanläggning mellan Dikanäs kapell och riksgränsen vid riksröset n:r 207, hvilken med en längd af omkring 60 km. skulle kräfvat en kostnad af ungefär 66,000 kronor, hvori äfven ingick uppförandet af tre såsom behöfliga ansedda fjällstugor. Den stora kostnad, som således skulle vara förenad med förslagens genomförande, har afskräckt Vilhelmina väghållningsskyldige att fortfarande påyrka realiserandet af den här ifrågasatta vägförbindelsen. Men äfven andra skäl hafva gjort sig gällande att öfvergifva tanken derpå. Sedan kommunikationsleden Stensele—Umbugten—Mo såväl på den norska som på den svenska sidan blifvit förbättrad, har den förut befintliga vintertrafiken från Vilhelmina utefter Vojmoån helt och hållet upphört och i stället dragit sig in på nämnda kommunikationsled vid Umnäs, något som förefaller ganska naturligt, då skilnaden i längd till handelsplats i Norge med begagnande af den senare ej utgör mer än något öfver 10 km. till dennas nackdel, men vägen öfver Umbugten deremot erbjuder under hela färden afsevärda fördelar, såsom varande städe bättre banad, mer befolkad o. s. v. En framställning om anvisande af statsmedel för vintervägens anordnande från Dikanäs till riksgränsen vid riksröset n:r 207 har äfven af Eders Kungl. Maj:t blifvit afslagen år 1893, hvarför frågan härom torde få anses numera hafva helt och hållet förfallit.

För att tillgodose Vilhelminabornas intresse beträffande förbindelserna öfver Tärna med Norge, är således att eftersträfvat att underlätta framkomsten från Vojmsjön till Umnäs. I detta syfte förordnades år 1893 distriktsingenjören, löjtnanten Fr. Wijnblad, att upprätta förslag till anläggning af vinterväg från Vojmsjön till Umnäs med biväg till Dikanäs kapell, och har han år 1895 inkommit med ett sådant. Hufvudvägen har enligt detta en längd af ungefär 29 km.; och skulle förslagens genomförande kräfvat en kostnad af 44,600 kronor, ett visserligen afsevärdt belopp, men förklarade förslagsställaren, att han ansett

sig böra beräkna kostnaden med hänsyn dertill, att en del anordningar vid vägens anläggning blifvit ifrågasatta utöfver dem, som i allmänhet äro behöfliga för en vinterväg, för att underlätta dess ombyggnad till sommarväg, något som måste anses vara ett önskemål, i samma mån som hufvudkommunikationsleden Stensele—Umbugten blifver dertill förvandlad. I sammanhang härmed må äfven omnämnas, att förslag till fullständig landsväg från Vilhelmina kyrka till Tresund vid Vojmsjön är under utarbetande, och är denna väganläggning af den stora både allmänna och lokala betydelse, att man kan antaga, att densamma skall utföras inom de närmaste åren. Med tillkomsten af denna har man anledning antaga, att ångbåtsförbindelse kommer till stånd å den 50 km. långa Vojmsjön, och härmed kommer också trafiken öfver Tärna till Norge att väsentligt ökas; derom kan man vara förvissad.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, synes gifvet, att i fråga om förbindelserna med Nordlands amt sträfvan framför allt bör utgå på förbättring af kommunikationsleden Stensele—Umbugten—Mo, och detta så mycket hellre, som från norsk sida kostnader icke sparats för att uppmuntra dertill. Vid riksgränsen möter nämligen fullständig landsväg från Mo. Afståndet från Stensele till riksgränsen är emellertid så långt, att för de stora kostnadernas skull man icke kan annat än så småningom genomföra anläggningen af fullständig vägförbindelse mellan dessa punkter, särskildt då befolkningen i de i flere hänseenden valottade orter, hvarigenom den skall framgå, måste i regel bidraga i icke oväsentlig mån till dessa kostnader och äfven för framtiden underhålla vägen. Dess förmåga dertill är för närvarande tyvärr ringa, men man torde hafva skäl att hoppas, att densamma undan för undan skall förbättras. Det är därför nödvändigt att till en början arbeta för byggandet af sommarväg endast å de delar af sträckan i dess helhet, som äro mest i behof deraf och der svårigheterna för dess tillkomst lättast kunna öfvervinnas.

I öfverensstämmelse härmed förordnades år 1893 distriktsingeniören, löjtnanten Fr. Wijnbladh, att uppgöra förslag till sommarväg från Tärna kyrka till Krokfors, med alternativa förslag för vägens framdragande dels norr om Laisotjaur och dels söder om denna sjö, samt vidare från Krokfors till Umfors och från lämplig punkt å norra stranden af Stora Umevattnet i närheten af Umbugten till anknytning vid riksgränsen med den å norsk sida anlagda vägen. Med anledning deraf afgaf löjtnant Wijnbladh år 1895 förslag i ämnet, der han beträffande vägens dragande söder eller norr om Laisotjaur förordar det södra alternativet såsom billigare, förenadt med mindre tekniska svårigheter, görande väglängden kortare, men framför allt blifvande till nytta för en större folkmängd och med ett läge, som gynnar förbindelsernas framtida utveckling dels genom Björkvattnets dalgång till Stensele, dels genom Jovattnets dalgång till den endast omkring 26 km. från Vestansjö by belägna riksgränsen för att derstädes möta den från norska kusten vid Mosjön utgående, efter Vefsenelfven fraudragna landsvägen, som för närvarande slutar vid Gruben endast omkring 20 km. från riksgränsen, hvarigenom en för den svenska fjällbefolkningen värdefull, ny handelsväg skulle komma till stånd. Med anläggandet af sommarväg mellan Tärna kyrka och Umfors skulle en viktig länk af den här ifrågasatt kommunikationsleden Stensele—Umbugten—Mo blifva fullständigt ordnad och skulle denna för-

bättring af densamma säkerligen i hög grad utveckla trafiken, särskildt mellan Tärna kommun och Mo, då denna kan beqvämt upprätthållas äfven sommartiden med tillhjälp af båtfärd i de stora sjöarna Gäntajaur och Stora Umevattnet. För att utveckla denna på ett fullständigt sätt, vore likväl önskvärdt, att trafiken å sistnämnda vatten blefve besörjd medelst en mindre ångbåt. Köpmannaintresset i Mo, får man antaga, skall anse med sin fördel förenligt att upprätta denna ångbåtstrafik, då förbättrade vägförhållanden inom svenska fjällbygden dertill inbjuda.

En annan viktig länk af den här behandlade kommunikationsleden är äfvenledes under handläggning hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande. År 1893 förordnades distriktsingeniören, löjtnanten Wijnbladh, att granska det förut omnämnda, af majoren Schough år 1871 aflemnade förslaget till sommarväg mellan Stensele kyrka och Tärnafors i Tärna kapellförsamling, hvad beträffar delen Stensele kyrka—Långvattnets by i samma socken.

Detta uppdrag är nu fullgjordt och ett revideradt förslag till väganläggning mellan Stensele kyrka och Långvattnets by jemte brobyggnad öfver Ume elf är under år 1895 aflemnadt till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.

3:o) *Vilhelmina kyrka—Fattmomacks kapell—Stenerbomslien (mellan riksrösen nr 206 och 207)—Hatfjelddalen—Mosjön.* Denna led, som till stor del på den svenska sidan är en vattenkommunikationsled, går öfver Volgsjön, Maksjön, Varessjön, Malgomajsjön och Kultsjön samt utefter den genom dessa flytande Saxelfven och vidare in i öfversta fjällbygden norr om nämnda elf och mellan Stora och Lilla Ransarsjöarna till riksgränsen mellan riksrösen nr 206 och 207 samt öfver Stenerbomslien in uti Hatfjelddalen och sedermera utefter Vefsenelfven till Mosjöens handelsplats. Hela dess sammanlagda längd är omkring 250 km., hvaraf ungefär 150 km. falla inom Sverige. Som förbindelsen mellan Vilhelmina kyrkoplats och Kultsjön, ehuru densamma under sommaren underlättas genom ångbåtsfart å såväl Volgsom Malgomajsjöarna, är besvärlig och tidsödande, och då Vilhelmina kyrkoplats numera har god landsvägsförbindelse med stambanan genom Norrland såväl öfver Lycksele till Hällnäs jernvägsstation (18½ km.) som öfver Åsele till Anundsjö jernvägsstation, är det för närvarande egentligen den bofasta befolkningen omkring Fattmomacks kapell och Vilhelmina sockens lappbefolkning, som söker handelsförbindelse med Mosjöens handelsplats. Likväl synes trafiken mellan nämnda kapell vara i utveckling och icke utan betydelse, hvarför dess intressen böra tillgodoses, i synnerhet sedan man bland fjällbefolkningen numera synes vara ense derom, att det är lättast att komma fram från Kultsjön utefter Saxelfven öfver Randelsån och Stenerbomslien i Norge till Hatfjelddalen i stället för, hvad förut antogs vara förhållandet, öfver Stora Ransarsjön och Avasjön och vidare efter Vojmoån till samma dal. Någon ordnad vinterväg har ännu icke ifrågasatts på den svenska sidan i den förstnämnda sträckningen mellan Kultsjön och riksgränsen — omkring 35 km. — men fjällbefolkningen har likväl uppfört en mindre fjällstuga i närheten af Randelsån, och har för dess fullständigande Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande redan i slutet af förlidet är uppdragit åt lämplig person att vid besök derstädes under innevarande år uppgöra förslag dertill. Samma person har äfvenledes förordnats att vid samma besök uppgöra förslag

till brobyggnad öfver nyssnämnda å och öfver andra bäckar af sådan beskaffenhet, att deras öfverbroande äfven för vintertrafik kunde anses vara af behovet synnerligen påkalladt. När dessa förslag hit ingått, ärdet Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes mening att söka bereda medel för utförandet af desamma.

Slutligen torde här böra omnämnas, att för kommunikationsledens upphjelpande i dess helhet distriktschefen, majoren H. Bergman, är sysselsatt med att uppgöra förslag till kanalisering af vattendraget mellan Volg- och Malgoma sjöarna. Härigenom skulle beredas från Vilhelmina kyrka en sammanhängande ångbåtsled af icke mindre än 50 km., något som i hög grad skulle vara till gagn. Emellertid torde denna anläggning komma att medföra stora kostnader, hvarför företagets utförande, åtminstone i dess helhet, försvåras.

Vinterväghållningen bestrides af ploglag, hvilka inom samtliga väghållningsdistrikten inrättats i öfverensstämmelse med föreskrifterna i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. Den ersättning, som därför utgår till ploglagen, växlar mellan 120 och 500 kronor för nymil räknadt.

Skjutsentreprenadbidragen från staten och länet hafva under perioden utgått med följande belopp, i kronor:

År.	Statens bidrag.	Länets bidrag.	Summa.
1891	19,621.73	16,927.27	36,549.00
1892	18,723.48	14,905.77	33,629.25
1893	18,440.27	16,647.73	35,088.00
1894	18,036.18	16,471.82	34,508.00
1895	18,201.88	18,106.12	36,308.00

Den på länet belöpande andelen af bidraget har utdebiterats med följande belopp per bevillningskrona:

År.	För jordbruksfastighet.	För andra beskattningsföremål.
1891	50 öre	25 öre
1892	50 »	25 »
1893	30 »	30 »
1894	30 »	30 »
1895	30 »	30 »

Skjutsentreprenadbidragen hafva i allmänhet utgått med 300 till 350 kronor. Lägsta bidraget är 100 kronor och högsta 900 kronor.

Skjutsanstalternas antal vid periodens utgång voro, enligt åberopade tabell 2, 108, deraf 54 gästgifverier och 54 skjutsstationer. Hela antalet enligt dagböckerna utgångna skjutshästar utgör 92,423 eller i medeltal för år 18,485.

Uti *postanstalternas* antal har ej annan förändring inträffat, än att en sådan öppnats vid Ammarnäs i Sorsele fjällbygd samt att postanstalter inrättats vid jernvägsstationerna.

I postbefordringen har till följd af norra stambanans framdragande genom länet en betydande förändring skett. Under det att förut posten till och från länet befordrades under sommartiden med ångbåtarna och under vintern efter kustlandsvägen, befordras den nu hufvudsakligen med jernväg. Med detta snabbare kommunikationsmedel föres posten från Stockholm på 2 dagar till Umeå, under det att förut 4 å 5 dagar därför atgingo under vintern. Från jernvägsstationerna befordras posten

med skjuts till de vid kusten och längre in i länet belägna orterna. Postskjutsen bestrides öfverallt af enskilda personer, med hvilka Kungl. Poststyrelsen uppgjort kontrakt derom.

Telegrafväsendet har äfven rönt inverkan af jernvägen, i det att telegramväxling kan ske äfven genom jernvägsstationerna. Någon annan förändring i telegrafstationernas antal har icke skett med undantag af, att telegrafstationen i Degerfors indragits och ersatts med en telefonstation.

Telefonförbindelserna inom länet hafva deremot ökats under perioden. Nya telefonledningar hafva nämligen anlagts: mellan Mo ångsåg i Nordmalings och Örträsk kyrkoby och vidare till Brattfors i Lycksele; från Åsele öfver Dorotea till Backe i Vesternorrlands län; från Åsele till Vilhelmina; samt från Nybyn i Nysätra socken till Sikeå telegrafstation och åtskilliga ställen inom Bygdeå socken; hvarjemte beslut fattats att anlägga telefonledning från Byske till Arvidsjaur i Norrbottens län, från Skellefteå stad till Bastuträsk jernvägsstation och från Löfvinger till Bureå, hvarifrån ledning till Skellefteå stad förut finnes.

B) Sjökommunikationer. De förnämsta hamnarna och lastageplatserna inom länet äro: Notholmen i Nordmalings socken, Hörneå, Djupviken och Obbola i Umeå socken, Ratan och Sikeå i Bygdeå socken, Kallviken i Löfångers socken, Bureå, Säfvenäs, Ursviken och Storkåge i Skellefteå socken samt Furuögrund och Åbyn i Byske socken. Sedan den skeppning af trävaror, som förut egt rum från Kylörn i Nordmalings socken, blifvit flyttad till Mo ångsåg å Norrbyskären, har Kylörns lastageplats mist sin betydelse. Likaså har den vid Skeppsvik i Säfvar socken bedrifna virkesskeppningen upphört.

Person- och varutrafiken mellan de olika hamnarna inom länet och andra orter inom landet uppehålls af hufvudsakligen samma ångare, som uppgifvas i förra berättelsen.

Då endast en del af de större ångbåtarna kan gå upp genom den grunda farleden till Umeå stad, uppehålls trafiken mellan staden och uthamnen Djupvik af tvenne mindre ångare. Umeå stad har emellertid numera beslutat att genom muddring söka öppna farleden i synnerhet till Storsandskär, der bibanan från Vännäs slutar.

Skellefteå elf kan icke befaras af annat än mindre ångbåtar.

C) Sjöfart och handel. Sjötransporterna verkställas numera hufvudsakligen med ångfartyg. Under det att för 20 å 30 år sedan inom länet varande rederier egde ett betydande antal stora och värdefulla segelfartyg, finnas numera ganska få sådana. Nordmalings skeppsrederiaktiebolag, som hållit ut i det längsta och på sista tiden varit det största rederiet inom länet, har nu sålt sina sista fartyg och bolaget är under upplösning.

De varor, som hufvudsakligen säljas från länet, äro fortfarande ungefär desamma som förut, nämligen trävaror, såsom bjelkar, plankor, bräder m. m., tjära, smör, ost, talg, renkött, skinnvaror, lax, strömming och fogel. För öfversta delen af Lappmarken utgör fogeln en afsevärd försäljningsvara. Så t. ex. uppgifves det, att å marknaderna i Lycksele årligen försäljas omkring 24,000 foglar och å marknaderna i Åsele 7,000. Från Tärna och öfversta fjällbygden i allmänhet öfverföres mycken fogel, i synnerhet ripor, till Norge. Å andra sidan införas till länet spanmål, mjöl, salt, kaffe, socker, tyger, kramvaror, vin, spirituosa, snus, tobak m. m.

Länets viktigaste exportartikel, eller skogsprodukterna, utskippas hufvudsakligen genom stora lastångare, för det mesta tillhörande engelska och norska rederier.

Enligt uppgifter från Umeå och Skellefteå tullkammare har följande antal *fartyg från och till utrikes orter in- och utklarats* åren 1891—1895:

Fartyg.	År 1891.		År 1892.		År 1893.		År 1894.		År 1895.	
	An-tal.	Ton.	An-tal.	Ton.	An-tal.	Ton.	An-tal.	Ton.	An-tal.	Ton.
Inklarerade . . .	346	143,120	314	128,894	292	134,144	333	150,953	298	133,899
Utklarerade . . .	527	247,279	513	225,930	485	247,307	548	291,742	539	298,935
Summa	873	390,399	827	354,824	777	381,451	881	442,695	837	432,834

Angående *tulluppbörden* m. m. hänvisas till följande sammandrag från de båda tullkamrarnes uppgifter derom för åren 1891—1895:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tullmedel	190,716.40	137,207.64	107,017.07	160,414.40	289,717.64
Fyr- och båkmedel	61,602.15	55,452.80	57,366.81	63,889.63	63,594.61
Summa	252,318.55	192,660.44	164,383.88	224,304.03	353,312.25

Marknaderna inom länet mista mer och mer sin betydelse, i synnerhet å nedre landet. Marknader inom Lappmarken, i Lycksele och Åsele, äro visserligen ännu af stor vikt för varuutbytet och äfven för Lappmarkens affärlif i allmänhet, men de äro dock numera icke af den betydighet, de fordom varit. Öfverallt i socknarna, äfven inom de högst upp mot fjällen belägna, finnas nämligen handlande, som året rundt förse allmogen med hvad den behöfver.

Handeln med spirituosa har i städerna varit upplåten åt derför i enlighet med gällande föreskrifter bildade bolag.

De belopp, som i försäljningsavgifter och derutöfver uppkommen nettovinst genom vederbörande uppbördsmän influtit under perioden, äro följande:

Försäljningsår.	Afgift. Kr.	Nettovinst. Kr.	Summa. Kr.
1890—91	73,285.50	12,992.42	86,277.92
1891—92	57,164.25	24,864.62	82,028.87
1892—93	41,118.00	8,886.75	50,004.75
1893—94	41,239.15	53,021.38	94,260.53
1894—95	46,649.25	38,748.32	85,397.57

Af de sålunda influtna beloppen har *fördelning* skett enligt i *tabell M* lemnade uppgifter.

De andelar af till Statskontoret från rikets olika delar ingående bränvinsförsäljningsavgifter, hvilka tillkomma länets Landsting, hushållningssällskap och landskommuner, hafva under femårsperioden utgått med följande belopp, i kronor:

År.	Landstinget.	Hushållningssällskapet.	Landskommuner.
1891	9,248.79	9,248.79	18,497.58
1892	8,881.62	8,881.63	17,763.25
1893	9,820.25	9,820.24	19,640.49
1894	10,840.12	10,840.12	21,680.24
1895	11,311.70	11,311.68	22,623.38

Till följd af de ogynsamma förhållanden, som under perioden varit rådande beträffande jordbruksnäringen, har penningtillgången bland allmogen varit knapp. *Lagsökningarnas* antal har ock varit mycket stort, såsom af följande uppgift framgår:

År.	Lagsökta personer.	Afgjorda utsökningssmål.	Till betalning ädömdt belopp, i kr.
1891	397	340	77,973.00
1892	690	581	177,252.08
1893	932	773	250,495.29
1894	1,045	823	722,751.51
1895	1,087	823	247,127.68

Likaledes har antalet af de utslag, som för verkställighet inlemnats till vederbörande kronofogdar, varit större än förut. Under perioden 1881—1885 utgjordes berörda antal af i medeltal 440 utslag för hvarje år och under perioden 1886—1890 af 557. Under denna period uppgår samma antal till 787, såsom närmare framgår af följande uppgift: 410 år 1891, 657 år 1892, 943 år 1893, 948 år 1894 och 979 år 1895, eller tillsammans 3,937.

Antalet af å landet *exekutivt försälda fastigheter* har varit: 21 år 1891, 35 år 1892, 34 år 1893, 79 år 1894 och 73 år

Tab. M. Fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen i Vesterbottens län försäljningsåren 1890—1895.

Försäljningsår.	Statskontoret. Kr.	Städerna. Kr.	Hushållningssällskapet. Kr.	Landstinget. Kr.	Landskommunerna. Kr.	Uppbördsprovision. Kr.	Summa. Kr.
1890—91	17,142.64	42,856.58	8,610.62	17,221.23	275.10	171.75	86,277.92
1891—92	16,294.52	40,736.31	8,186.56	16,373.12	275.10	163.26	82,028.87
1892—93	9,905.14	24,765.85	4,979.29	9,980.14	275.10	99.23	50,004.75
1893—94	18,734.23	46,835.60	9,407.28	18,814.56	281.15	187.71	94,260.53
1894—95	16,966.91	42,417.29	8,522.75	17,045.51	275.10	170.01	85,397.57
Summa	79,043.44	197,611.63	39,706.50	79,434.56	1,381.55	791.96	397,969.64

1895; tillsammans således 242, eller i medeltal 48 för år räknadt.

En mycket bidragande orsak till, att lagsökningarna och antalet exekutionsmål hos kronofogdarna ökats, torde man kunna söka i den mängd handelsföretag, som på landsbygden kommit till stånd. Egarena till dessa företag, s. k. *landthandlande*, sakna i allmänhet nödig insigt i affärens skötsel och nödigt ka-

pital, för att ett gynnsamt resultat skall ernås. För att erhålla stor omsättning, oaktadt den stora konkurrensen, lemnas varor på kredit utan nödig försigtighet, och då likviderna icke i tid inflyta, blir följden konkurs, i sammanhang hvarmed lagsökningar i mängd måste af konkursförvaltningen göras för att söka indrivna fordringarna.

5. Kameralförhållanden.

I bilagda **tabell 3** redogöres för antalet *hemman och lägenheter* å landet, deras kamerala natur, taxeringsvärde m. m. samt för *stadsjordar* med deras taxeringsvärden, allt beträffande år 1895.

Af denna tabell, jemförd med motsvarande tabell i förra femårsberättelsen, framgår bland annat, att *taxeringsvärdet* å jordbruksfastigheterna inom länets landsbygd stigit från 46,456,200 kronor till 59,564,715 kronor, eller med ungefär 13,000,000 kronor. Denna stora ökning beror till allra största delen derpå, att kronoparkerna och kronans öfverloppsmarker, som numera skola deltaga i vägunderhållet, blifvit upptaxerade. Taxeringsvärdet på under enskild disposition varande egendom har stigit med ungefär 3,000,000 kronor.

Berällningen, som under perioden utgått från länet, framgår af följande uppgifter:

År.	Jordbruksfastighet.	Annan fastighet	Inkomst.	Summa. Kr.
1891	13,837-50	5,330-00	37,550-15	56,717-65
1892	17,700-99	5,862-40	36,546-61	60,110-00
1893	29,344-56	6,124-25	37,129-24	72,598-05
1894	29,378-88	6,203-20	40,054-08	75,636-16
1895	29,629-26	6,752-98	39,800-23	76,182-47

De *jordafsjöndringar*, för hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden fastställt afgäld, äro till antalet följande: 27 år 1891, 24 år 1892, 8 år 1893, 21 år 1894 och 19 år 1895.

Vid Vännäs jernvägsstation har en lifig bygnadsverksamhet utvecklat sig och till följd deraf hafva flere afsöndringar egt rum från det hemman, hvarå stationen är förlagd.

Jörns jernvägsstationsområde ligger till största delen på en kronopark, och då denna station till följd af sitt läge synes blifva af jemförelsevis stor betydelse och en lifigare rörelse der är att emotse, har Eders Kungl. Maj:ts genom nådigt bref den 17 maj 1895 tillåtit, att nödiga byggnadstomter få från kronoparken upplåtas till enskilda enligt derför uppgjord plan.

Följande *kronan tillhöriga boställen* hafva under perioden blifvit *försälda*:

Domästyrelsens skrifvelse.	Boställets namn.	Mantal.	Köpe-skilling, i kr.
24 april 1891	Strömnäs nr 1, kaptensboställe	1/2	17,000
> > >	Selslund nr 1, fänriksboställe	7/16	9,000
30 oktober 1891 . .	Sunnanå nr 4, kompanichefsboställe	21/32	18,112
14 december 1894 .	Skinnarbyn eller Bygdeåborg nr 5, kaptensboställe	5/16	7,000
4 april 1895	Selet eller Selsberg nr 2, kompanichefsboställe	7/16	9,000

Ingen kronoåbo har under perioden *frändömts åborätten*, och intet hemman har råkat i *ödesmål*.

Angående *skiftesverket* inom länet hänvisas till nedanstående *tabell N*.

Såsom af denna tabell, jemförd med uppgifterna från föregående femårsperiod, framgår, hafva arbetena inom skiftesverket

Tab. N.

Landtmäteriförrättningar i Vesterbottens län åren 1891—1895.

År.	Uttärdade förordnanden på				Mantal, förenat för laga skiffen.	Utgifter för landtmätare och gode män.	Öfriga beräknade utgifter.	Summa utgifter.	Antal			Arbetspersonal.			Afmätta hektar.			Skiftade hektar.					
	laga skiffen.	andra förordnanden.	andra förordnanden.	andra förordnanden.					gvarboende delegerade.	utflyttande delegerade.	Skiffen.	Landmätare.	Medhjelpare.	Elever.	Summa.	Inrättningsjord.	Afrättningsjord.	Impediment.	Summa.	Inrättningsjord.	Afrättningsjord.	Impediment.	Summa.
1891	47	71	37	65	121	213,259	29,549	242,808	440	67	1,390	20	14	27	61	11,648	101,638	8,954	122,240	11,842	105,626	8,299	125,767
1892	28	70	32	60	111	142,314	22,197	164,511	377	64	1,000	19	18	15	52	8,352	64,619	7,174	80,145	8,655	68,978	7,062	84,695
1893	35	55	40	54	95	224,330	29,452	253,782	473	92	1,373	20	16	8	44	11,365	89,383	9,203	109,951	11,258	93,860	8,687	113,805
1894	32	71	50	70	91	220,654	13,358	234,012	809	126	2,303	19	16	5	40	13,109	103,947	8,258	125,314	25,225	205,826	15,535	246,586
1895	43	61	42	60	62	250,285	14,330	264,615	475	92	1,359	19	14	7	40	13,193	94,435	10,485	118,113	12,478	94,886	10,393	117,757
Summa	185	328	201	300	480	1,050,842	108,886	1,159,728	2,574	441	7,425	97	78	62	237	57,667	454,022	44,074	555,763	69,458	569,176	49,976	688,610
Årl. medeltal	37	66	40	62	96	210,168	21,777	231,945	515	88	1,485	19	16	12	47	11,534	90,804	8,815	111,153	13,892	113,835	9,995	137,722

haft större omfattning under nu ifrågavarande period beträffande såväl det skattetal, som varit föremål för skifte, som de afmätta och skiftade områdena.

Antalet förordnanden på laga skiften har varit lika, men på andra förrättningar hafva flere förordnanden utfärdats under denna än under föregående period. Dessa förordnanden afse hufvudsakligen hemmansklyfningar, som ganska mycket förekomma. I de delar af länet, som äro mindre uppöplade, finnas nämligen oftast stora områden till hemmanen och deribland mycken odlingsbar mark, hvadan hemmanen kunna klyfvas och lemna utkomst åt mer än en åbo.

Såsom redan förut i denna berättelse angifvits, är det inom Lappmarken som de flesta laga skiftena pågå, enär största delen af nedre landet redan undergått skifte. I medeltal hafva 47 landtmätare, medhjelpare och elever årligen varit sysselsatte med skiftesarbeten och, med den rika tillgången på arbete, hafva de i allmänhet varit sysselsatta hela året om. Kostnaden endast till landtmätare och godemän har ock uppgått till 210,168 kronor årligen i medeltal. Med den stora omfattning, i hvilken skiftesarbetena såväl inom föregående som inom denna period bedrivits, torde dock den tidpunkt icke vara långt aflägsen, då tillgången på arbete blifver mindre och skiftesverket inom detta liksom inom andra län börjar nalkas sin fullbordan.

I *utflyttningshjelp* efter skiften hafva under perioden utbetalts:

År 1891	787.50 kronor
> 1892	1,762.50 >
> 1893	2,062.50 >
> 1894	3,300.00 >
> 1895	2,362.50 >

Till belysning af *Landstingets* verksamhet under perioden meddelas nedanstående *tabell O* angående dess inkomster och utgifter, hvaraf man ser, för hvilka ändamål dess medel blifvit använda. Deraf finner man bland annat, att anslagen för sjukvården i afsevärd mån stigit under de senare åren, hvilket hufvudsakligen beror på, att en ny sjukpaviljong af sten, som kostat omkring 45,000 kronor, blifvit uppförd vid länets södra lasarett och att bidragen till extra provinsialläkare, sjukstugor o. s. v. i skilda delar af länet väsentligen ökats. Den utdebiterade landstingsskatten har till följd af de stora belopp, som åtgått till inköp af mark till norra stambanan, varit mycket hög, men

då denna utgiftspost så småningom försvinner, torde landstingsskatten komma att nedgå.

Vid utdebiteringen af de medel, som åtgått till inlösen af jord för jernvägen, har annan debiteringsgrund följts än den vanliga, beroende derpå, att vissa delar af länet ansetts hafva erhållit större fördel af jernvägen än andra.

I landstingsskatten ingår för år 1891 5,000 kronor, för år 1893 15,000 och för år 1895 10,000, eller tillhopa 30,000 kronor, som utdebiterats för inlösen af jord för *jernvägen söder om Vännäs* efter följande kretsindelningsgrund och med följande antal öre per bevillningskrona:

	År 1891.		År 1893.		År 1895.
	Jordbr.-fastighet.	Andra föremål.	Jordbr.-fastighet.	Andra föremål.	Per bevillningskr.
<i>Första kretsen:</i> Vännäs, Umeå stad och socken samt Nordmaling och Bjurholm	Öre. 22	Öre. 11	Öre. 60	Öre. 30	Öre. 20
<i>Andra kretsen:</i> Säfvar och Degerfors	18	9	48	24	16
<i>Tredje kretsen:</i> Fredrika, Åsele, Lycksele, Örträsk, Burträsk, Skellefteå stad och socken, Löfånger, Nysätra och Bygdeå	14	7	36	18	12
<i>Fjerde kretsen:</i> Norsjö, Malå, Jörn och Byske	10	5	24	12	8
<i>Femte kretsen:</i> Dorotea, Vilhelmina, Stensele och Sorsele	5	3	12	6	4

För *jernvägen norr om Vännäs* hafva utdebiterats under år 1891 40,076 kr. 36 öre och år 1892 40,666 kr. 56 öre efter följande kretsindelning:

	År 1891.		År 1892.	
	Jordbr.-fastighet.	Andra föremål.	Jordbr.-fastighet.	Andra föremål.
<i>Första kretsen:</i> Vännäs, Degerfors, Jörn och Norsjö	Öre. 160	Öre. 80	Öre. 160	Öre. 80
<i>Andra kretsen:</i> Bjurholm, Umeå stad och socken, Skellefteå stad och socken, Nordmaling och Burträsk	128	64	128	64
<i>Tredje kretsen:</i> Säfvar, Byske, Fredrika, Lycksele, Örträsk, Malå, Nysätra och Bygdeå	96	48	96	48
<i>Fjerde kretsen:</i> Löfånger och Åsele	64	32	64	32
<i>Femte kretsen:</i> Dorotea, Vilhelmina, Stensele och Sorsele	32	16	32	16

Tab. O.

Vesterbottens läns landstings inkomster och väsentligaste utgifter åren 1891—1895.

År.	Inkomster i kr.		Väsentligaste utgifter i kronor.												
	Landstingsskatt.	Brunnings- försäljnings- afgiffr.	För sjukvården utöver sjukvårds- afgiffr.	Sammanträden o. öfr. förvaltningskostn. under.	Underisnings- anstalter.	Blindas och dörfummars under- visning.	Jordbruk-triik- gärdsskötsef m. m.	Jordbruk-triik- gärdsskötsef m. m.	Mejeri-hand- lings- boskaps- premiering.	Husselq. m. m.	Inköp af jord för jernvägen.	Vägneder- sökningar.	Portruiner- föreningar.	Nyckerhets- befrämjande.	Nyckerhets- befrämjande. i län.
1891	44,631.77	26,511.42	—	5,051.37	4,100.00	1,793.09	8,400	3,250	1,500	17,000	—	—	500	1,055	—
1892	49,493.98	25,215.43	10,638.04	6,224.48	7,400.00	12,799.48	8,400	2,750	1,000	51,000	2,106.35	150	500	—	—
1893	39,881.89	19,800.39	21,148.25	6,654.75	5,400.00	27,605.87	7,900	5,250	1,500	48,000	2,118.65	300	500	—	—
1894	41,389.12	28,822.79	24,396.25	4,102.15	7,400.00	21,626.84	5,900	7,750	1,200	5,700	1,647.12	150	500	—	—
1895	58,771.75	29,239.72	32,686.15	5,228.38	5,000.00	10,830.34	5,900	7,750	1,200	9,200	2,344.52	—	—	—	—

K. Maj:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1891—1895. Vesterbottens län.

6. Politi.

De viktigaste läroanstalterna inom länet äro Umeå högre allmänna läroverk, Umeå elementarläroverk för flickor, Umeå folkskolelärarinneseminarium, Skellefteå lägre allmänna läroverk och Skellefteå elementarläroverk för flickor.

Vid *Umeå högre allmänna läroverk* har följande antal lärjungar varit intaget under perioden:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.
1891	145	145
1892	146	152
1893	150	167
1894	167	180
1895	181	197

Såsom i förra femårsberättelsen anmärkts nedgick lärjungeantalet efter 1888 års brand till följd af svårigheten att erhålla lämpliga bostäder i närheten af skolan. Under denna period har antalet deremot varit i ständigt stigande sannolikt af den anledning, att ofvan angifna svårighet med afseende på bostäder så småningom blifvit undanröjd. Ju mera lärjungeantalet ökas, desto tydligare framstå bristerna i den lokal, hvari läroverket för närvarande är inhyst. Kommer nytt läroverkshus att uppföras, hvarom, såsom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förut anmärkt, grundad förhoppning finnes, är det högst sannolikt att lärjungeantalet skall blifva ännu större.

Lärarepersonalen utgöres af 6 lektorer, deraf en rektor, 8 adjunkter, 1 lärare i sång och musik, 1 i gymnastik och 1 i teckning, hvarjemte under åren 1891—1893 1, och under åren 1894—1895 2 extra lärare varit anstälde.

Undervisningen vid *Umeå elementarläroverk för flickor* har skett i sju klasser, hvarjemte funnits en förberedande klass, i hvilken undervisning lemnats åt såväl gossar som flickor. Undervisningen har handhafts af 7 ordinarie lärarinnor, deraf en är föreståndarinna, samt 3 extra lärarinnor, hvilka senare under sammanlagdt nitton timmar i veckan meddelat undervisning i fyra s. k. öfningsämnen.

Lärjungeantalet har varit någorlunda jemnt under hela perioden, nämligen:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.
1891	57	56
1892	56	65
1893	64	63
1894	61	66
1895	62	59

Denna skola har lyckats att efter branden få nytt, rymligt och i alla hänseenden lämpligt skolhus, hvilket var färdigt på hösten 1892 och som i sin helhet kostat 44,500 kronor. Till följd af de stora kostnaderna för detta hus och deraf följande skuldsättning blef skolans ekonomiska ställning mindre god, men genom enskilda donationer hafva dess skulder blifvit guldna, så att ekonomien numera kan anses betryggad. Läroverket, för hvilket allmänheten visat ett lifligt intresse, särskildt vid in-

samlandet af medel till den nya skolhusbyggnaden, synes på ett tillfredsställande sätt fylla de anspråk, som kunna ställas på en dylik läroanstalt, om man får döma efter den anställning derifrån utgångna lärjungar erhållit, såsom vid telegraf- och postverken, banker m. m.

Vid *folkskolelärarinneseminariet i Umeå* utgöres lärarepersonalen af 1 rektor, 4 adjunkter, deraf 1 qvinlig, samt 7 på förordnande anstälde lärare och lärarinnor.

Elevantalet har varit: 41 undervisningsåret 1891—92, 48 året 1892—93, 61 året 1893—94, 81 året 1894—95, 97 året 1895—96. Häraf synes, att elevantalet, hvilket nedgick under den del af förra perioden, som inföll efter stadens brand, ånyo är i stigande. Efterfrågan på examinerade lärarinnor är stor, så att de utexaminerade eleverna i allmänhet genast erhålla platser, och från olika delar af länet klagas öfver brist på examinerade lärarinnor. Att antalet elever vid seminariet ökas, är därför helt naturligt.

I sammanhang med seminariet finnes en *öfningskola*, der omkring 60 af stadens i skolåldern varande barn erhålla undervisning i de vanliga folkskoleämnena.

För utbildande af *småskolelärarinnor* har Landstinget bekostat tvenne länsseminarier, det ena i Skellefteå och det andra i Lycksele.

Vid *Skellefteå lägre allmänna läroverk* har antalet lärjungar varit:

Läseår.	Höstterminen.	Vårterminen.
1890—91	43	43
1891—92	41	41
1892—93	37	35
1893—94	31	33
1894—95	36	36

Lärarepersonalen på ordinarie stat utgöres af 1 rektor, 2 kolleger samt musik- och teckningslärare. På Skellefteå stads och enskilda personers bekostnad hafva under hela perioden 2 extra lärare varit anstälde. Läroverket, som enligt stat är treklassigt, har därför kunnat arbeta såsom femklassigt.

Skellefteå elementarläroverk för flickor är sjukklassigt. Lärjungeantalet har varit:

Läseår.	Höstterminen.	Vårterminen.
1890—91	65	65
1891—92	57	58
1892—93	50	50
1893—94	54	53
1894—95	50	54

Undervisningen har bestridts af 6 lärarinnor förutom öfningslärare.

Beträffande *folkskoleväsendet* hänvisas till *tabell P* (sid. 35).

Såsom af denna tabell framgår, hafva under perioden icke så obetydliga uppoffringar blifvit gjorda för folkupplysningens höjande, i det skolornas antal ökats från 263 till 321, lärare-

personalen från 274 till 333 och de egna skolhusen från 95 till 153, hvarförutom materien vid ett stort antal skolor blifvit så tillökad och förbättrad, att den motsvarar behovet.

De förbättringar med afseende på skolväsendet, som blifvit vidtagna, hafva i främsta rummet afsett att dels bereda så lätt tillfälle som möjligt för barnen att besöka skolorna och dels något öka skoltidens längd. Af nedanstående tabell visar det sig, att ett relativt stort antal flyttande skolor finnes inom länet, ehuru allmänt framhålles, att de fasta skolorna lemna bättre resultat. Den stora areal, på hvilken befolkningen inom detta län är fördelad, gör dock, att en del af barnen till följd af de långa afstånden icke kunna besöka de fasta skolorna, med mindre dessa mera dyrbara skolor ökades till ett antal, som icke stode i förhållande till befolkningens förmåga att bära kostnaderna derför. Denna olägenhet skulle ju kunna afhjelpas äfven på det sätt, att barnen inackorderades i närheten af de fasta skolorna, men endast få familjer hafva förmåga att bära kostnaderna derför. Mest framtråda dessa svårigheter inom Lappmarken. I genomsnitt finnes der en skola på 4 $\frac{3}{4}$ qv.-mil och

424 personer; dock äro förhållandena naturligtvis betydligt olika i de mera odlade trakterna, emot hvad som eger rum längre in bland fjällen, der nybyggena äro spridda i vidsträckt ödemark. Under sådana förhållanden synes de mindre dyrbara, flyttande skolorna vara nödvändiga. En olägenhet, som är förenad med de flyttande skolorna, är svårigheten att få lämpliga skollokaler. Någon förbättring härutinnan har dock på senare tiden inträdt å nedre landet, der å de ställen, hvarest skolhus icke finnas, lokalerna till det mesta förhyras för flere år, hvarvid förbehålles, att de skola vara väl ombonade. Från Lappmarken klagas dock särskildt öfver svårigheten att erhålla någorlunda användbara rum för skolorna, som der ofta måste inhysas i sådana lokaler, att de innebära våda för såväl lärarens som barnens helsa.

Skolgången har under perioden märkbart förbättrats. Dels börjar den förständigare delen af befolkningen att sjelf inse vigtgen af en jemnare skolgång för barnen och dels har, sedan anmärkningsböcker blifvit införda, hvilka uppvisas vid husförhören och vid inträdet i nattvardsskolan, vederbörande presterskap satts i tillfälle att bättre bedöma och kontrollera barnens

Tab. P.

Öfversigt öfver folkskoleväsendet i Vesterbottens län vid 1895 års slut.

Skoldistrikt.	Folkmängd den 31 december 1895.	Antal skolor.			Antal lärare o. lärarinnor.			Antal barn af 7—14 års ålder						Hela antalet under året i skolor undervisade barn.	Antal skolhus.			Skolkassans behållning. Kronor.	Statsbidrag. Kronor.	
		Fasta.	Flyttande.	Summa.	Lärare.	Lärarinnor.	Summa.	som under året undervisats i							Fjällen.	Förhyrda.	Skolridgårdar.			
								fasta skolor.	flyttande skolor.	hjemmen.	enskilda skolor.	hjärvork och andra skolor utom distriktet.	Summa.							hjemmen.
Nordmaling	8,951	10	10	20	3	17	20	428	525	6	7	473	230	1,669	1,166	21	15	2	5,500 ⁰⁰	4,276 ⁰¹
Bjurholm	4,073	2	8	10	2	8	10	88	444	6	—	209	38	785	633	7	16	1	25 ⁴⁸	2,299 ⁹⁴
Umeå stad	3,450	6	—	6	1	9	10	350	—	115	16	8	33	522	339	3	—	—	2,585 ³³	3,223 ⁹²
Umeå socken	13,957	16	20	36	4	33	37	832	950	12	10	359	345	2,508	2,107	14	19	—	2,949 ⁸⁰	8,261 ⁸²
Holmsunds kapell	654	2	—	2	1	3	4	108	—	1	1	1	4	115	172	1	—	—	45 ⁸⁹	800 ⁰⁰
Vännäs	4,776	4	7	11	3	9	12	250	541	10	—	67	38	906	941	1	17	1	418 ²⁷	2,433 ³⁴
Degerfors	7,026	2	10	12	6	6	12	106	599	—	5	534	—	1,244	850	3	30	—	1,327 ²⁰	2,616 ⁶⁷
Säfvar med Holmön	3,677	5	6	11	3	8	11	329	227	30	3	64	58	711	623	4	14	1	1,268 ⁰⁷	2,641 ⁶⁷
Åsele	3,716	2	6	8	2	6	8	79	351	2	30	167	—	629	462	2	—	—	280 ⁸⁰	1,566 ⁶⁷
Dorotea	2,755	1	6	7	4	3	7	35	295	4	—	180	3	517	334	8	6	—	379 ⁰⁹	1,741 ⁶⁷
Vilhelmina	5,943	1	9	10	6	4	10	75	351	—	32	730	41	1,229	458	—	6	—	409 ⁷⁶	2,000 ⁰⁰
Fredrika	1,096	—	4	4	3	1	4	—	149	—	1	66	7	223	150	—	12	—	3,099 ⁰¹	1,108 ³⁴
Lycksele	6,506	3	13	16	2	15	17	127	626	—	—	166	3	922	753	2	1	—	1,692 ³⁸	3,123 ⁸²
Örträsk	896	2	1	3	1	2	3	83	38	1	—	10	14	146	122	1	1	—	162 ⁰⁹	875 ⁰⁰
Sorsele	2,647	1	6	7	2	5	7	21	222	2	—	193	95	533	315	2	1	—	845 ⁰⁰	1,433 ⁰⁰
Stensele	2,573	3	4	7	3	4	7	42	141	2	20	291	2	498	205	1	1	—	6,000 ⁰⁰	1,433 ³⁴
Tärna	1,094	3	2	5	2	3	5	59	67	—	—	93	18	237	126	—	1	—	3 ¹¹	666 ⁶⁷
Bygdeå	5,896	7	8	15	2	14	16	357	352	2	—	161	160	1,032	779	2	27	2	4,890 ⁵⁰	3,946 ⁷⁹
Nysätra	3,310	2	6	8	1	7	8	85	324	—	—	153	—	562	531	5	10	—	5,250 ⁰⁰	2,244 ¹¹
Löfånger	4,072	2	9	11	—	11	11	91	457	—	—	140	3	691	732	9	20	—	1,889 ³⁷	2,400 ⁰⁰
Skellefteå	19,439	22	27	49	2	49	51	1,488	1,568	25	55	141	188	3,465	3,704	33	49	—	31,861 ⁵⁷	10,730 ¹⁴
Byske	8,347	2	20	22	3	19	22	72	1,104	21	54	191	84	1,526	1,453	20	22	—	7,739 ³⁵	5,106 ³⁵
Norsjö	4,609	1	8	9	2	7	9	63	547	2	—	244	—	856	717	1	22	—	1,671 ⁶⁸	2,465 ⁹⁴
Jörn	3,497	1	7	8	4	4	8	37	422	1	1	208	5	674	559	1	20	—	441 ²⁰	1,929 ⁷¹
Burträsk	8,109	1	15	16	8	8	16	53	857	—	2	187	203	1,302	1,154	10	30	1	—	3,434 ⁷⁷
Malå	2,267	2	6	8	3	5	8	44	264	—	4	145	4	461	353	2	21	—	4,025 ²⁵	1,983 ³⁴

skolgång. Orsakerna till den ojemna skolgången äro de vanliga: eller många föräldrars fattigdom och oförmåga att utrusta barnen med mat, skor och kläder för skolan samt behof af barnens hjälp i hemmet, för långa vägar till skolan i glest bebodda trakter, försuulighet och liknöjdhet hos en del föräldrar samt skolrådets och fattigvårdsstyrelsernas liknöjdhet att ingripa, der föräldrarna sjelfva sakna vilja eller förmåga att göra något för sina barns undervisning och uppfostran.

Ett omnämmande förtjena *svenska missionssällskapets enskilda folkskolor* i Gafsele inom Åsele, i Bäkssele inom Vilhelmina och i Bastuträsk inom Stensele socken, allt i Lappmarken. Dessa skolor äro fasta och väl ordnade inrättningar, närmast afsedda för lapparnes barn, bland hvilka de fattiga på sällskapets bekostnad erhålla icke blott fri undervisning utan jemväl kläder, föda och god omvårdnad. Derjemte hafva barnen i de byar, der skolorna verka, fritt tillträde till undervisningen, emedan byamännen bekostat eller bidragit till skollokaler och uppförande.

Jemlikt nådigt bref af den 31 maj 1895 har Riksdagen med godkännande af den å skolhemmanet Tärnafors inom Tärna församling förut befintliga *Skytteanska skolans* förflyttning till lämplig plats i närheten af församlingens kyrka, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för uppförande af ett folkskolehus jemte ett barnhem och ett uthus anvisat ett belopp af 15,500 kronor, med vilkor att byggnadernas uppförande ombesörjes af Tärna församling. Denna skola, som således erhåller förträffliga lokaler, skall mottaga såsom lärjungar dels i främsta rummet barn af lappska föräldrar till ett antal af 18 på samma sätt som förut, dels ock församlingens öfriga barn till det antal, som der lämpligen kan undervisas. Bostad, vård och underhåll i barnhemmet beredes ej mindre skolans frielever och pensionärer på statens bekostnad eller med bidrag af statsmedel efter hittills gällande grunder, än äfven, utan kostnad för statsverket, till den omfattning och i enlighet med de närmare föreskrifter, skolrådet bestämmer, öfriga elever till det antal, som utrymmet medgifver, för hvilket ändamål en lämplig föreståndarinna, hvilken aflönas af staten, anställas af skolrådet. Församlingen aflönar den öfriga tienstepersonalen samt bekostar lyse, vedbrand, tvätt och renhållning.

Inom *Umeå stad*, hvarest folkskoleförhållanden såväl som mycket annat af den stora branden 1888 rönt ett hämmande

inflytande, är folkskoleväsendet numera ordnad på ett fullt tillfredsställande sätt. Undervisning meddelas i 4 fasta småskolor och 2 fasta folkskolor, hvilka äro inrymda i tvenne mindre byggnader af trä och en större af sten, som kostat tillhoppa omkring 110,000 kronor.

Angående de med folkskolorna förenade *slöjdskolorna* har Länsstyrelsen redan förut yttrat sig.

De kommunala angelägenheterna handhafvas å *kommunalstämmor*. Endast i Säfvar socken finnas *kommunalfullmäktige*. Kommunalfullmäktige äro undantagsvis, då viktigare frågor afgöras, mera talrikt besökta. I vanliga fall inställer sig endast ett fåtal, med kommunens angelägenheter mera förtrogna personer.

Angående antalet *fångar*, som varit intagna i länsfängelset i Umeå samt i kronohäkten i Skellefteå och Lycksele, hänvisas till *tabellerna Q och R*.

Tab. R. Antalet fångar i Skellefteå och Lycksele kronohäkten åren 1891—1895.

	Transportfångar.		Ransakningsfångar.		Fångar, som i brist af tillgång till böter undergått fängelse.		Summa.		Summa.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
<i>Skellefteå kronohäkte.</i>									
År 1891	—	—	4	1	88	3	87	4	91
» 1892	—	—	7	1	73	—	80	1	81
» 1893	2	—	27	2	84	4	113	6	119
» 1894	1	1	19	1	119	4	139	6	145
» 1895	1	—	13	3	137	4	151	7	158
Summa	4	1	70	8	406	15	570	24	594
<i>Lycksele kronohäkte.</i>									
År 1891	—	—	17	1	57	3	74	4	78
» 1892	—	—	10	—	52	—	62	—	62
» 1893	—	—	9	2	71	2	80	4	84
» 1894	—	—	15	—	67	1	82	1	83
» 1895	—	—	9	—	78	4	87	4	91
Summa	—	—	60	3	325	10	385	13	398

Tab. Q.

Antal fångar i Vesterbottens läns cellfängelse i Umeå åren 1891—1895.

År.	För hvarjehanda brott dömda till fängelse eller straffarbete i högst 2 år.		För gröfre brott dömda till allmän straffanstalt afsända.		Fångar, som till följd af bristande tillgång undergått fängelse.		Transportfångar.		Försvarslöse (häktade för lösdrifveri och bettlande).		S u m m a.			Lägsta antal	Högsta antal
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	sa.		
1891	56	2	5	1	86	3	4	2	13	—	164	8	172	19	31
1892	57	4	2	—	75	4	2	1	7	3	143	12	155	17	28
1893	75	5	2	—	83	3	5	—	10	—	175	8	183	21	30
1894	59	5	1	1	79	5	2	1	7	3	148	15	163	15	25
1895	78	3	2	1	96	3	—	—	6	1	182	8	190	14	28
Summa	325	19	12	3	419	18	13	4	43	7	812	51	863	—	—

Från länets *fängvårdsförening* har under perioden understöd utgått till 10 personer med 650 kronor. Dess kontanta behållning vid periodens slut utgjorde 3,148 kronor 74 öre.

Bland *kreditanstalterna* inom länet intages främsta rummet af *Vesterbottens enskilda bank*, angående hvars verksamhet uppgifter meddelas i *tabell S*.

Såsom af dessa uppgifter framgår, har dess verksamhet ständigt varit i stigande. Banken har visserligen lika litet som andra penningeinträttningar af så stort omfång kunnat undgå förluster, men de hafva varit jemförelsevis små och till följd af bankens snabba utveckling icke inverkat menligt på det förtroende, banken mer och mer vunnit hos allmänheten. Om än bankens förvaltning har största förtjensten af, att banken gått framåt på sådant sätt, som skett, torde detta framåtskridande äfven i någon mån utgöra ett glädjande bevis för, att affärsverksamheten inom länet, som utgör en betydande del af dess verksamhetsområde, i allmänhet blifvit lifvigare.

Banken, som fortfarande har afdelningskontor i Skellefteå, Piteå, Luleå och Haparanda, har under perioden äfven öppnat ett kommissionskontor i Stockholm, hvilket, att döma efter de deraf redan vunna resultat, synes vara till stor åtnad för banken.

Hernösands enskilda bank har afdelningskontor i Skellefteå och Nordmaling.

Under perioden har Riksdagen fattat beslut, att ett *afdelningskontor af Riksbanken* skall inrättas i Umeå stad, men detta kontor hade icke vid periodens utgång ännu trädt i verksamhet.

Tvenne *sparbanker* finnas, nämligen Vesterbottens läns sparbank och Skellefteå sparbank.

Sockenmagasin finnas fortfarande i Bygdeå, Nysätra, Löfånger och Burträsk. Degerfors sockenmagasins tillgångar hafva under perioden blifvit realiserade och af behållningen har en sjukvårdsfond bildats i stället. Bygdeå sockenmagasin hade vid 1895 års slut en spanmålsfond af 28,777 liter korn samt i kontanta och utlånta medel 18,720 kronor och Löfångers sockenmagasin en tillgång af öfver 20,000 kronor. Beträffande handhavandet af dessa kassor torde åtminstone delvis den oegentligheten vara begången, att penningemedlen äro utlånta inom socknarna, hvaraf följden blifver, att i händelse af missväxt en del af medlen, för att kunna användas, skall utkrävas just af dem, som äro i behof af understöd.

Bland *försäkringsanstalter* märkes först och främst Vesterbottens läns brandstodsbolag, som till försäkring emottager fast och lös egendom å landet, men icke i stad. I detta bolag äro de flesta hus på länets landsbygd försäkrade. Dessutom finnas Skellefteå sockens brandstodsbolag, hvars verksamhetsområde utgöres af Skellefteå och Byske socknar, samt ett dylikt bolag inom Nysätra socken. I öfrigt verka de vanliga stora svenska brandförsäkringsbolagen, såsom Städernas allmänna, Skandia, Svea med flere, inom länet.

Till försäkring af hästar finnes ett bolag inom länet, benämndt Vesterbottens läns hästförsäkringsbolag, angående hvars verksamhet uppgifter förut intagits i denna berättelse.

För ändamålet med *Vesterbottens läns nödhjelpskassa* och för dess förvaltning har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förut redogjort. Angående kassans tillgångar m. m. hänvisas till följande uppgifter:

Räkenskapsår.	Kapitalbelopp. Kr.	Utestående utlånadt belopp. Kr.	Influtna räntor. Kr.	Utgifter. Kr.
1891—92	154,726.79	849.92	3,469.60	318.50
1892—93	156,512.42	70,335.30	7,494.01	358.38
1893—94	159,543.66	54,595.74	3,349.08	317.84
1894—95	166,661.57	31,397.38	7,219.46	348.75
1895—96	172,177.78	10,567.98	5,628.09	348.84

Angående *fromma stiftelser* m. m. hänvisas till **tabell 7**.

Angående de tvenne inom länet varande *lasarett* hänvisas till *tabell T* (sid. 38).

För utvidgning af södra lasarettet och för att erhålla bättre anordningar för sjukvården derstädes har Landstinget beslutat och anslagit medel till uppförande af en ny sjukpaviljong af sten, hvilken kommer att rymma 16 sjuksängar, operationssal, dagrum, badrum, rum för betjening m. m. Sedan denna paviljong, som vid periodens utgång var påbörjad, blifvit färdig, är sjukvården vid detta lasarett ordnad på ett tidsenligt sätt.

Under förra perioden funnos inom länet tvenne *sjukstugor*, nämligen i Nordmaling och Lycksele, hvilka äfven under nu ifrågavarande period varit i verksamhet, hvarjemte ytterligare trenne sjukstugor blifvit öppnade, nämligen i Asele, Burträsk och Degerfors.

Tab. S.

Vesterbottens enskilda banks verksamhet åren 1891—1895.

År.	Antal lott-egare.	Grundfond. Kr.	Högsta belopp utelöpnande sedlar. Kr.	Å depositions-räkning		Å upp- och afskrifnings-räkning		Utestående å kreditiv vid årets slut. Kr.	Vexlar köpta för. Kr.	Sållda postremissvexlar. Kr.	Utgifna lån. Kr.	Inbetalda lån. Kr.	Besparingsfond. Kr.	Reservfond. Kr.
				insatt. Kr.	uttaget. Kr.	insatt. Kr.	uttaget. Kr.							
1891	—	1,700,000	2,259,210	13,488,320	13,151,270	11,679,502	11,619,419	1,777,771	16,003,906	15,978,378	3,837,046	3,972,481	500,829	650,000
1892	367	1,700,000	2,566,615	12,295,510	12,058,460	16,952,705	16,603,235	2,160,321	16,625,127	17,976,954	4,309,336	3,825,789	500,829	750,000
1893	437	2,200,000	3,306,020	17,089,694	14,071,878	22,051,180	22,326,173	3,842,373	19,695,989	23,089,694	5,446,661	5,717,340	299,797	1,500,000
1894	461	2,200,000	3,162,620	17,022,772	14,404,200	27,218,839	26,334,653	3,205,276	23,514,187	24,301,260	9,849,952	8,628,015	400,000	1,500,000
1895	480	2,200,000	2,929,105	11,633,189	11,484,866	27,624,625	26,618,782	3,899,566	22,739,903	24,977,273	10,754,713	9,707,926	400,000	1,500,000

Angående antalet tjänstgörande *läkare* och deras tjänstgöringsdistrikt har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande redan förut i denna berättelse yttrat sig.

Af *barnmorskor* finnes minst en i hvar socken, dock klagas från flere håll, att deras antal är för litet. Likaledes finnas vaccinatorer inom alla socknar.

Endast en *fattiggård* finnes inom länet, nämligen i Ny-sätra socken. Af Byske socknemän är under perioden beslut fattadt om anläggande af en sådan inom Byske socken och ett hemman är för ändamålet inköpt.

Sannolikt kommer detta exempel att så småningom följas af andra socknar, sedan nyttan och betydelsen af fattiggården blifvit mera känd.

Bettleri förekommer högst obetydligt af personer tillhörande länets befolkning, men i synnerhet under jernvägsarbetet genomströfvades länet af personer från andra orter, hvilka uppehöll sig med bettleri.

Umeå, i Landskansliet, den 31 december 1896.

Tab. T. *Lasarett* i Vesterbottens län åren 1891—1895.

	Antal patienter		Patienternas underhållskostnad i kr.		Sjukvårdsafgift i kr. för		
	i lasarettet.	i kårhuset.	i lasarettet.	i kårhuset.	hvarje mantals-skrifven		lasarett-distriktet.
					man.	qvinna.	
<i>Södra lasarettet.</i>							
År 1891	370	37	15,013-00	1,634-87	50	25	13,677-75
» 1892	335	30	13,609-74	2,178-28	50	25	14,025-25
» 1893	332	32	12,252-70	1,332-48	50	25	14,280-00
» 1894	337	48	11,526-29	2,423-75	50	25	14,365-75
» 1895	348	28	10,380-38	1,391-38	50	25	14,665-00
<i>Norra lasarettet.</i>							
År 1891	299	6	12,620-69	351-60	50	25	9,433-50
» 1892	310	2	10,699-71	68-64	50	25	9,585-50
» 1893	385	6	12,834-92	171-29	50	25	9,478-00
» 1894	323	7	12,515-54	313-34	50	25	9,880-75
» 1895	285	16	12,408-56	1,322-45	50	25	9,956-50

Underdånigst

JESPER CRUSEBJÖRN.

Olof Åkerrén.

F. Bergenholtz.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VESTERBOTTENS LÄN ÅREN 1891—1895.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		Enligt presterskapets uppgifter, den 31 december.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.					
					Hela folkmängden.			Deraf fria från mantals- penningar.		
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Landsbygden	år 1891	60,492	60,496	120,988	60,238	60,439	120,727	29,338	30,384	59,722
	1892	61,468	61,174	122,642	61,247	61,142	122,389	29,706	30,652	60,358
	1893	62,231	61,805	124,036	61,936	61,745	123,681	29,829	30,844	60,673
	1894	63,403	63,021	126,424	63,245	62,984	126,229	30,636	31,445	62,081
	1895	64,614	64,070	128,684	64,380	64,032	128,412	31,126	32,020	63,146
Umeå stad	år 1891	1,573	1,882	3,455	1,595	1,893	3,488	642	704	1,346
	1892	1,553	1,894	3,447	1,574	1,908	3,482	664	731	1,395
	1893	1,506	1,888	3,394	1,516	1,893	3,409	636	717	1,353
	1894	1,503	1,876	3,379	1,522	1,900	3,422	645	715	1,360
	1895	1,518	1,932	3,450	1,530	1,928	3,458	654	745	1,399
Skellefteå stad	år 1891	527	666	1,193	522	673	1,195	202	233	435
	1892	540	663	1,203	546	682	1,228	209	238	447
	1893	510	677	1,187	529	683	1,212	206	225	431
	1894	487	655	1,142	487	647	1,134	197	215	412
	1895	522	680	1,202	522	691	1,213	226	250	476
Hela länet	år 1891	62,592	63,044	125,636	62,405	63,005	125,410	30,182	31,321	61,503
	1892	63,561	63,731	127,292	63,367	63,732	127,099	30,579	31,621	62,200
	1893	64,247	64,370	128,617	63,981	64,321	128,302	30,671	31,786	62,457
	1894	65,393	65,552	130,945	65,254	65,531	130,785	31,478	32,375	63,853
	1895	66,654	66,682	133,336	66,432	66,651	133,083	32,006	33,015	65,021

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I VESTERBOTTENS LÄN ÅREN 1891—1895.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
Allmänna vägar.	Längd af hvarje vägslog vid 1895 års slut.	Deraf under åren 1891—1895		Kostnad för under åren 1891—1895						Längd af indelade med skjutsanstalter försedda vägar vid 1895 års slut.	Skjutsanstalter vid 1895 års slut			
		fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	fulländade nya vägar.			omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.				med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af statsmedel.	Af lands-tingets eller kommunernas medel.	Af väghållningsdistrik- tens medel (vägkassorna).	Af statsmedel.	Af lands-tingets eller kommunernas medel.	Af väghållningsdistrik- tens medel (vägkassorna).		Gästgifverier.	Skjutsstationer.		
	Nymil.	Nymil.	Nymil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.	
Å landsbygden:														
Landsvägar	80·75	9·07	0·05	140,952·24	81,080	—	19,700	15,317	—	75·82	23	17	2	
Bygdevägar	121·28	16·7	1·9	189,054·18	197,163·70	—	—	15,410	—	94·08	29	33	2	
I städerna	0·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
Summa	202·63	25·77	1·95	330,006·42	278,243·70	—	19,700	30,727	—	169·90	54	50	4	
<p>Årliga kostnaden för underhållet den tid mark är bar af allmän väg inom länet är, enligt 46 § af lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, uppskattad till 141,936 kronor 40 öre.</p> <p>Skjutslegan per nymil utgick vid 1895 års slut med:</p> <p>2 kronor, hvilket är öfver maximilegan vid</p> <p>1·80 » » » » »</p> <p>1·50 » { hvilket är maximilega med entreprenadbidrag »</p> <p>» » » utan » »</p> <p>1·12 » hvilket är under maximilegan (bidrag från Umeå stad) »</p> <p style="text-align: right;">Summa (skjutsanstalter)</p>											54	50	4	
											I kungs- och krono- skjuts.	Vid gäst- gifverier med entreprenad.	Vid skjutssta- tioner med entreprenad.	Vid skjutsan- stalter utan en- treprenad.
Antal utgångna hästar under år 1891											103	11,584	7,000	340
» » » » » 1892											104	12,795	7,711	415
» » » » » 1893											120	11,112	7,144	335
» » » » » 1894											116	10,287	6,091	339
» » » » » 1895											196	10,075	6,026	530
Summa (hästar)											639	55,853	33,972	1,959

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.		4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		12.						
		Hemman och lägenheter upptagna i jordboken.									Antal brukningsdelar.	Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordboken särskildt upptagna (i kol. 2-4).					Taxeringsvärdet (i kronor)		
		Antal.	Mantal.									Jordtorp.		Ryttare-, soldat- och båtsmans-torp.	Backstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor m. m.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.
Öfvermedlade.	Nuvarande.		Öfvermedlade.	Nuvarande.															
I. Landsbygden.																			
A. Kronoegendomar.																			
1) Under allmän disposition.																			
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	6	257	257	6	—	—	—	—	—	—	78,000	—							
b) Boställen: hemman	27	12,104	12,104	27	—	—	—	—	—	—	453,400	—							
Do lägenheter	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	15,400	—							
c) Hemman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
d) Jordlägenheter	353	—	—	353	—	—	—	—	—	—	10,697,915	—							
e) Fiskerier	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,500							
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,000							
2) Under enskild disposition.																			
a) Säterier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
b) Hemman	314	54,864	54,864	314	—	—	—	—	—	—	1,420,400	—							
Nybyggen	78	—	—	91	—	—	—	—	—	—	91,400	—							
c) Jordlägenheter	71	—	—	217	1	—	—	—	—	—	1,201,000	—							
d) Fiskerier	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700							
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
B. Skatteegendomar.																			
a) Boställen: hemman	10	1,112	1,112	10	—	—	—	—	—	—	88,700	—							
Do lägenheter	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	35,000	—							
b) Säterier	4,020	1,199	1,199	14,038	937	—	1,409	—	1,281	—	44,600,700	3,873,050							
c) Hemman	61	—	—	64	1,067	—	—	—	—	—	672,600	—							
d) Jordlägenheter	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95,200							
e) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,609,000							
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
C. Frälseegendomar.																			
a) Boställen: hemman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
Do lägenheter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
b) Säterier och ladugårdar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
c) Rå- och rörs (insockne) hemman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
d) Hemman (utsockne)	18	347	347	46	—	—	—	—	—	—	210,300	—							
e) Jordlägenheter	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	400							
f) Fiskerier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700							
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
D. Andra fastigheter (som ej inräknats härofvän).																			
Kyrkor och andra offentliga byggnader	—	—	—	—	—	—	—	—	—	177	—	1,815,400							
Frälseräutor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	2,900							
Summa	5,141	1,218	1,218	15,663	2,005	—	1,409	—	1,464	—	59,564,715	10,405,550							
Deraf fri från bevilling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,779,515	1,678,800							
Hela antalet nybyggda boningshas 1891—1895	—	Mantal.		Antal landerier, jordlotter eller andra brukningsdelar.	Tomter.		Befintliga boningshus 1895.	Verk och inrättningar.	Kyrkor o. andra offentliga byggnader.	Taxeringsvärde									
		Öfvermedlade.	Nuvarande.		Bebyggda.	Obebyggda.				å jordar.	å hus och tomter.								
II. Städerna.																			
Umeå	23	—	—	—	113	65	131	—	12	—	596,900	4,998,700							
Skelefteå	10	—	—	—	71	6	97	4	4	—	—	1,270,800							
Summa	33	—	—	—	187	71	228	4	16	—	596,900	6,269,500							
Deraf fri från bevilling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,342,300							

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.	4. 5. 6. 7.				8.	9.	10.	11. 12. 13. 14.					
			M a n t a l.							Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar	Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.							Summa.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.
Öfverstelöjtnant Ulfhjelms arvingar	Lund & Innervik	Skellefteå socken.			—	$\frac{7}{16}$	—	—	$\frac{7}{16}$	—	—				

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.	4. 5. 6. 7.				8.	9.	10.	11. 12. 13. 14.					
			M a n t a l.							Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar.	Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.							Summa.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.
Umeå ångbryggeriaktiebolag	Ångbryggeriet å Teg	Umeå socken.			—	—	—	—	—	1	—				
Umeå skärgårds handelsaktiebolag	Handelslokalen i Djupvik	›	—	—	—	—	—	1	—	15,000	—	—	15,000		
Brännlands mejeriaktiebolag	Mejeri	›	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	—	2,500		
Bubäckens qvarnaktiebolag	Bubäckens qvarn .	›	—	—	—	—	—	1	—	15,000	—	—	15,000		
Baggårds handelsaktiebolag	Handelslokalen . .	Nordmaling.	—	—	—	—	—	1	—	1,500	—	—	1,500		
Hörnsjö mejeriaktiebolag .	Mejeri	›	—	—	—	—	—	1	—	1,200	—	—	1,200		
Lögdeå handelsaktiebolag .	— — — — —	›	—	—	—	—	—	1	—	1,500	—	—	1,500		
Nordmalings handelsaktiebolag	— — — — —	›	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	—	2,000		
Nordmalings skeppsrederiaktiebolag	Skeppsholms varf	›	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—	1,000		
Bjurholms handelsaktiebolag	— — — — —	Bjurholm.	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	—	5,000		
Bjurholms industriaktiebolag	Enigheten nr 1 .	›	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	—	5,000		
Bråns mejeriaktiebolag . .	— — — — —	Vännäs.	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	—	2,500		
Pengsjö qvarnaktiebolag .	Pengsjö mjölkvarn	›	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—	10,000		
Vännäs qvarnaktiebolag . .	Vännäs mjölkvarn	›	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—	10,000		
Vännäs handelsaktiebolag .	— — — — —	›	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	—	4,000		
Vännäs mejeriaktiebolag .	— — — — —	›	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	—	2,500		
Bjurfors qvarnaktiebolag .	Bjurfors mjölkvarn	Degerfors.	—	—	—	—	—	1	—	6,000	—	—	6,000		
Degerfors qvarnaktiebolag .	Degerfors do	›	—	—	—	—	—	1	—	12,000	—	—	12,000		

År	Antal aktier	Antal aktieägare	Belopp i riksdaler	Belopp i kronor	Belopp i öre	Totalt värde i riksdaler
1	600	12,000	—	12,000	—	12,000
1	—	3,800	—	3,800	—	3,800
1	6,500	157,500	—	164,000	—	164,000
1	300	4,500	—	4,800	—	4,800
1	100	15,000	—	15,100	—	15,100
1	—	1,000	—	1,000	—	1,000
1	100	17,000	—	17,100	—	17,100
2	6,500	292,000	—	303,500	—	303,500
—	5,000	—	—	—	—	—
3	1	5,000	60,000	65,000	—	65,000
2	3	41,600	368,100	427,200	—	427,200
1	17,500	—	—	—	—	—
4	1	39,200	472,500	—	—	—
1	—	216,500	—	—	—	—
1	—	1,000	—	—	—	—
—	—	5,100	—	—	—	—
—	—	8,200	—	—	—	—
—	—	70,200	—	—	—	—
—	—	13,575	—	—	—	—
7	6,200	—	—	832,475	—	832,475
7	1	55,500	315,600	—	—	—
18	—	315,000	—	—	—	—
—	—	4,000	—	—	—	—
3	1	153,800	50,000	—	—	—
—	—	8,500	—	—	—	—
—	—	191,100	—	—	—	—
—	—	8,700	—	—	—	—
—	—	6,500	—	—	—	—
—	—	10,033	—	—	—	—
—	—	12,000	—	—	—	—
18	—	—	—	1,130,733	—	1,130,733
—	2	145,000	160,000	—	—	—
3	—	4,300	—	—	—	—
5	—	20,700	—	—	—	—
10	—	2,800	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	242,000	—	—	—
—	—	6,000	—	—	—	—
—	—	48,500	—	—	—	—
—	—	1,500	—	—	—	—
8	2	255,000	356,100	—	—	—
1	1	2,000	10,000	—	—	—
3	—	4,000	—	—	—	—
—	—	219,500	—	—	—	—
—	—	66,900	—	—	—	—
—	—	46,400	—	—	—	—
—	—	12,000	—	—	—	—
18	—	—	—	971,900	—	971,900
2	1	68,000	775,500	—	—	—
12	—	207,100	—	—	—	—
—	—	215,800	—	—	—	—
—	—	49,840	—	—	—	—
—	—	7,200	—	—	—	—
—	—	69,100	—	—	—	—
—	—	84,500	—	—	—	—
17	—	—	—	1,477,040	—	1,477,040

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1895.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Söcken.	4. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal-satt jord.	10. Antal verk och inrättningar.	11. Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.					Summa.	a jordbruks-fastighet.	b annan fastighet.	c frälse-ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, m och rör.	Allmunt frälse.								
Jerfeds ångsags aktiebolag	Jerfeds ångsäg	Nordanlång.	—	41	—	—	—	1	15,500	—	—	—	17,500	
	Skarfjön	Stensle.	—	32	—	—	—	—	2,000	—	—	—		
Gidea o. Husums aktiebolag	—	Björholm.	—	1	—	—	—	1	47,900	—	—	—	296,825	
	Elgjö nr 3 m. fl.	Åsele.	37	4,34	—	—	—	—	196,825	—	—	—		
	Andersmark nr 1 m. fl.	Fredrika.	—	112	—	—	—	—	32,100	—	—	—		
Skelleftea aktiebolag	Klemensnäs ångsäg	Skelleftea socken.	—	—	—	—	—	2	1,500	181,700	—	—	198,900	
	Alubo m. fl.	Mala.	5	23	—	—	—	1	14,500	—	—	—		
	Racknäs nr 1	Sorsele.	64	64	—	—	—	—	1,200	—	—	—		
Bure aktiebolag	Tjernliden m. fl.	Barträsk.	—	2209	—	—	—	5	109,000	22,000	—	—	427,000	
	Vikmyran m. fl.	Skelleftea socken.	—	51	—	—	—	8	43,000	179,000	—	—		
	Girsträsk m. fl.	Norsjö.	—	33	—	—	—	—	9,800	—	—	—		
	Frifheten m. fl.	Mala.	1	128	—	—	—	—	38,300	400	—	—		
	Bäckfors säg	Löfanger.	64	64	—	—	—	—	—	2,000	—	—		
	Gästjeruliden m. fl.	Nysätra.	—	43	—	—	—	1	23,500	—	—	—		
Sprängsvikens sägverks aktiebolag	Latikberg m. fl.	Vilhelmina.	—	241	—	—	—	—	44,000	—	—	—	483,200	
	Almsele nr 1 m. fl.	Åsele.	3517	388333	—	—	—	—	439,200	—	—	—		
Sandö sägverks aktiebolag	Mellanäs m. fl.	Vilhelmina.	1	2511	—	—	—	—	15,000	—	—	—	15,000	
Dals ångsags aktiebolag	Gafsele nr 4 m. fl.	Åsele.	—	3567	—	—	—	—	151,875	—	—	—	192,275	
	Alblolele nr 1 m. fl.	Vilhelmina.	—	168	—	—	—	—	21,900	—	—	—		
	Huggäs m. fl.	Dorotea.	—	16	—	—	—	—	18,500	—	—	—		
Strömnäs aktiebolag	Forsnäs nr 1 m. fl.	Åsele.	—	31547	—	—	—	—	271,400	—	—	—	271,400	
Kramfors aktiebolag	Åkerberg nr 1	—	—	3	—	—	—	—	13,000	—	—	—	100,800	
	Granberg m. fl.	Dorotea.	33	29	—	—	—	—	87,800	—	—	—		
Välja aktiebolag	Lomsjö nr 1 m. fl.	Åsele.	—	1783	—	—	—	—	69,950	—	—	—	69,950	
	Latsjö nr 1	Dorotea.	3	896	—	—	—	—	6,000	—	—	—		
Björknäs aktiebolag	Granliden m. fl.	—	—	1377	—	—	—	—	48,295	—	—	—	48,295	
Graningeverkens aktiebolag	Latsjö m. fl.	—	—	4247	—	—	—	—	98,820	—	—	—	98,820	
Rumviks sägverks aktiebolag	Granäs nr 2 m. fl.	—	—	39	—	—	—	—	35,100	—	—	—	73,300	
	Bäsksele nr 3 m. fl.	Vilhelmina.	—	263	—	—	—	—	38,200	—	—	—		
Frånö nya aktiebolag	Bäsksjö m. fl.	—	11	31	—	—	—	—	21,800	—	—	—	21,800	
Sandvikens sägverks aktiebolag	Torfsele m. fl.	Åsele.	—	1199	—	—	—	—	106,300	—	—	—	149,800	
	Dalassjö m. fl.	Vilhelmina.	—	5	—	—	—	—	12,800	—	—	—		
	Afvaträsk m. fl.	Dorotea.	—	1250	—	—	—	—	30,700	—	—	—		
Löfviks ångsags aktiebolag	Rönnäs	Vilhelmina.	—	32	—	—	—	—	3,000	—	—	—	3,000	
Ullsviks aktiebolag	Latsjö	Dorotea.	—	4	—	—	—	—	20,000	—	—	—	20,000	
Ormsköldsviks ångsags aktiebolag	Tollsjö	Fredrika.	—	9	—	—	—	—	9,200	—	—	—	9,200	
			—	128	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		Summa	6133459	117138393833681	—	—	—	98	4856413	3894400	—	—	8,750,813	

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1895.

(Sådana finnas ej.)

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1895		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
A. Å Landsbygden.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigrård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Värnlösa Vänners kassa.	Understöd till någon fattig ståndsperson.	Ett sällskap.	1845 ¹⁵ / ₃	1	75	1,297	—	Kyrkoherden i Umeå landsförsamling.	
Linderska donationen.	Understöd till fattiga inom Umeå socken.	V. pastor J. A. Linder.	1859 ²⁶ / ₆	—	—	1,406	—	Fattigvårdsstyrelsen i d:o.	1)
Meullerska d:o.	D:o d:o.	Brukspatronen O. R. Meuller.	Omkr. 1850	—	—	5,383	—	D:o d:o.	1)
Doktor Karl Lundbergs donationsfond.	Understöd åt fattiga aktningvärdar enkör med barn.	Pil. dr K. Lundberg.	1880 ¹⁵ / ₆	3	57	1,500	—	Kyrkorådet i Nordmaling.	
Neuzenska donationsfonden.	Understöd åt 5 fattiga familjer årligen.	Mamsell Neuzen.	Okänt.	5	50	1,000	—	D:o i Degerfors.	
Per Nordströms donationsfond.	Understöd vid juletid till fattiga i Kyrkobolet och i Vesterhiske by inom Umeå socken.	Inspektoren P. Nordström.	1894 ¹ / ₁	—	—	550	—	Fattigvårdsstyrelsen i Umeå landsförsamling.	2)
Scharinska donationsfonden.	Understöd åt enkör och barn, som tillhöra pauvres honteux.	Rådman A. F. Scharins arfvingar.	1878	3	129	3,160	—	Kyrkoherden och ordf. i kommunalnämnden i Skellefteå samt domhafvanden i Vesterbottens norra domsaga.	
Fonden i Nysätra.	För pauvres honteux.	Läroverksadjunkten Karl Lundberg.	1880 ¹⁵ / ₆	20	105	1,500	—	Kyrkoherden i Nysätra.	
Per Wikströms donationsfond.	Understöd åt sjuka och fattiga arbetare eller föräldralösa barn vid Olofsforsverken.	Grosshandlaren P. Wikström.	1882 ²¹ / ₇	32	350	10,000	—	Kyrkorådet i Nordmaling.	
Dr Karl Lundbergs fond.	Understöd åt fattiga och trogna tjänare.	Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1884, apr.	7	65	1,465	—	Kyrkoherden i Nysätra.	
Edinska donationsfonden.	Understöd åt en fattig, afskedad krigsman.	Faujnkaren P. M. Edin.	1859 ¹ / ₁₂	1	11	325	—	Kronolänsmanen J. Broman.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning. 3)</i>									
G. Lundbergs donationsfond.	Understöd åt föräldralösa fattiga barn inom skolåldern.	Handlanden Gustaf Lundberg.	1882 ¹⁴ / ₂	—	—	5,850	—	Kyrkorådet i Nordmaling.	4)
Nordströmska donationsfonden.	Understöd åt fattiga skolbarn från Tegs by.	Skomakaren O. Nordström.	1856 ¹⁰ / ₇	—	31	600	—	Fattigvårdsstyrelsen i Umeå landsförsamling.	
Nordländerska d:o.	Understöd till fattiga barns i Skellefteå socken beklädnad och underhåll.	Teol. dr Nils Nordlander.	1869	21	163	6,011	—	Kommunier A. Eriksson.	
D:o d:o.	Fattiga barns beklädnad.	Densamme.	1869, 1872	—	—	3,207	—	Kyrko- o. skolrådet i Byske.	

Tab. 6 o. 7.

Vesterbottens län.

45

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		7. Kapital. Kronor.	8. Deraf värde af fastigheter. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.						
Moritzska fonden.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	F. kronolänsmannen C. J. Moritz.	1874 ¹⁸ / ₆	4	25	300	—	—	Skolrådet i Lycksele.		
Lindemarkska donationsfonden.	Att bekosta kristendomsundervisning åt fader- och moderlösa fattiga barn samt att belöna dessa barns flit vid undervisningen.	Kamrer Mich. Lindemark.	1821 ³⁰ / ₃	12	150	5)	—	—	Kyrko- och skolrådet i Byske.	5)	
Bygdenska fonden.	Premier åt 3 fasta folkskolans lärjungar, som genom flit och godt uppförande deraf gjort sig förtjenta.	Bruksförvaltaren A. G. Bygdén.	1886 ²² / ₃	—	—	737	—	—	Skolrådet i Säfvar.	2)	
Malmbergiska donationsfonden.	Bidrag till utlöning åt skolmästare vid Nordmalings sockenskola.	Gördelmakaren Jonas Malmberg.	1796 ¹⁰ / ₁	—	203	5,500	—	—	D:o i Nordmaling.		
Häggeströmska fonden.	Till beklädnad af fattiga nattvardsbarn.	Brukspatron E. Häggeström.	1854 ¹⁵ / ₁₂	9	62	1,071	—	—	Kyrkorådet i Säfvar.		
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamme.	1854	4	40	1,100	—	—	D:o i Nordmaling.		
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamme.	1854	12	52	1,000	—	—	Kommunalnämnden i Bjurholm.		
Erik Anderssons i Brån donationsfond.	Anskaffning af biblar eller Luthers skrifter åt fattiga föräldralösa nattvardsbarn.	Bonden Erik Andersson.	1876 ¹⁵ / ₄	12	10	205	—	—	Kyrkorådet i Vännäs.		
Donationsfonden i Nysätra.	Fattiga barns undervisning och beklädnad.	Hemmansegaren Nils Hansson.	1817 ³⁰ / ₁₀	11	64	1,000	—	—	Kyrkoherden i Nysätra.		
Skytteanska donationsfonden.	Lappbarnens undervisning.	Riksrådet Johan Skytte.	1631 ²⁰ / ₆	8	—	—	—	—	Staten.		
Lindemarkska d:o.	Understöd åt fattiga barn i Skellefteå socken, hvilkas föräldrar icke ätnjuta fattigunderstöd.	Kamrer Mich. Lindemark.	1817 ¹⁰ / ₆	22	187	3,000	—	—	Komminister A. Eriksson.		
Norlundska d:o.	Premier åt barn, som utmärka sig för flit och godt uppförande.	Öfveruppsyningsmannen A. Norlund.	1872 ²⁰ / ₃	60	40	1,028	—	—	Skolrådet i Löfånger.		
Premickassan i Byske.	Att bereda premier åt fattiga skolbarn.	Byske socknemän.	Okändt.	—	—	408	—	—	Kyrkorådet i Byske.		
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>											
Skellefteå slöjdskolefond.	Husslöjdens befrämjande.	Skellefteå socknemän.	1880	—	—	300	—	—	Kommunalnämnden i Skellefteå.		
<i>c) Sjuk- och begravningskassor.</i>											
Mo sjukhjelps- och begravningskassa.	Att åt Mo ångsågs arbetare bereda understöd för medicin och läkarevård.	Konsul Frans Kempe.	1895 ¹⁴ / ₁	125	2,035	3,074	—	—	En styrelse.	6)	
Nordmalings ångsågs aktiebolags sjukkassa.	Att användas vid sjukdom och olycksfall vid Nordmalings ångsågs aktiebolags verk och i dess närhet boende samt i bolagets tjänst varande förmän och arbetare.	Nordmalings ångsågs aktiebolag och dess arbetare.	1890 ⁷ / ₃	150	1,336	3,739	—	—	Nordmalings ångsågs aktiebolag.	7)	
Holmsunds d:o.	Underhåll för sjuke arbetare.	Svartviks aktiebolag.	1890 ²⁰ / ₃	67	1,250	2,134	—	—	Styrelse af 6 ledamöter.	8)	
Sandviks d:o.	Att vid sjukdomsfall lemna understöd, läkarevård och medicin för arbetare och deras familjer.	Sandviks ångsågs aktiebolag.	1893 ²⁰ / ₃	53	1,258	2,510	—	—	Sandvike ångsågsaktiebolag.	9)	
Obbola sjuk- och begravningskassa.	Att lemna hjälp åt sjuke medlemmar och bestrida begravningshjelp.	Ångslupsbefälhafvaren E. O. Molin.	1891 ⁵ / ₂	20	293	1,041	—	—	En styrelse.	10)	
Hörnefors sjukhjelpsörening.	Att genom små besparingar under helsodagar bereda medlemmarne bidrag till uppehälle under sjukdomens dagar.	Grosshandlanden J. E. Francke.	1891 ⁴ / ₁	14	316	1,503	—	—	Förvaltaren C. M. Boström.	11)	
<i>f) Pensionsfonder.</i>											
Lifkompaniets invalidbeväringsskassa.	Understöd åt i fattigdom stude krigsmän, som tjent för rotar, eller sådana krigsmäns i nödställd belägenhet efterlemnade enkor och barn.	Den roteringskyldige allmogen.	1877 ²³ / ₄	111	795	32,107	—	—	Kronolänsmannen J. Broman.		
Säfvar sockens d:o.	Till understöd åt afskedade fältjägare och deras enkor.	Kungl. bref deu 29 mars 1814.	1814 ²³ / ₃	16	167	6,495	—	—	Kommunalnämnden.	12)	
Skellefteå kompanis d:o.	Understöd åt i krigstjänst bleserade beväringmän, deras hustrur och barn samt att i fredstid med halfta rüntan understödja afskedade, fattiga krigsmän, deras hustrur och barn.	Skellefteå kompanis rotehållare.	1870 ⁵ / ₇	97	1,895	88,972	—	—	Kompanichefen och 4 af rotehållarne valde ledamöter.		

Burträsk sockens invalidbeväringsskassa.	Understöd åt bleserade och i krigstjänst skadade beväringssmän samt deras i torftig belägenhet stadda hustrur, föräldrar och barn och åt fattiga krigsmän.	Burträsk rotehållare.	1870 ⁵ / ₇	14	305	18,698	—	Styrelse af 5 personer.	
Löfångers d:o d:o.	Att af halft årsräntan understödja i fattigdom stadda afskedade krigsmän, deras enkor och barn.	Löfångers rotehållare.	1814 ²⁰ / ₈	39	375	17,053	—	D:o d:o.	
Bygdeå kompanis d:o.	Att lemna understöd åt i krigstjänst skadade beväringssmän samt åt afskedade fattige krigsmän.	Den roteringsgskyldige allmogen.	1870 ⁵ / ₇	2	20	3,491	—	Kompanichefen och 4 rotehållare.	13)
Nordmalings ångsågs aktiebolags gratifikationsfond.	Att bereda lifranta åt bolagets verksarbetare vid fyllda 60 års ålder.	Nordmalings ångsågsaktiebolag.	1887 ¹ / ₁	12	416	15,066	—	Nordmalings ångsågs aktiebolag.	14)

g) Pensionskassor.

Mo arbetares pensionskassa.	Att bereda arbetare vid Mo ångsåg pensioner vid fyllda 55 års ålder.	Konsul Frans Kempe.	1895 ¹⁴ / ₁	—	—	1,813	—	En styrelse.	15)
-----------------------------	--	---------------------	-----------------------------------	---	---	-------	---	--------------	-----

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Paulis donationsfond.	Understöd åt 2 hustrur eller enkor under Olofsfors bruk, som utmärkt sig för synerlig vård om sitt hus och godt uppförande.	C. Fr. Pauli och meddelägare i Olofsfors bruk.	1859 ²⁹ / ₃	2	57	1,500	—	Kyrkorådet i Nordmaling.	
Handlanden Carl Gustaf Moritz d:o.	Ännu okänt.	Handlanden C. G. Moritz.	1880 ²⁰ / ₁₂	—	—	—	—	D:o i Degerfors.	16)
Skellefteå sockens nödhjelpskassa.	Att i missväxtår med räntan bereda hjälp åt nödlidande genom fattigvårdsstyrelsen.	Skellefteå socknemän.	1840 ⁷ / ₁₂	—	—	79,306	—	Pastor och 4 å kommunalstämma valda personer.	
Byske d:o d:o.	D:o d:o.	Byske d:o.	1840 ⁷ / ₁₂	—	—	29,788	525	D:o och 5 d:o.	
Burträsk d:o d:o.	D:o d:o.	Burträsk d:o.	Okänt.	—	—	1,154	—	Kommunalnämnden.	
Bygdeå d:o d:o.	D:o d:o.	Bygdeå d:o.	1864 ⁹ / ₅	—	—	33,542	—	En styrelse.	
		Summa	—	969	12,387	395,889	525		

B. I Umeå stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Borgerskapets i Umeå nödhjelpskassa.	Till hjälp åt fattiga enkor och barn efter aflidne handlande och handverkare i Umeå.	Flere handlande och handverkare i Umeå.	1853	25	500	14,565	—	Qvarlevande stiftare och några inför magistraten valde.	
Rådmanen A. F. Scharins donationsfond.	Understöd till behöfvande handlande och handverkare jemte deras enkor och barn i Umeå stad.	Rådmanen A. F. Scharin.	1878	26	1,109	25,476	—	Styrelse af 3 personer, utsedde af stadsfullmäktige.	
Scharinska donationsfonden.	Understöd åt på obestånd komne handlande i Umeå stad samt deras enkor och barn, som befinna sig i fattigdom.	Handlanden A. F. Scharin Adolfsson.	1875	9	349	8,226	—	D:o d:o.	
Bankdirektören N. A. Scharins och hans frus donationsfond.	Understöd till pauvres honteux i staden.	Bankdirektören N. A. Scharin o. h. fru Augusta Carlstén.	1880	22	885	20,092	—	D:o d:o.	
Värnlösa Vänners kassa.	D:o d:o.	Ett spelsällskap.	1880	18	299	7,103	—	D:o d:o.	
Öhmanska donationsfonden.	Till understöd åt fattiga personer i staden.	Grosshandlaren Hans Öhman i Stockholm.	1771	6	30	530	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Löfrothska fonden.	D:o åt d:o, som ej åtnjuta fattigunderstöd.	Handlanden E. A. Löfroth.	Obekant.	5	226	5,000	—	D:o.	
Scharinska donationsfonden.	Understöd åt fartygsbefälhafvare och sjöfolk samt deras enkor och barn.	Handlanden A. F. Scharin Adolfsson.	1875	23	250	5,038	—	Sjömanshusdirektionen.	
Lundbergiska fonden.	Understöd åt sådana personer inom staden, som oakadt arbetsamhet och en sedlig vandel ej förmå förvärva sitt dagliga bröd.	Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1880	4	75	1,500	—	Kyrkorådet.	

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.¹⁷⁾

Häggeströmska donationsfonden.	Till beklädning åt fattiga barn vid deras första nattvardsgång.	Brukspatron Er. Häggeström.	1854	7	60	1,060	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Beklädnadsfonden för fattiga barn.	Till bidrag i skor och andra klädespersedlar till fattiga barn i skolåldern.	Genom samanskott.	1883	82	450	9,446	—	D:o.	

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.¹⁷⁾

Carl Magnus Munthes stipendiefond.	Till understöd åt studerande vid Umeå allmänna läroverk.	Landsköppling G. L. Munthe.	1857	1	75	1,626	—	Läroverkskollegiet.	
Professor Glas d:o.	D:o d:o.	Professor O. Glas i Uppsala.	1880	4	150	3,147	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSALTALTE M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.		3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
					till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Meullerska stipendiefonden.	Till understöd åt studerande vid Umeå allmänna läroverk.		Enkefru A. M. Meuller.	1862	2	36	788	—	Läroverkskollegiet.	
Häggeströmska d.o.	D:o	d.o.	Brukspatron E. Häggeström.	1864	1	50	1,029	—	D:o.	
Sundhamnska d.o.	D:o	d.o.	Enkefru A. M. Gerdling.	1870	1	15	313	—	D:o.	
Schröderska d.o.	D:o	d.o.	Enkefru Charlotta Schröder.	1872	1	15	312	—	D:o.	
Lundbergska d.o.	D:o	d.o.	Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1875	7	300	6,356	—	D:o.	
Scharinska d.o.	D:o	d.o.	Rådman A. F. Scharin sterbhusdelegare.	1878	4	50	1,085	—	D:o.	
Lycksele stipendiefond.	D:o	d.o.	Flere personer i Lycksele.	1880	2	50	1,237	—	D:o.	
Cygnæiska stipendiefonden.	D:o	d.o.	Landssekreteraren C. J. Cygnæus.	1880	1	150	3,242	—	D:o.	
Mauritz Schildts stipendiefond.	D:o	d.o.	Rådman M. Schildt.	1882	4	50	1,042	—	D:o.	
Konung Oscars och drottning Sofas silfverbröllopsfond.	D:o	d.o.	Flere personer inom länet.	1882	1	100	2,199	—	D:o.	
Viklundska premiefonden.	D:o	d.o.	Kontraktsposten O. Viklund i Neder-Kalix.	1855	1	25	1,164	—	D:o.	
Musikpremierfonden.	D:o	d.o.	Musikdirektören C. O. Lagerqvist.	1880	10	25	512	—	D:o.	
Arthur Sortelius premiefond.	D:o	d.o.	Inspektoren N. P. Manu- berg.	1881	—	—	308	—	D:o.	
Johan Alb. Marklunds stipendiefond.	D:o	d.o.	Sågverksegaren Joh. Marklund.	1885	1	50	1,064	—	D:o.	
Alexander och Carolina Scher- dins d.o.	D:o	d.o.	Enkefru Carolina Scherdin.	1890	2	36	1,063	—	D:o.	
Rådman C. O. Scharin d.o.	D:o	d.o.	Rådman C. O. Scharin.	1890	1	150	3,083	—	D:o.	
Fröken V. Fahlstedts d.o.	D:o	d.o.	Fröken V. Fahlstedt.	1893	2	100	5,107	—	D:o.	
<i>f) Pensionsfonder.</i>										
Lundbergska fonden.	Att bereda fattiga barn, födda i Umeå stad, möjlighet att vid uppnädd lifräntekålder (55 år) erhålla pension.		Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1880	19	190	4,000	—	Kyrkorådet.	
<i>g) Pensionskassor.</i>										
Umeå sjömanshus kassa.	Understöd till fartygsbefälhafvare och sjöfolk samt deras enkör och barn.		Afgifter till sjömanshuset.	1844	76	2,430	105,347	—	Sjömanshusdirektionen.	
Landtmätarnes i Vesterbotens län understödsförening.	Att bereda årligt understöd åt enkör och barn efter föreningens delegare.		25 landtmätare.	1878 ?	12	3,050	63,371	—	En styrelse af 5 personer.	19)
<i>h) Andra stiftelser och invättningar.</i>										
Fällmanska donationsfonden.	Att användas till något för Umeå stadsförsamling välgörande ändamål.		Mamsell Sofia Fällman.	1848	—	91	2,676	—	Af stadsfullmäktige utsedde.	19)
Läroverksadjunkten, dr K. Lundbergs fond.	Till förmån för äldre tjene-ns inom Umeå stad för långvarig och trogen tjenst.		Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1883	27	230	6,140	—	Drätselkammaren.	
Summa					—	407	11,651	314,247	—	

C. I Skellefteå stad.

c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.

Klockhoffska stipendiifonden.	Understöd och uppmuntran för studerande vid Skellefteå allmänna läroverk.	Brukspatronen O. D. Klockhoff m. fl.	1863 ¹⁷ / ₈	2	30	619	—	Läroverkskollegiet.
Mallminska d:o.	Do	Komminister N. E. Mallmin.	1876 ⁵ / ₁₂	5	125	2,615	—	Do.
Svartlingska d:o.	Do	Handlanden O. H. Svartling.	1876 ¹⁰ / ₁₁	2	25	520	—	Do.
Marklundska d:o.	Do	Verksejare Joh. Marklund o. h. fru, f. Hällberg.	1885 ¹⁹ / ₁	9	150	6,291	—	Do.
Summa			—	18	330	10,045	—	

A n m ä r k n i n g a r.

¹⁾ Under år 1895 är icke något understöd utdeladt. — ²⁾ Understöd utdelas först, sedan fonden uppgått till 1,000 kronor. — ³⁾ För den af Svenska missionssällskapet i Stockholm förvaldade Anders Nilssons skolfond för fattiga och vanvårdade barn inom Bastuträsk by i Stensele socken redovisas i femårsberättelsen för Stockholms stad. — ⁴⁾ Utdelning eger ej rum, förrän fonden uppgår till 10,000 kronor. — ⁵⁾ Donationen saknar fondkapital, men i Ytterstfors bruk är inteckning beviljad, till säkerhet att 150 kronor derifrån årligen skola till fonden utgå. — ⁶⁾ Under år 1895 har inbetalts ett sammanlagt belopp af 3,074 kronor, deraf hälften af arbetarne och andra hälften af bolaget. Sagens förvaltare är ordförande i styrelsen. — ⁷⁾ År 1895 inföto i delegareafgifter 2,378 kr. 44 öre. — ⁸⁾ Do 1,355 kr. Förvaltaren vid Holmsaunds ångsåg är sjelfskrifven ordförande i styrelsen. — ⁹⁾ År 1895 inföto i delegareafgifter 2,549 kr. 40 öre. — ¹⁰⁾ Do 370 kr. — ¹¹⁾ Do 350 kr. 70 öre. — ¹²⁾ Räntans hela belopp 366 kr. 82 öre, deraf äro ut-

betalda till afskedade fältjägare och deras enkor 167 kr. — ¹³⁾ Kassan tillhör Bygdeå och Nysätra socknars rotehållare gemensamt. — ¹⁴⁾ Inga afgifter influtna. År 1894 afsatte bolaget 3,000 kr. till fonden. — ¹⁵⁾ År 1895 inbetaltes 774 kr., till hälften hvardera af arbetarne och bolaget. Dessutom har överskottet i Mo sjukhjelps- och begravningskassa, 1,030 kr., vid årets slut lagts till denna kassa. Sagens förvaltare är ordförande i styrelsen. — ¹⁶⁾ Konvolutet, som innehåller föreskrifter om fondens användande, får icke öppnas, förrän grunden blifvit lagd till Degerfors församlings nya kyrka. — ¹⁷⁾ För den i förra femårsberättelsen upptagna, af Hernösands domkapitel förvaldade, Nortmanska stipendiifonden redovisas i Vesternorrlands läns femårsberättelse. — ¹⁸⁾ År 1895 inföto i delegareafgifter 1,717 kr. 50 öre. — ¹⁹⁾ Räntan öfverlemnad till fattiga skolbarns beklädnad.

K. Maj:s Besvalningskassans femårsberättelser 1891—1895. Vesterbottens län. Stockholm 1898. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

